

JOURNAL

of Business Administration and Accountancy

วารสารบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ปีที่ 1 ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม 2560

Volume 1 Number 3 September - December 2017

ISSN : 2539-6110

วารสารบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยขอนแก่น

เจ้าของ	คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยขอนแก่น	
วัตถุประสงค์	เพื่อเผยแพร่ผลงานวิชาการในรูปแบบของผลงานวิชาการและบทความวิจัย ที่มีคุณภาพด้านบริหารธุรกิจ ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย เพื่อเป็นสื่อกลางในการนำเสนอ แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นเชิงวิชาการ ของผู้ทรงคุณวุฒิ คณาจารย์ และบัณฑิตศึกษา ตลอดจนส่งเสริมและพัฒนาให้เกิดการเผยแพร่งานวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ที่กว้างขวางในระดับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	
กำหนดออก	ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม – เมษายน ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม – สิงหาคม ฉบับที่ 3 เดือนกันยายน – ธันวาคม	
ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.กิตติชัย ไตรรัตนศิริชัย รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย ปทุมนากุล รองศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญศรี เจริญวานิช	อธิการบดี รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและถ่ายทอดเทคโนโลยี คณบดีคณะบริหารธุรกิจและการบัญชี
บรรณาธิการ	รองศาสตราจารย์ ดร.สุรัชย์ จันทร์จรัส ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขวัญฤดี ตันตระกูล	มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น
กองบรรณาธิการ	ศาสตราจารย์ ดร.ศุภวัฒน์ รุ่งสุริยะวิบูลย์ รองศาสตราจารย์ ดร.ธนโชติ บุญวรโชติ รองศาสตราจารย์ ดร.นิติพล ภูตะโชติ รองศาสตราจารย์ ดร.กรไชย พรหมภัทรชกร รองศาสตราจารย์ ดร.ศศิวิมล มีอำพล รองศาสตราจารย์ ดร.อรพิน สันติธิราชกุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐิรชญา ชัยเกษม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิโรจน์ เจษฎาลักษณ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริลักษณ์ ศุทธชัย ดร. พัชราภรณ์ มหาสุวีระชัย ดร. กุลนันท์ ศรีพงษ์พันธุ์ ดร. กุลวดี ลิ้มอุสันโน ดร. ญัฐพล พันธุ์ภักดี ดร. รุ่งเกียรติ รัตนบานชื่น Dr. Uraiporn Kattiyapornpong	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วนก. สกลนคร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย University of Wollongong, Australia
ฝ่ายประสานงาน	พรสวรรค์ ทองสุโขวงศ์	กันทิลา หิรัญโน
ฝ่ายต้นฉบับ	จิตตานันท์ กวนชัยภูมิ	สัมฤทธิ์ มัสละ

- บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ ได้รับการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิเฉพาะสาขาวิชา (Peer Review) อย่างน้อย 2 ท่าน
- บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารทุกบทความของผู้เขียนแต่ละท่าน ไม่ใช่ความคิดเห็นและความรับผิดชอบใดๆ ของกองบรรณาธิการวารสารบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- บทความทุกบทความที่ได้รับการตีพิมพ์เป็นลิขสิทธิ์ของวารสารบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยขอนแก่น การเผยแพร่ต่อไปต้องได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยลิขสิทธิ์

บทบรรณาธิการ

วารสารบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยขอนแก่น (KKBS Journal) ฉบับนี้เป็นฉบับที่ 3 แล้ว เนื้อหายังเข้มข้นด้วยความรู้ด้านการบริหารธุรกิจและการบัญชี รวมถึงสาขาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้รับการกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญ ที่แต่ละท่านได้สละเวลาในการพิจารณาคุณภาพของบทความ และให้ข้อเสนอแนะที่มีคุณค่าต่อผู้เขียน จึงขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ในฉบับนี้ ประกอบด้วย บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทความหนังสือ ได้แก่ 1) ความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างเงินทุนกับมูลค่าบริษัทกรณีศึกษาบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย 2) วิถีไทย วิถีชีวิต วิถีข้าว และวิถีอีสาน : ข้าวและชีวิตชาวนาไทยจากจังหวัดมหาสารคาม 3) กระแสเงินสดผลตอบแทนของหลักทรัพย์ และผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ 4) คุณภาพรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในมุมมองของเจ้าหน้าที่ตรวจสอบ สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินส่วนภูมิภาค และ 5) บทความหนังสือ สิบรูปแบบการสร้างนวัตกรรม : หลักการสร้างพัฒนาการที่ยั่งยืน

กองบรรณาธิการ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าวารสารฉบับนี้จะมอบความรู้จากบทความที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้อ่านทุกท่าน นอกจากนั้นเรายังมีความมุ่งมั่นนำเสนอบทความที่มีคุณภาพและเป็นประโยชน์อย่างต่อเนื่องจากผู้อ่านให้มีส่วนร่วมเป็นหนึ่งในบทความที่จะตีพิมพ์ในฉบับต่อไป จึงขอเชิญผู้สนใจส่งบทความที่มีคุณค่าร่วมตีพิมพ์ และติดตามฉบับต่อไป

บรรณาธิการ

สารบัญ

บทความ

ความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างเงินทุนกับมูลค่าบริษัทกรณีศึกษาบริษัทจดทะเบียน.....1
ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

The Relationship between Capital Structure and Firm Value: A Case Study
of Listed Companies in the Stock Exchange of Thailand

สุภาวลัย วงศ์ใหญ่ เนตรดาว ชัยเขต ดวงกมล นีรพัฒน์กุล

Supawalai Wongyai, Netdao Chaiyakhet, Duangkamon Neerapattanakun

วิถีไทย วิถีชีวิต วิถีข้าว และวิถีอีสาน: ข้าวและชีวิตของชาวนาไทยจากจังหวัดมหาสารคาม.....19
Thainess, Way of Life, Way of Rice and Way of Isarn: Rice and Life of the
Thai Farmers from Mahasarakham Province

ภารดี โยธธศรีกุล ชิชายา เล่ห์รักษา

Paradee Yasothornsrikul, Chichaya Leruksa

กระแสเงินสด ผลตอบแทนของหลักทรัพย์ และผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียน.....35
ในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ

Cash Flow, Stock Returns and the Performance of the Listed Companies
on the Market for Alternative Investment (MAI)

เพ็ญนิภา พรหมโคตร นงศ์นิตย จันทร์จรัส

Pheennipa Prommakhot, Nongnit Chancharat

คุณภาพรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในมุมมองของเจ้าหน้าที่ตรวจสอบ.....51
สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินส่วนภูมิภาค

Audit Officers' Perspective on Quality of the Local Government Financial
Reports in Regional Office of the Auditor General of Thailand

กฤษฎาภรณ์ อนุปันท์ ขวัญฤดี ตันตระกูลชัย

Kritchaporn Anupan, Khwanradee Tuntrabundit

Book Review

ลิขรูปแบบการสร้างนวัตกรรม: หลักการสร้างพัฒนาการที่ยั่งยืน.....65

สุกานดา นาคะปักสิน

Suganda Nakapaksin

ความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างเงินทุนกับมูลค่าบริษัท
กรณีศึกษาบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
The Relationship between Capital Structure and Firm Value:
A Case Study of Listed Companies in the Stock
Exchange of Thailand

สุภาวลัย วงศ์ใหญ่¹ เนตรดาว ชัยเขต¹ ดวงกมล นีรพัตตนกุล¹

Supawalai Wongyai, Netdao Chaiyakhet and Duangkamon Neerapattanakun

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างเงินทุนกับมูลค่าบริษัทของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ย้อนหลัง 5 ปี ในช่วงปี พ.ศ. 2554 - พ.ศ. 2558 จำนวน 362 บริษัท จำนวนข้อมูล 1,810 ข้อมูล โดยวิเคราะห์แบบกลุ่มอุตสาหกรรมและแยกตามกลุ่มอุตสาหกรรม ทั้งนี้ไม่รวมกลุ่มธุรกิจการเงิน เนื่องจากมีโครงสร้างเงินทุนที่แตกต่างจากธุรกิจอื่นทั่วไป ในงานวิจัยฉบับนี้วัดโครงสร้างเงินทุน โดยใช้อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้นรวม และวัดมูลค่าบริษัทจากสูตรในการคำนวณ Tobin's Q ตามแนวทางของ Chung and Pruitt (1994) โดยมีตัวแปรควบคุม คือ ขนาดของบริษัท ความสามารถในการทำกำไร สินทรัพย์ที่มีตัวตน และโอกาสในการเติบโต และใช้การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ (Multiple regression analysis) ในการทดสอบความสัมพันธ์ ผลการวิจัยพบว่า หนี้สินในโครงสร้างเงินทุนมีความสัมพันธ์เชิงลบกับมูลค่าบริษัท กล่าวคือ หากบริษัทที่มีหนี้สินในโครงสร้างเงินทุนสูง จะมีมูลค่าบริษัทต่ำ เมื่อทดสอบโดยแยกตามกลุ่มอุตสาหกรรมพบความสัมพันธ์เชิงลบดังกล่าวใน กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม กลุ่มทรัพยากร และกลุ่มบริการ แสดงว่า หากบริษัทในกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม กลุ่มทรัพยากร และกลุ่มบริการมีหนี้สินในโครงสร้างเงินทุนที่สูงจะส่งผลให้มูลค่าบริษัทลดลง และยังพบว่าตัวแปรควบคุม คือ ขนาดบริษัท โอกาสในการเติบโต มีความสัมพันธ์เชิงลบกับมูลค่าบริษัท ในส่วนของความสามารถในการทำกำไร และสินทรัพย์ที่มีตัวตน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับมูลค่าบริษัท

คำสำคัญ: โครงสร้างเงินทุน มูลค่าบริษัท กลุ่มอุตสาหกรรม บริษัทจดทะเบียน

¹หลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต คณะการจัดการและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยบูรพา

*Corresponding Author email: supawalai2277@gmail.com

Abstract

This study aimed at identifying relationships between capital structure and firm value of listed companies in the stock exchange of Thailand tracing back for 5 years: from B.E. 2554 to B.E. 2558 for the number of 362 companies with 1,810 pieces of data through analyses of industrial groups and classification according to groups of industries. Regarding this, financial business groups were not included due to the fact that they had the capital structure different from other general businesses. For this research, the researcher measured the capital structure by using the total debt to total equity ratio, and measured the firm value by using Tobin's Q as the calculating formula in accordance with Chung and Pruitt (1994). The controlled variables in this regard were: firm size, ability to make a profit, assets tangibility, and growth opportunity. Multiple Regression analysis was also adopted for this research to test the relationships. The findings revealed that there were negative relationships between the liabilities in the capital structure and the firm value. In other words, the companies with high liabilities in the capital structure would have low firm value. For the test results as classified according to groups of industries, the negative relationships were found in those for: industrial products, resources, and services. That is, if the companies within these three mentioned groups had high liabilities in the capital structure, it would result in their low firm value. In addition, it was found that there were negative relationships between the controlled variables in the aspects of: firm size and growth opportunity, and the firm value; however, there were positive relationships between the controlled variables in the aspects of: ability to make a profit and assets tangibility, and the firm value.

Keywords: Capital Structure Firm value Industrial Group Listed Companies

บทนำ

ในการดำเนินธุรกิจบริษัทจำเป็นต้องจัดหาแหล่งเงินทุน เพื่อการขยายธุรกิจ การพัฒนาศักยภาพ และเพิ่มโอกาสในการเติบโตในอนาคตทั้งจากการก่อหนี้และส่วนของเจ้าของ เรียกว่า “โครงสร้างเงินทุน” ของบริษัท การจัดหาแหล่งเงินทุนนั้นสามารถทำได้หลายแนวทางด้วยกัน โดยแต่ละแนวทางก็มีข้อดีข้อเสียที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับนโยบายทางการเงินของแต่ละบริษัท เช่น การจัดหาเงินทุนจากการก่อหนี้บริษัทสามารถนำดอกเบี้ยจ่ายมาหักเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อประหยัดภาษีเงินได้ และ ผู้ถือหุ้นสามัญยังคงสามารถรักษาสวนได้เสียของตนให้คงไว้ เนื่องจากผู้ถือหุ้นกู้หรือเจ้าหนี้จะไม่มีสิทธิในการออกเสียงในการบริหาร แต่หากบริษัทประสบปัญหาทางการเงิน บริษัทอาจจะไม่สามารถจ่ายชำระดอกเบี้ยและเงินต้นตามจำนวนเงิน และระยะเวลาที่กำหนดไว้ อีกทั้งเงื่อนไขบางอย่างในสัญญาอาจจะเป็นการเพิ่มความเสี่ยงในการดำเนินงานและส่งผลให้ความคล่องตัวในการบริหารงานลดลงจนทำให้บริษัทมีความเสี่ยงที่จะอยู่ในภาวะล้มละลายมากขึ้น (เนาวรัตน์ ศรีพนากุล, 2556) สำหรับการจัดหาเงินทุนจากส่วนของเจ้าชื่อนั้น เป็นเงินลงทุนถาวร

ที่ไม่มีพันธะผูกพันว่าต้องจ่ายผลตอบแทนให้เจ้าของ และไม่มีภาระที่ต้องคืนเงินที่เจ้าของนำมาลงทุน แต่การที่ผู้บริหารไม่ได้เป็นเจ้าของบริษัทและต้องมีส่วนรับผิดชอบต่อภาระความเสี่ยงในการดำเนินธุรกิจ จึงทำให้ไม่มีแรงจูงใจในการพยายามดำเนินงานให้เกิดประโยชน์สูงสุด ดังนั้นผู้บริหารอาจจะกระทำการไม่เหมาะสม โดยการโอนทรัพย์สินของบริษัทไปสู่อื่น หรือไม่เสี่ยงที่จะลงทุนในโครงการต่างๆ เพื่อหลีกเลี่ยงความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้น (Jansen and Meckling, 1976)

ทฤษฎีแรกที่ทำให้เกิดการอธิบายโครงสร้างเงินทุน คือ ทฤษฎีของ Modigliani and Miller (1958) หรือ ทฤษฎีของ MM เสนอว่า โครงสร้างเงินทุนไม่มีผลต่อมูลค่าบริษัทในตลาดทุนที่สมบูรณ์ (Perfect capital Market) ต่อมาในปี 1963 MM ได้นำปัจจัยภาษีเงินได้มาพิจารณาด้วย จึงเป็นที่มาของทฤษฎีทางเลือก (Trade-off theory) คือ โครงสร้างเงินทุนที่ดีที่สุดของบริษัทจะต้องหาจุดที่มีความเหมาะสมระหว่างประโยชน์จากการก่อหนี้และต้นทุนจากความเสี่ยงที่จะล้มละลาย โครงสร้างเงินทุนที่ดีที่สุดจะสามารถทำให้บริษัทมีมูลค่าเพิ่มขึ้นจากการประหยัดภาษี

แนวคิดที่ได้รับความนิยมอย่างมาก เพื่อใช้ในการวัดมูลค่าของบริษัท ซึ่งเป็นการนำข้อมูลตัวเลขทางบัญชีจากงบการเงินผสมผสานกับข้อมูลทางการตลาดเชิงคุณภาพเข้าด้วยกัน เรียกว่า แนวคิด Tobin's Q ที่เสนอโดย Professor James T. Tobin ศาสตราจารย์แห่งมหาวิทยาลัย Yale ซึ่งได้รับรางวัลโนเบลสาขาเศรษฐศาสตร์ในปี ค.ศ. 1981 แม้ว่าแนวคิดนี้จะนำเสนอมากกว่า 30 ปี แล้ว แต่การใช้ค่า Tobin's Q ในการวัดมูลค่าบริษัทก็ไม่ได้มีความล้าสมัยลง เห็นได้จากมีงานวิจัยหลายฉบับที่นักวิจัยยังนิยมใช้ค่า Tobin's Q ในการวัดมูลค่าบริษัท เช่น วิธีการคำนวณค่า Tobin's Q ตามแนวทางของ Chung and Pruitt (1994) ที่ได้ปรับปรุงการคำนวณให้ง่ายขึ้น เนื่องจากการคำนวณค่า Tobin's Q ตามแนวทางของ Lindenberg and Ross (1981) มีใช้ค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง โดยต้องมีการเก็บและประมาณข้อมูลเป็นจำนวนมากด้วยวิธีการคำนวณที่ซับซ้อน แต่ก็เป็นแนวทางที่ได้รับการยอมรับว่ามีความถูกต้องตามหลักทฤษฎี Chung and Pruitt (1994) จึงทำการทดสอบว่าค่า Tobin's Q ที่คำนวณได้ ผลการทดสอบเปิดเผยว่าทั้งสองค่ามีค่าใกล้เคียงกันมากและมีความคล้ายคลึงกันอย่างน้อย 96% ดังนั้น จึงสามารถใช้ค่า Tobin's Q ที่ได้จากการปรับปรุงให้ง่ายขึ้นได้อย่างมั่นใจพอสมควร (Chung and Pruitt, 1994 อ้างถึงใน ศิริวรรณ เชิงสมอ, 2551)

การศึกษาที่ผ่านมาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างเงินทุนและมูลค่าบริษัทมักจะพบการศึกษาในต่างประเทศ เช่น งานวิจัยของ Zahra and others. (2011) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหนี้สินทางการเงินกับมูลค่าบริษัท โดยใช้ข้อมูลบริษัทในตลาดหลักทรัพย์เดหระราน ประเทศอิหร่าน พบว่า อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นมีความสัมพันธ์เชิงลบต่อมูลค่าบริษัท ดังนั้นหากบริษัทมีการกู้ยืมเงินมากเกินไปจนทำให้อัตราส่วนหนี้สินสูงจนเกินไปจะทำให้บริษัทมีความเสี่ยงที่จะไม่สามารถชำระหนี้สินได้ ส่งผลให้ต้นทุนเงินการกู้ยืมเงินของบริษัทสูงมากขึ้นจนในที่สุดต้นทุนการกู้ยืมเงินจะมากกว่าผลประโยชน์ที่เกิดจากการนำค่าใช้จ่ายด้านดอกเบี้ยไปลดภาษี ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยของ Simona (2014) ที่ศึกษาโครงสร้างเงินทุนกับมูลค่าบริษัทโดยใช้ข้อมูลบริษัทในตลาดหลักทรัพย์ Bucharest ประเทศโรมาเนีย พบว่า โครงสร้างเงินทุนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับมูลค่าบริษัท กล่าวคือ บริษัทที่จัดหาเงินทุนจากการก่อหนี้จะเป็นการส่งสัญญาณทางบวกให้กับนักลงทุนเห็นว่าบริษัทมีผลประกอบการที่ดีและมีโอกาสในการเติบโตในอนาคต จึงสามารถกู้ยืมเงินเพื่อลงทุนในสินทรัพย์ของบริษัทได้ โดยผลการศึกษายังมีความขัดแย้งกันเนื่องมาจากสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ

ขนาดของบริษัท อัตราการเติบโตทางธุรกิจ สัดส่วนและประเภทของนักลงทุน ทั้งนี้การที่จะประเมินโครงสร้างเงินทุนของบริษัทว่าจะอยู่ในระดับใดนั้น จำเป็นต้องอาศัยการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินที่สามารถเป็นตัวชี้วัดการจัดการภาระหนี้สินของบริษัท (Debt management) และยังเป็นสิ่งผลักดันทำให้เกิดมูลค่า (Value) กล่าวคือ ถ้าหากบริษัทต้องใช้เงินจากการก่อหนี้ หรือการเพิ่มทุน หรือการขายสินทรัพย์ เพื่อให้บริษัทสามารถดำเนินต่อไปได้ บริษัทนั้นจะลดมูลค่าลงเรื่อยๆ ในระยะยาว นั่นเอง

หากพิจารณาผลการวิจัยในอดีตจะพบว่า เมื่อสภาพแวดล้อมต่างกันความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างเงินทุนกับมูลค่าบริษัทอาจแตกต่างกัน ดังนั้น งานวิจัยฉบับนี้จึงสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างเงินทุนกับมูลค่าบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหาร ผู้ถือหุ้น เจ้าหนี้ หรือผู้ให้กู้ยืม นักลงทุน นักวิเคราะห์ ตลอดจนผู้ซิงบการเงินทั่วไป เนื่องจากการพิจารณาโครงสร้างเงินทุนต้องพิจารณาทั้งในมุมมองของผู้บริหารและมุมมองของตลาดหรือนักลงทุนด้วย การกระทำใดๆ ของผู้บริหาร อาจจะเป็นการส่งสัญญาณและจะถูกตีความโดยนักลงทุนที่มีข้อมูลน้อยกว่า ดังนั้น ผู้บริหารจึงมีหน้าที่จัดการเพื่อให้นักลงทุนเข้าใจสถานการณ์และสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่บริษัท เพื่อลดความผิดพลาดในตัดสินใจลงทุนในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างเงินทุนกับมูลค่าบริษัทตามแนวคิด Tobin's Q ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างเงินทุนกับมูลค่าบริษัทตามแนวคิด Tobin's Q ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยแยกประเภทตามกลุ่มอุตสาหกรรม

ทบทวนวรรณกรรม

ทฤษฎีเกี่ยวกับโครงสร้างเงินทุน

1. ทฤษฎี Modigliani and Miller (MM)

ทฤษฎีโครงสร้างเงินทุนที่ได้รับการกล่าวถึงมากที่สุดคือ แนวคิด MM1 โดย Modigliani and Miller (1958) เสนอว่าโครงสร้างเงินทุนไม่มีผลต่อมูลค่าบริษัท ภายใต้ข้อสมมติฐานตลาดนั้น เป็นตลาดแข่งขันสมบูรณ์ คือไม่มีภาวะภาษี อัตราเงินเฟ้อ และต้นทุนในการทำธุรกรรม ซึ่งเป็นที่วิจารณ์ถึงความถูกต้องของทฤษฎีภายใต้ความเป็นจริงที่ว่าไม่มีบริษัทใดที่ไม่ได้รับผลกระทบทางภาษี อัตราเงินเฟ้อ และต้นทุนในการทำธุรกรรม ดังนั้น Modigliani and Miller (1963) จึงได้ลดข้อจำกัดในสมมติฐานเรื่อง การไม่มีภาวะภาษี เรียกว่า แนวคิด MM2 โดยระบุว่าดอกเบี้ยจ่ายถือเป็นค่าใช้จ่ายและสามารถนำมาหักภาษีได้ แต่เงินปันผลที่จ่ายให้กับผู้ถือหุ้นไม่อาจถือเป็นค่าใช้จ่ายที่สามารถนำมาหักภาษีได้ ทำให้บริษัทหันมาเพิ่มสัดส่วนการใช้เงินกู้ยืมเพิ่มขึ้น เพราะประโยชน์ทางภาษีจะช่วยให้ต้นทุนเงินทุนถ่วงเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก (WACC) ของบริษัทลดต่ำลงและมีมูลค่าบริษัทสูงขึ้น แต่การที่บริษัทมีหนี้สินสูงจนเกินไปย่อมเสี่ยงต่อการที่ไม่สามารถจ่ายชำระหนี้สินทั้งดอกเบี้ยและเงินต้นได้ ในขณะที่เจ้าหนี้ต้องการอัตราผลตอบแทนที่สูงขึ้น จึงก่อให้เกิดต้นทุนความเสี่ยงทางการเงินและต้นทุนการล้มละลายเพิ่มขึ้น จนท้ายที่สุดมูลค่าบริษัทก็ลดต่ำลง

2. ต้นทุนและผลประโยชน์ในการก่อหนี้ (Trade-off theory)

ทฤษฎีนี้พัฒนามาจากปัจจัยเรื่องผลประโยชน์ทางภาษีและต้นทุนจากการล้มละลาย โดยการหาจุดที่มีความเหมาะสมของโครงสร้างเงินทุนจากความไม่สมบูรณ์ของตลาดระหว่างประโยชน์จากการก่อหนี้ ต้นทุนความเสี่ยงที่จะล้มละลายที่เกิดจากการก่อหนี้ และต้นทุนตัวแทน

Myers (2001) ให้ความเห็นว่าการลงทุนจากการก่อหนี้จะส่งผลให้บริษัทได้รับประโยชน์ทางภาษี ซึ่งผลที่ตามมาคือบริษัทก็จะเลือกการก่อหนี้มากขึ้น เนื่องจากผลของภาษีที่มีต่อการเงินของบริษัท จากส่วนของการปกป้องภาษีจากหนี้สิน โดยสามารถนำดอกเบี้ยจ่ายไปหักเป็นค่าใช้จ่ายของบริษัทก่อนส่งผลให้กำไรที่นำไปคิดฐานภาษีเงินได้ลดลงบริษัทจึงเสียภาษีน้อยลง

Joshua (2005) ระบุว่า การก่อหนี้จะเกิดประโยชน์ต่อบริษัทเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จนกระทั่งถึงจุดหนึ่ง หากมีการก่อหนี้ต่อไปจะทำให้ต้นทุนของการเกิดปัญหาทางการเงินมีมากกว่าประโยชน์ทางภาษีที่ได้รับจากการก่อหนี้ ดังนั้นถ้าบริษัทที่ยังคงก่อหนี้เพิ่มระดับสูงก็จะมีโอกาสอยู่รอดได้น้อยกว่าบริษัทที่ก่อหนี้ในระดับต่ำ

3. ทฤษฎีต้นทุนตัวแทน (Agency cost)

ปัญหาของทฤษฎีต้นทุนตัวแทน เกิดขึ้นจากความไม่เท่าเทียมของข้อมูลข่าวสาร (Asymmetric information) และปัญหาการหลีกเลี่ยงความเสี่ยง (Risk aversion) ซึ่งสามารถอธิบายได้จากลักษณะความสัมพันธ์ของตัวการตัวแทน (Principal agent) เนื่องจากตัวแทนจะดำเนินงานตามเป้าหมายของตนที่อาจแตกต่างจากเป้าหมายของตัวการในบริษัท กล่าวคือ ตัวการของบริษัทคือ ผู้ถือหุ้น มีเป้าหมายที่ต้องการให้บริษัทดำเนินงานเพื่อให้ได้กำไรสูงสุด ขณะที่ตัวแทนคือ ผู้บริหาร อาจมีเป้าหมายให้บริษัทมียอดขายที่สูงๆ เพื่อจะแสดงถึงความสามารถของตัวผู้บริหารเอง จึงเป็นสาเหตุทำให้เกิดปัญหาระหว่างตัวการตัวแทนขึ้น เนื่องจากการที่บริษัทมียอดขายสูงไม่ได้หมายความว่า บริษัทจะมีกำไรสูงตาม เพราะอาจจะมียอดขายสูงตามด้วย ดังนั้นความไม่เท่าเทียมกันของข้อมูลระหว่างตัวการและตัวแทน โดยการที่ผู้บริหารซึ่งเป็นตัวแทนของบริษัทมีข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับการดำเนินงานมากกว่าผู้ถือหุ้นซึ่งเป็นตัวการ และไม่สามารถติดตามตรวจสอบการดำเนินงานของผู้บริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ

Hirshleifer and Anjan (1989) ให้ความเห็นว่าผู้บริหารมักจะเลือกลงทุนในโครงการที่มีความเสี่ยงต่ำเพราะมีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จได้มากกว่า เนื่องจากโครงการที่มีความเสี่ยงสูงจะมีโอกาสประสบความสำเร็จที่ต่ำกว่า หากโครงการนั้นประสบผลขาดทุนผู้บริหารก็จะถูกมองว่าตัดสินใจในการบริหารงานผิดพลาด

Jansen (1986) ได้ให้ข้อเสนอเพิ่มเติมว่า สามารถลดความขัดแย้งดังกล่าวได้ด้วยการเพิ่มสัดส่วนหนี้สินในโครงสร้างเงินทุน เพราะบริษัทต้องจัดหาเงิน เพื่อจ่ายชำระดอกเบี้ยและเงินต้นตามกำหนดในสัญญาเงินกู้ การจ่ายเงินโบนัสเพิ่มเพื่อเป็นแรงจูงใจในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายที่ผู้ถือหุ้นกำหนดไว้จึงจะเป็นการลดปริมาณเงินที่เป็นเหตุจูงใจให้ผู้บริหารแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนได้

การวัดมูลค่าของบริษัทตามแนวคิด Tobin's Q

งานวิจัยนี้ได้นำค่า Tobin's Q มาใช้ในการวัดมูลค่าบริษัท ซึ่งเป็นแนวคิดที่นำเสนอโดย Professor James T. Tobin ศาสตราจารย์แห่งมหาวิทยาลัย Yale ผู้ที่ได้รับรางวัลโนเบลสาขาเศรษฐศาสตร์ในปี ค.ศ. 1981 แนวคิด Tobin's Q เป็นตัววัดผลการปฏิบัติงานที่เกิดจากการผสมผสานข้อมูลจากงบการเงินและมูลค่า

ทางการตลาด โดยใช้ราคาตลาด (Market value) ของสินทรัพย์ของบริษัท หาคด้วยราคาเปลี่ยนแทน (Replacement cost) ของสินทรัพย์นั้น ซึ่งราคาตลาดของสินทรัพย์จะวัดจากมูลค่าทางการตลาดของหุ้นที่อยู่ในมือผู้ถือหุ้นและหนี้สิน Professor James T. Tobin เชื่อว่าค่า Tobin's Q เป็นตัววัดที่ดีที่สะท้อนให้เห็นถึงมูลค่าบริษัทที่สามารถคาดการณ์การตัดสินใจลงทุนในอนาคต การคำนวณค่า Tobin's Q ที่ใช้ในงานวิจัยมีหลายแนวทาง

Chung and Pruitt (1994) ได้ปรับปรุงในการคำนวณค่า Tobin's Q ให้ง่ายขึ้น โดยคำนวณมูลค่าทางการตลาดของบริษัทจากผลรวมมูลค่าทางการตลาดของหุ้นสามัญ (ผลคูณของราคาตลาดของหุ้นสามัญและจำนวนหุ้นที่อยู่ในมือผู้ถือหุ้น) มูลค่าทางการตลาดของหุ้นบุริมสิทธิ (มูลค่าไถ่ถอนของหุ้นบุริมสิทธิ) และมูลค่าทางการตลาดของหนี้สิน (มูลค่าตามบัญชีของหนี้สินหมุนเวียนสุทธิ) และใช้มูลค่าตามบัญชีของสินทรัพย์ เนื่องจากการคำนวณค่า Tobin's Q ตามแนวทางของ Lindenberg and Ross (1981) ได้รับการยอมรับความถูกต้องตามหลักทฤษฎี Chung and Pruitt จึงวิจัยเพื่อทดสอบว่าค่า Tobin's Q ที่คำนวณได้จะมีค่าใกล้เคียงกับค่า Tobin's Q ที่คำนวณตามแนวทางของ Lindenberg and Ross (1981) หรือไม่ ซึ่งผลการวิจัยเปิดเผยว่าทั้งสองค่ามีค่าใกล้เคียงกันมาก และมีความคล้ายคลึงกันอย่างน้อย 96% ดังนั้น งานวิจัยที่ต้องการใช้ค่า Tobin's Q เพื่อใช้วัดมูลค่าบริษัท สามารถใช้ค่า Q ที่ได้จากการปรับปรุงให้ง่ายขึ้นได้อย่างมั่นใจพอสมควร (Chung and Pruitt, 1994 อ้างถึงใน ศิริวรรณ เจริญสมอ, 2551) ซึ่งสูตรในการคำนวณ Tobin's Q ตามแนวทางของ Chung and Pruitt (1994) มีรายละเอียดดังนี้

$$\text{มูลค่าบริษัท (ค่า Tobin's Q)} = \frac{\text{มูลค่าทางการตลาดทั้งหมดของบริษัท}}{\text{มูลค่าตามบัญชีของสินทรัพย์}}$$

มูลค่าทางการตลาดทั้งหมดของบริษัทคำนวณได้จาก

$$\begin{aligned} & \text{มูลค่าตลาดของหุ้นสามัญ} + \text{มูลค่าตลาดของหุ้นบุริมสิทธิ} + \text{มูลค่าตลาดของหนี้สิน} \\ \text{โดยที่} \quad & \text{มูลค่าตลาดของหุ้นสามัญ} = \text{ราคาตลาดของหุ้นสามัญ} \times \text{จำนวนหุ้นที่อยู่ในมือของผู้ถือหุ้น} \\ & \text{มูลค่าตลาดของหุ้นบุริมสิทธิ} = \text{มูลค่าไถ่ถอนของหุ้นบุริมสิทธิ} \\ & \text{มูลค่าตลาดของหนี้สิน} = \text{มูลค่าตามบัญชีของหนี้สินหมุนเวียนและหนี้สินระยะยาว} \end{aligned}$$

ความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างเงินทุนต่อมูลค่าบริษัท

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างเงินทุนต่อมูลค่าของบริษัทที่ผ่านมา พบว่า การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเงินทุนมีผลต่อมูลค่าบริษัททั้งในเชิงบวกและเชิงลบ หรือไม่มีผลกระทบต่อมูลค่าของบริษัท ดังเช่น งานวิจัยของ Anup and Cowdhury (2010) พบว่า โครงสร้างเงินทุนมีผลเชิงบวกต่อมูลค่าของบริษัท โดยโครงสร้างเงินทุนที่เหมาะสมต้องมีการผสมผสานระหว่างสัดส่วนของหนี้สินและทุน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเงินทุนจะมีผลต่อมูลค่าบริษัท ดังนั้น นโยบายทางการเงินของบริษัทผู้บริหารจึงมักใช้สัดส่วนหนี้สินมากกว่าทุนในรูปแบบโครงสร้างเงินทุนที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มความมั่งคั่งของผู้ถือหุ้น สอดคล้องกับ Simona (2014) พบว่าโครงสร้างเงินทุนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับมูลค่าบริษัท ทั้งบริษัทที่มีโอกาสในการเติบโตต่ำและ

โอกาสในการเติบโตสูง กล่าวคือ บริษัทที่จัดหาเงินทุนจากการก่อหนี้จะเป็นการส่งสัญญาณทางบวกให้กับนักลงทุนเห็นว่าบริษัทมีผลประกอบการที่ดี และมีโอกาสในการเติบโตในอนาคต จึงสามารถกู้ยืมเงินเพื่อลงทุนในสินทรัพย์ของบริษัทได้ ขัดแย้งกับงานวิจัยของ Zahra, Farhad and Babak (2013) ที่พบว่าอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นมีความสัมพันธ์เชิงลบต่อมูลค่าบริษัท เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Tiago and Joao (2013) ที่ศึกษาโครงสร้างเงินทุน เงินสดในมือกับมูลค่าบริษัท พบว่า หนี้สินระยะสั้น, หนี้สินระยะยาว และข้อจำกัดทางการเงินมีผลกระทบเชิงลบต่อมูลค่าบริษัท ดังนั้นหากบริษัทมีการกู้ยืมเงินมากจนเกินไปจนทำให้อัตราส่วนหนี้สินสูงจนเกินไปจะทำให้บริษัทมีความเสี่ยงที่จะไม่สามารถชำระหนี้สินได้ ทำให้ต้นทุนเงินการกู้ยืมเงินของบริษัทสูงขึ้นจนในที่สุดต้นทุนการกู้ยืมเงินจะมากกว่าผลประโยชน์ที่เกิดจากการนำค่าใช้จ่ายด้านดอกเบี้ยไปลดภาษี เช่นเดียวกับ Roanne (2013) ที่ศึกษาโครงสร้างเงินทุนกับประสิทธิภาพทางการเงินของบริษัท พบว่าอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวมมีผลกระทบเชิงลบต่ออัตราผลตอบแทนจากการลงทุน (ROA) และอัตราส่วนหนี้สินระยะต่อสินทรัพย์รวมมีผลกระทบเชิงลบต่อมูลค่าบริษัท (Tobin's Q) แสดงว่าการก่อหนี้เพื่อใช้ประโยชน์ทางภาษีจะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพทางการเงินของบริษัท

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างเงินทุนกับมูลค่าบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จึงนำมาสู่สมมติฐานงานวิจัยดังนี้

H₁: โครงสร้างเงินทุนมีความสัมพันธ์กับมูลค่าบริษัทที่วัดจากค่า Tobin's Q

H₂: โครงสร้างเงินทุนมีความสัมพันธ์กับมูลค่าบริษัทที่วัดจากค่า Tobin's Q ในแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรมแตกต่างกัน

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้มีรูปแบบการวิจัยเป็นการศึกษาเชิงประจักษ์ (Empirical Study) ที่มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างเงินทุนกับมูลค่าบริษัทจากสูตรในการคำนวณค่า Tobin's Q โดยมีตัวแปรควบคุมคือ ขนาดของบริษัท ความสามารถในการทำกำไร สินทรัพย์ที่มีตัวตน และโอกาสในการเติบโต โดยเก็บข้อมูลในช่วงปี พ.ศ. 2554 - พ.ศ. 2558 ทั้งนี้ ไม่รวมบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ MAI บริษัทจดทะเบียนที่มีข้อมูลไม่ครบทั้ง 5 ปี บริษัทจดทะเบียนในกลุ่มอุตสาหกรรมการเงิน และบริษัทจดทะเบียนที่อยู่ระหว่างการฟื้นฟูกิจการ เนื่องจากกลุ่มบริษัทเหล่านี้มีโครงสร้างทางการเงินและโครงสร้างทางธุรกิจที่แตกต่างจากบริษัทในกลุ่มธุรกิจอื่น โดยเก็บรวบรวมข้อมูลมาจากเว็บไซต์ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (www.set.or.th) ข้อมูลทางบัญชีในงบการเงิน และแบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1)

กลุ่มตัวอย่างเป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ประกอบด้วย 7 กลุ่มอุตสาหกรรม คือ กลุ่มเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร กลุ่มสินค้าอุปโภคและบริโภค กลุ่มอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม กลุ่มทรัพยากร กลุ่มบริการ และกลุ่มเทคโนโลยี รวมมีจำนวน 362 บริษัท นำมาทดสอบความสัมพันธ์ของโครงสร้างเงินทุนกับมูลค่าบริษัทตามแนวคิด Tobin's Q โดยนำข้อมูลของตัวแปรต่างๆ มาประมวลผลในโปรแกรมสำเร็จรูป (SPSS) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ในการศึกษาครั้งนี้ จะใช้การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้โดยใช้รูปแบบจำลองดังนี้

$$\text{Firm Value} = \beta + \beta_1 \text{DE} + \beta_2 \text{Ln SIZE} + \beta_3 \text{PROF} + \beta_4 \text{TANG} + \beta_5 \text{GROW} + \epsilon$$

โดยที่	Firm Value	=	มูลค่าบริษัท วัดจากค่า Tobin's Q คำนวณจากอัตราส่วนมูลค่าตลาดทั้งหมดของบริษัทต่อมูลค่าตามบัญชีของสินทรัพย์
	DE	=	โครงสร้างเงินทุน วัดจากอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้นรวม
	Ln SIZE	=	ขนาดของบริษัท วัดจากค่า Natural Logarithm ของสินทรัพย์รวม
	PROF	=	ความสามารถในการทำกำไร วัดจากอัตราส่วนกำไรก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีต่อสินทรัพย์รวม
	TANG	=	สินทรัพย์ที่มีตัวตน วัดจากอัตราส่วนสินทรัพย์ระยะยาวต่อสินทรัพย์รวม
	GROW	=	โอกาสในการเติบโต วัดจากอัตราส่วนกำไรต่อหุ้นขั้นพื้นฐานต่อมูลค่าตลาดของหุ้นสามัญ

ตัวแปรและการวัดค่า

ตัวแปรตามสำหรับการศึกษาในครั้งนี้คือ มูลค่าบริษัท จากสูตรในการคำนวณค่า Tobin's Q ตามแนวทางของ Chung and Pruitt (1994) ที่ได้มีการปรับสูตรให้ง่ายต่อการคำนวณและมีค่าใกล้เคียงกับค่า Tobin's Q ที่คำนวณตามแนวทางของ Linderberg and Ross (1981) ซึ่งเป็นวิธีการคำนวณอย่างง่ายและได้รับการยอมรับว่าถูกต้องตามหลักทฤษฎีพอสมควร

ตัวแปรอิสระในการศึกษาครั้งนี้ใช้อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้นรวม (Total debt to total equity ratio : DE) เป็นตัวแทนโครงสร้างเงินทุนที่แสดงถึงสัดส่วนหนี้สินในโครงสร้างเงินทุนของบริษัท หากอัตราส่วนนี้สูงแสดงว่าบริษัทมีการจัดหาเงินทุนจากหนี้สินสูงและผู้ถือหุ้นต้องรับภาระหนี้สินของบริษัทที่สูงขึ้นด้วย โดยคำนวณจากอัตราส่วนหนี้สินรวม ณ วันสิ้นรอบระยะเวลาบัญชีหารด้วยส่วนของผู้ถือหุ้นรวม ณ วันสิ้นรอบระยะเวลาบัญชี

ตัวแปรควบคุม : มี 4 ตัวแปรดังนี้

1. ขนาดของบริษัท (Firm size : Ln size) วัดจากค่า Natural logarithm ของสินทรัพย์รวม ณ วันสิ้นรอบระยะเวลาบัญชี เนื่องจากสินทรัพย์รวมเป็นการแสดงถึงฐานะการเงินของบริษัท ซึ่งบริษัทจะได้รับประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในขนาดจากสินทรัพย์ เพื่อก่อให้เกิดกระแสเงินสด ดังนั้นสินทรัพย์รวมจึงถือเป็นตัวแทนที่เหมาะสมในการวัดขนาดของบริษัท กล่าวคือ บริษัทที่มีสินทรัพย์รวมสูงจะถือว่าเป็นบริษัทขนาดใหญ่ ในทางตรงข้ามบริษัทที่มีสินทรัพย์รวมต่ำจะถือว่าเป็นบริษัทขนาดเล็ก และเนื่องจากมูลค่าสินทรัพย์ของแต่ละบริษัท ที่อยู่ในแต่ละอุตสาหกรรมแตกต่างกันมาก จึงวัดค่าขนาดของบริษัทด้วยค่า Natural Logarithm ของยอดสินทรัพย์รวม ณ วันสิ้นรอบระยะเวลาบัญชี เพื่อเป็นการปรับค่าให้ตัวเลขอยู่ในฐานที่ใกล้เคียงกันมากขึ้น

2. ความสามารถในการทำกำไร (Ability to make a profit : PROF) วัดจากอัตราส่วนกำไรก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษี (EBIT) ต่อสินทรัพย์รวม ในการศึกษาครั้งนี้คำนวณโดยใช้อัตราส่วนกำไรก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษี (EBIT) ณ วันสิ้นรอบระยะเวลาบัญชี หารด้วยสินทรัพย์รวม ณ วันสิ้นรอบระยะเวลาบัญชี

3. สินทรัพย์ที่มีตัวตน (Assets tangibility : TANG) วัดจากอัตราส่วนสินทรัพย์ระยะยาวต่อสินทรัพย์รวมในการศึกษารั้้นนี้คำนวณโดยใช้อัตราส่วนสินทรัพย์ระยะยาว ณ วันสิ้นรอบระยะเวลาบัญชีหารด้วยสินทรัพย์รวม ณ วันสิ้นรอบระยะเวลาบัญชี

4. โอกาสในการเติบโต (Growth opportunity : GROW) โอกาสในการเติบโตแสดงผ่านราคาของหุ้นสามัญ ดังนั้น บริษัทที่มีโอกาสเติบโตจะมีมูลค่าตลาดของสินทรัพย์หรือส่วนของผู้ถือหุ้นสูงกว่าราคามูลค่าตามบัญชี (ทฤษฎี Price-based proxies) ซึ่งสามารถวัดโดยใช้อัตราส่วนกำไรต่อหุ้นขั้นพื้นฐาน ณ วันสิ้นรอบระยะเวลาบัญชี (Primary EPS) หารด้วยมูลค่าตลาดของหุ้นสามัญ (Share closing price)

ผลการวิจัย

ข้อมูลพื้นฐานของตัวแปรที่นำมาใช้ในการทดสอบความสัมพันธ์แสดงดังตารางที่ 1 และตารางที่ 2

ตารางที่ 1 แสดงร้อยละของบริษัทที่ใช้ในการศึกษาแบ่งตามกลุ่มอุตสาหกรรม

กลุ่มอุตสาหกรรม	จำนวนบริษัท	ร้อยละ
เกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร (AGRO)	37	10.22
สินค้าอุปโภคและบริโภค (CONSUMP)	37	10.22
อสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง (PROPCON)	75	20.72
สินค้าอุตสาหกรรม (INDUS)	70	19.34
ทรัพยากร (RESOURC)	30	8.29
บริการ (SERVICE)	78	21.55
เทคโนโลยี (TECH)	35	9.66
รวม	362	100.00

จากตารางที่ 1 แสดงร้อยละของจำนวนบริษัทที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ ซึ่งเป็นบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยและเป็นไปตามเงื่อนไขการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้จำนวน 362 บริษัท ในช่วงปี พ.ศ. 2554 – พ.ศ. 2558 โดยแบ่งประเภทอุตสาหกรรมออกเป็น 7 กลุ่มอุตสาหกรรมพบว่า กลุ่มบริการ เป็นกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีจำนวนบริษัทที่ใช้ในการศึกษามากที่สุด คือมีจำนวน 78 บริษัท คิดเป็นร้อยละ 21.55 และกลุ่มทรัพยากร เป็นกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีจำนวนบริษัทที่ใช้ในการศึกษาน้อยที่สุด คือมีจำนวน 30 บริษัท คิดเป็นร้อยละ 8.29

ตารางที่ 2 สถิติเชิงพรรณนาของตัวแปรตาม ตัวแปรอิสระ และตัวแปรควบคุม

ตัวแปร	N	ค่าต่ำสุด (Min.)	ค่าสูงสุด (Max.)	ค่าเฉลี่ย (Mean)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (Std. Deviation)
ตัวแปรตาม :					
มูลค่าบริษัท (Firm value)	362	-0.37	43.46	1.3751	1.9573
ตัวแปรอิสระ :					
โครงสร้างเงินทุน (DE)	362	-4.25	28.15	0.9277	1.2762
ตัวแปรควบคุม:					
ขนาดของบริษัท (Ln Size)	362	3.88	13.84	8.3574	1.4354
ความสามารถในการทำกำไร (PROF)	362	-3.71	4.35	0.0796	0.1837
สินทรัพย์ที่มีตัวตน (TANG)	362	0.03	1.00	0.5518	0.2431
โอกาสในการเติบโต (GROW)	362	-5.44	2.61	0.0346	0.2222

จากตารางที่ 2 แสดงสถิติเชิงพรรณนาของตัวแปรตามมูลค่าบริษัท (Firm value) ที่วัดจากค่า Tobin's Q ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด พบว่า มีค่าต่ำสุดคือ -0.37 มีค่าสูงสุดอยู่ที่ 43.46 โดยมีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 1.3751 เท่า และ 1.9573 เท่า ตามลำดับ แสดงว่าส่วนใหญ่มีมูลค่าบริษัทต่ำ ตัวแปรอิสระ โครงสร้างเงินทุน วัดจากอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้นรวม (DE) ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด พบว่า มีค่าต่ำสุดอยู่ที่ -4.25 เท่า และค่าสูงสุดอยู่ที่ 28.15 เท่า โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.9277 เท่า และ มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.2762 เท่า ซึ่งอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้นรวมจะแสดงถึงแหล่งที่มาของเงินทุนของบริษัทจากหนี้สินเทียบกับส่วนของผู้ถือหุ้น โดยค่าที่มากกว่า 1 แสดงถึงสัดส่วนการจัดหาเงินทุนจากหนี้สินมากกว่าการจัดหาเงินทุนจากส่วนของผู้ถือหุ้น ตัวแปรควบคุมประกอบด้วย 4 ตัวแปร คือ ตัวแปรขนาดของบริษัท (Ln Size) วัดจากสินทรัพย์รวม โดยใส่ Natural logarithm เพื่อปรับความแตกต่างของขนาดบริษัทให้เป็นฐานเดียวกัน ซึ่งค่า Natural logarithm ของขนาดบริษัทที่มีค่ามาก แสดงถึงบริษัทที่มีขนาดใหญ่ จากการทดสอบกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด พบว่า มีค่าต่ำสุดอยู่ที่ 3.88 เท่า และมีค่าสูงสุดอยู่ที่ 13.84 เท่า โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 8.3574 เท่า และ มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ระดับ 1.4354 เท่า แสดงว่า บริษัทในกลุ่มตัวอย่างมีขนาดบริษัทที่แตกต่างกันมาก ตัวแปรความสามารถในการทำกำไร (PROF) วัดจากอัตราส่วนกำไรก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษี (EBIT) ต่อสินทรัพย์รวมของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด พบว่า มีค่าต่ำสุดคือ -3.71 เท่า และมีค่าสูงสุดคือ 4.35 เท่า โดยมีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.0796 เท่า และ 0.1837 เท่า ตามลำดับ ตัวแปรสินทรัพย์ที่มีตัวตน (TANG) วัดจากอัตราส่วนสินทรัพย์ระยะยาวต่อสินทรัพย์รวมของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด พบว่า มีค่าต่ำสุดคือ 0.03 เท่า มีค่าสูงสุดคือ 1.00 เท่า โดยมีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.5518 เท่า และ 0.2431 เท่า ตามลำดับ และตัวแปรโอกาสในการเติบโต (GROW)

วัดจากอัตราส่วนกำไรต่อหุ้นชั้นพื้นฐานหารด้วยมูลค่าตลาดของหุ้นสามัญของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด พบว่ามีค่าต่ำสุดคือ -5.44 เท่า มีค่าสูงสุดคือ 2.61 เท่า โดยมีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.0346 เท่า และ 0.2222 เท่า ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าบริษัทส่วนใหญ่มีโอกาสนในการเติบโตในระดับต่ำ

ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างเงินทุนกับมูลค่าบริษัท โดยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) แสดงดังตารางที่ 3 และตารางที่ 4

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	p-value	Collinearity Statistics	
			Tolerance	VIF
DE	-2.552	0.011**	0.885	1.130
Ln Size	-2.926	0.003**	0.898	1.114
PROF	10.689	0.000**	0.884	1.131
TANG	6.043	0.000**	0.954	1.048
GROW	-3.421	0.001**	0.860	1.162
R Square	0.081			
Adjusted R Square	0.079			

**ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

จากตารางที่ 3 เป็นผลการทดสอบเบื้องต้นก่อนการวิเคราะห์ถดถอย ว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์ระหว่างกันมากจนอาจทำให้เกิดปัญหาภาวะร่วมเส้นตรง (Multicollinearity) หรือไม่ ซึ่งทำการทดสอบโดยใช้ค่า Tolerance และค่า VIF ในการตรวจสอบการเกิดปัญหาภาวะร่วมเส้นตรง หากค่า Tolerance ของตัวแปรอิสระมีค่าใกล้ 0 หรือ ค่า VIF ของตัวแปรอิสระมีค่ามาก (ใกล้ 10) แสดงว่า ตัวแปรนั้น มีความสัมพันธ์กับตัวแปรอิสระอื่นๆ จึงทำให้เกิดปัญหาภาวะร่วมเส้นตรง ผลการทดสอบ พบว่า ไม่มีค่า Tolerance ใดใกล้ศูนย์และไม่มีค่า VIF ใดมีค่ามาก (ใกล้ 10) ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงจะไม่เกิดปัญหาภาวะร่วมเส้นตรง

จากตารางที่ 4 แสดงผลการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 2 กรณิ ได้แก่

1. การทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรโดยไม่มีการกำหนดตัวแปรควบคุม ซึ่งตัวแปรทั้ง 6 ตัวแปร ได้แก่ มูลค่าบริษัท (Firm value) อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้นรวม (DE) ขนาดของบริษัท (Ln SIZE) ความสามารถในการทำกำไร (PROF) สินทรัพย์ที่มีตัวตน (TANG) และโอกาสในการเติบโต (GROW) พบว่า ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ตัวแปรความสามารถในการทำกำไร (PROF) และโอกาสในการเติบโต (GROW) มีความสัมพันธ์กันมากที่สุด ($r = 0.316$) และเป็นความสัมพันธ์เชิงบวก แสดงว่าบริษัทที่มีความสามารถในการทำกำไรมากจะมีโอกาสในการเติบโตเพิ่มขึ้น นอกจากนั้นยังพบว่ามูลค่าบริษัท (Firm

value) มีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้นรวม (DE) และมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสามารถในการทำกำไร (PROF) และสินทรัพย์ที่มีตัวตน (TANG)

2. การทดสอบสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 โดยเป็นการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุของความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างเงินทุนที่วัดจากอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม (DE) กับมูลค่าบริษัท ที่วัดจากค่า Tobin's Q ตามแนวทางของ Chung and Pruitt (1994) โดยมีตัวแปรควบคุม คือ ขนาดของบริษัท (Ln SIZE) ความสามารถในการทำกำไร (PROF) สินทรัพย์ที่มีตัวตน (TANG) และโอกาสในการเติบโต (GROW) ให้คงที่ ผลการทดสอบ พบว่า ค่าสถิติ (p-value) ของตัวแปรมูลค่าบริษัท (Firm value) และอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้นรวม (DE) มีค่าเท่ากับ 0.011 น้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 (Sig.) ซึ่งหมายถึงอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้นรวม (DE) มีความสัมพันธ์เชิงลบกับมูลค่าบริษัท (Firm value) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 กล่าวคือ บริษัทที่มีหนี้สูงในโครงสร้างเงินทุนสูงจะมีมูลค่าบริษัทต่ำ ซึ่งผลการทดสอบนี้สามารถสรุปผลจากการทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ 1 ได้ว่าโครงสร้างเงินทุนมีความสัมพันธ์กับมูลค่าบริษัทที่วัดจากค่า Tobin's Q

ในตารางที่ 5 เป็นผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบข้อสมมติฐานการวิจัยที่ 2 ว่าโครงสร้างเงินทุนมีความสัมพันธ์กับมูลค่าบริษัทที่วัดจากค่า Tobin's Q ในแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรมแตกต่างกันหรือไม่

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งหมด

Control Variables			Firm Value	DE	Ln Size	PROF	TANG	GROW
none	Correlation	Firm Value	1					
	Sig. (2-tailed)		.					
	Correlation	DE	-0.064	1				
	Sig. (2-tailed)		0.006**	.				
	Correlation	Ln Size	0.044	0.248	1			
	Sig. (2-tailed)		0.060	0.000**	.			
	Correlation	PROF	0.227	-0.074	0.112	1		
	Sig. (2-tailed)		0.000**	0.002**	0.000**	.		
	Correlation	TANG	0.133	-0.025	0.162	-0.067	1	
	Sig. (2-tailed)		0.000**	0.292	0.000**	0.005**	.	
	Correlation	GROW	-0.001	-0.203	0.028	0.316	-0.083	1
	Sig. (2-tailed)		0.967	0.000**	0.236	0.000**	0.000**	.
Ln Size & PROF & TANG & GROW	Correlation	Firm Value	1					
	Sig. (2-tailed)		.					
TANG & GROW	Correlation	DE	-0.060					
	Sig. (2-tailed)		0.011**					

**ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ตารางที่ 5 สรุปผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างเงินทุนกับมูลค่าบริษัทในแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรม

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์	ค่าสัมประสิทธิ์	t-value	Sig
	ถดถอยโดย ประมาณ B	ถดถอยตาม มาตรฐาน Beta		
เกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร (AGRO)	0.194	0.084	1.189	0.236
สินค้าอุปโภคและบริโภค (CONSUMP)	-0.103	-0.028	-0.251	0.802
อสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง (PROPCON)	0.019	0.031	0.629	0.530
สินค้าอุตสาหกรรม (INDUS)	-0.145	-0.187	-2.813	0.005*
ทรัพยากร (RESOURC)	-0.235	-0.224	-2.892	0.004*
บริการ (SERVICE)	-0.423	-0.217	-3.934	0.000*
เทคโนโลยี (TECH)	-0.036	-0.023	-0.569	0.570

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

จากตารางที่ 5 แสดงความสัมพันธ์ในแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรมของโครงสร้างเงินทุนกับมูลค่าบริษัท พบว่า กลุ่มเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร กลุ่มสินค้าอุปโภคและบริโภค กลุ่มอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง และ กลุ่มเทคโนโลยี ไม่พบความสัมพันธ์ โดยมีค่าสถิติ (p-value) มากกว่าระดับนัยสำคัญที่ 0.05 หมายความว่า โครงสร้างเงินทุนที่วัดค่าจากอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม (DE) ไม่มีความสัมพันธ์กับมูลค่าบริษัท (Firm value) ที่วัดจากค่า Tobin's Q ในกลุ่มอุตสาหกรรมดังกล่าว ในขณะที่กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม กลุ่มทรัพยากร และกลุ่มบริการ มีค่าสถิติ (p-value) น้อยกว่าระดับนัยสำคัญที่ 0.05 และมีทิศทางตรงกันข้าม แสดงว่า โครงสร้างเงินทุน ที่วัดค่าจากอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม (DE) มีความสัมพันธ์เชิงลบกับมูลค่าบริษัท (Firm value) ที่วัดจากค่า Tobin's Q หรืออาจกล่าวได้ว่าเมื่อบริษัทในกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม กลุ่มทรัพยากร และกลุ่มบริการ มีอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวมสูงจะส่งผลให้มูลค่าบริษัทลดลง

อภิปรายผลและสรุปผลการวิจัย

อภิปรายผล

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างเงินทุนที่วัดค่าจากอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม (DE) กับมูลค่าบริษัท ที่วัดจากค่า Tobin's Q ตามแนวทางของ Chung and Pruitt (1994) นั้น ผลการทดสอบแบบรวมทุกกลุ่มอุตสาหกรรม พบว่า โครงสร้างเงินทุนมีความสัมพันธ์เชิงลบกับมูลค่าบริษัท กล่าวคือ หากบริษัทที่มีหนี้สินในโครงสร้างเงินทุนสูงจะมีมูลค่าบริษัทต่ำ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Zahra, Farhad and Babak (2013) และ Tiago (2013) โดยพบความสัมพันธ์เชิงลบระหว่างโครงสร้างเงินทุนกับมูลค่าบริษัท ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีทางเลือก (Trade-off theory) คือ ต้นทุนจากการล้มละลายเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้างเงินทุน มักมีสาเหตุมาจากการก่อหนี้มากเกินไป เมื่อบริษัทจัดหาเงินทุน

จากการก่อหนี้เพิ่มมากขึ้นจนทำให้อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้นรวม (DE) สูงจนเกินไป ความน่าจะเป็นจากการล้มละลายหรือมีปัญหาทางการเงินก็จะเพิ่มมากขึ้น หากต้นทุนที่เกิดจากปัญหาทางการเงินมีมากกว่าประโยชน์ที่ได้รับจากการก่อหนี้ที่ดอกเบี้ยจ่ายสามารถนำมาหักภาษีได้ มูลค่าของบริษัทก็จะลดต่ำลง

นอกจากนั้น ยังพบว่าขนาดบริษัทมีความสัมพันธ์เชิงลบกับมูลค่าบริษัท อาจเป็นเพราะบริษัทขนาดใหญ่มีภาระต้นทุนในการบริหารงานและดำเนินธุรกิจที่สูงกว่าบริษัทขนาดเล็ก สอดคล้องกับงานวิจัยของ Lemmon and Lins (2003) บริษัทขนาดใหญ่จะมีความสามารถในการก่อหนี้ได้สูงกว่าบริษัทขนาดเล็ก แต่อย่างไรก็ตามหากมีการกู้ยืมเงินมากเกินไปก็จะทำให้มูลค่าของบริษัทลดลง

ความสามารถในการทำกำไรมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับมูลค่าบริษัท ซึ่งหมายถึงเมื่อบริษัทมีความสามารถในการทำกำไรเพิ่มขึ้นจะส่งผลให้มูลค่าบริษัทเพิ่มขึ้นด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sri (2013) ซึ่งทฤษฎีต้นทุนตัวแทน (Agency cost) อธิบายว่า การที่บริษัทมีสัดส่วนหนี้สินในโครงสร้างเงินทุนจะสามารถช่วยลดปัญหาความขัดแย้งของตัวแทนลงได้ จากการผลักดันให้ผู้บริหารต้องทำให้บริษัทมีกำไรมากขึ้น เนื่องจากบริษัทมีภาระค่าใช้จ่ายคงที่คือ ดอกเบี้ยจ่าย ดังนั้น บริษัทที่มีความสามารถในการทำกำไรสูงมักจะเลือกจัดหาเงินทุนจากการก่อหนี้เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากดอกเบี้ยจ่ายสามารถนำไปคำนวณเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อลดภาษีได้

สินทรัพย์ที่มีตัวตนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับมูลค่าบริษัท ซึ่งหมายถึง การที่บริษัทที่มีสินทรัพย์มากมักจะจัดหาแหล่งเงินทุนจากการก่อหนี้ เนื่องจากสินทรัพย์มีตัวตนสามารถนำมาใช้เป็นตัวแทนของหลักทรัพย์ในการค้ำประกันเงินกู้ของบริษัทได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ross (1977) และ Frank and Goyal (2009) ซึ่งทฤษฎีการส่งสัญญาณ (Signaling approach) อธิบายว่า เมื่อผู้บริหารใช้วิธีการจัดหาเงินทุนโดยการก่อหนี้เพิ่มขึ้น เป็นการส่งสัญญาณที่ดีแก่นักลงทุนภายนอกให้เห็นเป็นนัยถึงสถานะทางการเงินที่เข้มแข็งและมีประสิทธิภาพสูงของบริษัทที่ก่อหนี้ อันจะส่งผลให้มูลค่าบริษัทเพิ่มขึ้น

โอกาสในการเติบโตมีความสัมพันธ์เชิงลบกับมูลค่าบริษัท ซึ่งหมายถึงบริษัทที่มีโอกาสในการเติบโตสูงจะมีมูลค่าบริษัทต่ำ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Adam and Goyal (2008) ที่ว่าหากบริษัทที่มีโอกาสในการเติบโตสูง แสดงว่าบริษัทนั้นมีความต้องการเงินทุนมากจึงมีแรงจูงใจที่จะออกหุ้นเพิ่ม เพื่อให้อัตราส่วนหนี้สินลดลง ซึ่งอาจส่งผลให้ราคาหลักทรัพย์ผิดปกติ ดังนั้น เมื่อราคาตลาดของหุ้นสามัญต่ำก็จะทำให้อัตราส่วนที่ใช้วัดโอกาสในการเติบโตสูง อันจะส่งผลให้มูลค่าบริษัทต่ำ

เมื่อทำการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างเงินทุนกับมูลค่าบริษัท โดยแยกตามกลุ่มอุตสาหกรรม ผลการทดสอบพบว่า โครงสร้างเงินทุนมีความสัมพันธ์เชิงลบกับมูลค่าบริษัท ในกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม กลุ่มทรัพยากร และกลุ่มบริการ แสดงว่า หากบริษัทในกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม กลุ่มทรัพยากร และกลุ่มบริการ มีหนี้สินในโครงสร้างเงินทุนที่สูงจะส่งผลให้มูลค่าบริษัทลดลง อาจเกิดจากการที่บริษัททั้งสามกลุ่มนี้จำเป็นต้องใช้เงินลงทุนเริ่มแรกค่อนข้างสูง และใช้ระยะเวลานานกว่าจะคืนทุน ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการที่บริษัทมีภาวะขาดทุนสะสมและมีหนี้สินมากจนเกินไป โดยที่บริษัทยังมีการผูกพันที่ต้องจ่ายดอกเบี้ยที่มากขึ้นจากการที่มีหนี้สินจำนวนมาก จึงเกิดปัญหาความเสี่ยงทางการเงิน และส่งผลให้มูลค่าของบริษัทลดลง ส่วนกลุ่มเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร กลุ่มสินค้าอุปโภคและบริโภค กลุ่มอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง และกลุ่มเทคโนโลยี ไม่มีความสัมพันธ์สอดคล้องกันระหว่างโครงสร้างเงินทุนกับมูลค่าบริษัท

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างเงินทุนกับมูลค่าบริษัทครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระคือ โครงสร้างเงินทุน โดยใช้อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้นรวม (DE) และตัวแปรตามคือ มูลค่าบริษัท (Firm Value) จากสูตรในการคำนวณค่า Tobin's Q ตามแนวทางของ Chung and Pruitt (1994) โดยมีตัวแปรควบคุม 4 ตัวแปรได้แก่ ขนาดของบริษัท (Ln Size) ความสามารถในการทำกำไร (PROF) สินทรัพย์ที่มีตัวตน (TANG) และโอกาสในการเติบโต (GROW) ซึ่งใช้การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ ในการทดสอบความสัมพันธ์ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 จากข้อมูลบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554 - พ.ศ. 2558 (5 ปี) โดยวิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างได้จำนวน 362 บริษัท สามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างเงินทุนที่วัดจากอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม (DE) กับมูลค่าบริษัท ที่วัดจากค่า Tobin's Q ตามแนวทางของ Chung and Pruitt (1994) นั้น ผลการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรโดยไม่มีการกำหนดตัวแปรควบคุม พบว่าความสามารถในการทำกำไร (PROF) และโอกาสในการเติบโต (GROW) มีความสัมพันธ์กันมากที่สุดและเป็นความสัมพันธ์เชิงบวก นอกจากนี้ยังพบว่ามูลค่าบริษัท (Firm value) มีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้นรวม (DE) และมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสามารถในการทำกำไร (PROF) และสินทรัพย์ที่มีตัวตน (TANG) ส่วนผลการทดสอบแบบรวมกลุ่มอุตสาหกรรมกับตัวแปรตาม คือ มูลค่าบริษัท โดยกำหนดตัวแปรควบคุม คือ ขนาดบริษัท ความสามารถในการทำกำไร สินทรัพย์ที่มีตัวตน และโอกาสในการเติบโต ผลการทดสอบพบว่า โครงสร้างเงินทุนที่วัดจากอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม (DE) มีความสัมพันธ์เชิงลบกับมูลค่าบริษัท (Firm value) กล่าวคือ บริษัทที่มีหนี้ในโครงสร้างเงินทุนสูงจะมีมูลค่าบริษัทต่ำ ซึ่งผลการทดสอบนี้สามารถสรุปผลจากการทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ 1 ได้ว่าโครงสร้างเงินทุนมีผลต่อมูลค่าบริษัทที่วัดจากค่า Tobin's Q

และผลจากการทดสอบสมมติฐานงานวิจัยที่ 2 พบว่าโครงสร้างเงินทุนมีความสัมพันธ์กับมูลค่าบริษัทที่วัดจากค่า Tobin's Q แตกต่างกันในแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรม คือ กลุ่มเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร กลุ่มสินค้าอุปโภคและบริโภค กลุ่มอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง และกลุ่มเทคโนโลยี ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างเงินทุนที่วัดจากอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม (DE) กับมูลค่าบริษัท (Firm value) ในขณะที่กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม กลุ่มทรัพยากร และกลุ่มบริการ พบว่าโครงสร้างเงินทุนที่วัดจากอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม (DE) มีความสัมพันธ์เชิงลบกับมูลค่าบริษัท (Firm value) ที่วัดจากค่า Tobin's Q

ดังนั้น สรุปได้ว่า หนี้สินในโครงสร้างเงินทุนมีความสัมพันธ์เชิงลบกับมูลค่าบริษัท กล่าวคือ หากบริษัทมีหนี้สินในโครงสร้างเงินทุนสูงจะส่งผลให้บริษัทมีมูลค่าต่ำหรือในทางตรงกันข้ามถ้าบริษัทมีหนี้สินในโครงสร้างเงินทุนต่ำจะส่งผลให้บริษัทมีมูลค่าสูง และเมื่อทดสอบโดยแยกตามกลุ่มอุตสาหกรรมพบความสัมพันธ์เชิงลบดังกล่าวใน กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม กลุ่มทรัพยากร และกลุ่มบริการ แสดงว่า หากบริษัทในกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม กลุ่มทรัพยากร และกลุ่มบริการต้องการให้บริษัทมีมูลค่าสูงขึ้นต้องใช้เงินทุนจากหนี้สินต่ำลง

ข้อเสนอแนะ

สำหรับการศึกษาครั้งนี้มีประเด็นที่น่าสนใจในการศึกษาเพิ่มเติมดังนี้

1. ผู้ที่สนใจศึกษาอาจจะศึกษาในกลุ่มอื่นๆ อาทิ กลุ่มอุตสาหกรรมการเงิน กลุ่มบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ใหม่ (MAI) หรือ กลุ่มบริษัทที่ไม่ได้จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เป็นต้น เพื่อให้ผลการศึกษามีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น
2. ควรเลือกใช้อัตราส่วนอื่นๆ หรือเลือกอัตราส่วนตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษาเป็นตัวแทนของโครงสร้างเงินทุน เช่น อัตราส่วนหนี้สินระยะสั้นต่อสินทรัพย์รวม อัตราส่วนหนี้สินระยะยาวต่อสินทรัพย์รวม เป็นต้น สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างเงินทุนกับมูลค่าบริษัทได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น
3. ผู้ที่สนใจศึกษาอาจใช้ข้อมูลเปรียบเทียบกันเป็นรายปี เพื่อดูแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงรวมถึงทิศทางของการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของโครงสร้างเงินทุน หรือมูลค่าบริษัท

เอกสารอ้างอิง

- นาริรัตน์ เทียมรัตน์. (2556). ความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างเงินทุนกับการจัดการกำไร: กรณีศึกษาบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาบัญชี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เนาวรัตน์ ศรีพนากุล. (2556). ปัจจัยที่มีผลต่อโครงสร้างเงินทุนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กรณีศึกษาบริษัทที่อยู่ในกลุ่มดัชนี SET 50. การศึกษาอิสระบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาการเงิน คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- เพชร ชุมทรัพย์ (2556) วิเคราะห์งบการเงิน : หลักและการประยุกต์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Anup, C. & Cowdhury, S. P. (2010). Impact of capital structure on firm's value: Evidence from Bangladesh. *BEH - Business and Economic Horizons*, 3(3), 111-122.
- Hirshleifer, D. & Anjan, V. T. (1989). *Managerial reputation, project choice and debt*, Working paper #14-89. California: School of Management at UCLA.
- Jensen, M. C. & William, H. M. (1998). *Divisional performance measurement*. Cambridge: Harvard University.
- Joshua, A. (2005). The effect of capital structure on profitability: an empirical analysis of listed firms in Ghana. *The Journal of Risk Finance*, 6(5), 438 – 445.
- Lindenberg, E. B. & Ross, S. A. (1981). Tobin's q ratio and industrial organization. *The Journal of Business*, 54(1), 1-32.
- Modigliani, F. & Miller, H. M. (1958). The cost of capital, corporation finance, and the theory of investment. *American Economic Review*, 48, 261-297.
- Modigliani, F. & Miller, H. M. (1963). Income taxes and the cost of capital: A correction. *The American Economic Review*, 53(3), 433-443.

- Myers, S. C. (2001). Capital structure. **Journal of Economic Perspectives**, 15, 81–102.
- Myers, S. C. & Majluf, N. (1984). Corporate financing and investment decisions when firms have Information that investors do not have. **Journal of Financial Economics**, 13, 187–221.
- Odongo, K. M. M. & Leonard, M. (2014). **Capital structure, Profitability and firm value: panel evidence of listed firms in Kenya**. Retrieved March 1, 2017, from https://mpra.ub.uni-muenchen.de/57116/1/MPRA_paper_57116.pdf
- Simona, M. (2014). Capital structure and firm value, Empirical evidence from Romanian listed companies. **International Journal of Academic Research in Accounting, Finance and Management Sciences**, 4(1), 287–292.
- Tiago, R. L. & Joao, F. C. (2013). Capital structure, Cash holdings and firm value: A study of Brazilian listed firms. 25(64), 46-59.
- Zahra, B., Farhad, S. & Babak, J. (2013). Correlation between financial leverage and firm value in companies listed in the Tehran stock exchange: A case study. **Research Journal of Finance and Accounting**, 4(5), 39-40.

วิถีไทย วิถีชีวิต วิถีข้าว และวิถีอีสาน: ข้าวและชีวิตของชาวนาไทย

จากจังหวัดมหาสารคาม

Thainess, Way of Life, Way of Rice and Way of Isarn: Rice and Life of the Thai Farmers from Mahasarakham Province

ภารดี ยโสธรศรีกุล¹ ชัชญา เล่ห์รักษา^{1*}

Paradee Yasothornsrikul Chichaya Leruksa

บทคัดย่อ

งานวิจัยชิ้นนี้มีความมุ่งหวังที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อและข้าวที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของคนอีสานในบริบทของจังหวัดมหาสารคาม งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งทีมผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีการสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผลการศึกษาพบว่า สำหรับชาวไทยโดยเฉพาะชาวอีสานแล้ว ข้าวไม่ได้มีความสำคัญเพียงแค่อาหารที่เรารับประทานทุกมื้อหรือเป็นสินค้าทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ “ข้าว” เป็นรากฐานของชีวิต คติความเชื่อ วัฒนธรรมและประเพณีที่แสดงออกถึงความเป็นไทย

คำสำคัญ: วิถีไทย ฮีต 12 ข้าว

Abstract

The research aims to study the relationship between beliefs and rice that has an important effect on the way of life of the local people from Isarn, in the context of Maha Sarakham Province. The qualitative approach has been adopted. Semi-structured interviews have been applied in order to collect qualitative data. The findings from the study highlighted that for the Thai farmers, particularly the farmers from Isarn, rice is not only what we eat in daily life nor just the economic crops but rice has been regarded as the foundation of life, mottos, culture and traditions that represents the Thainess of the Thais.

Keywords: Thainess and Heet 12 Rice

¹คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

*Corresponding Author email: ashley_lv@hotmail.com

บทนำ

ในช่วงปีที่ผ่านมา ประเทศไทยประสบกับปัญหาการชะลอตัวทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะจำนวนนักท่องเที่ยวที่ลดลงสืบเนื่องมาจากผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบทางการเมืองที่เกิดขึ้นในประเทศไทย อันส่งผลให้รายได้หลักของประเทศที่มาจากภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยวถดถอยและไม่บรรลุตามเป้าหมาย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้ตระหนักถึงความจำเป็นที่จะเร่งขับเคลื่อนการตลาดและการประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์อย่างเร่งด่วน รวมไปถึงการสร้างเชื่อมั่นแก่นักท่องเที่ยว ประกอบกับนโยบายการบริหารราชการแผ่นดินภายใต้รัฐบาลของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ที่ได้มีแนวทางในการทำงานที่มุ่งแก้ปัญหาเร่งด่วนเฉพาะหน้ารวมถึงความพยายามในการสร้างบรรยากาศทางการท่องเที่ยวให้กลับคืนสู่สภาวะปกติ กระตุ้นให้เกิดการเดินทางของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ โดยมุ่งหวังให้เศรษฐกิจของประเทศขยายตัวต่อไป ดังนั้นในปี พ.ศ. 2558 คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ (ท.ท.ช.) ได้อนุมัติและประกาศให้ “ปีท่องเที่ยววิถีไทย 2558” เป็นวาระแห่งชาติ โดยที่รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องเร่งพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้การเติบโตของชาติเป็นไปอย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยววิถีไทย (Tourism and Thainess)

แนวโน้มของการท่องเที่ยวเริ่มเปลี่ยนไป นักท่องเที่ยวเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและรสนิยมในการท่องเที่ยวของตน พวกเขาเริ่มเบื่อหน่ายกับการท่องเที่ยวในเมือง การนำเที่ยวที่เป็นไปอย่างเร่งรีบ แต่กลับเริ่มมีความต้องการที่จะเสาะแสวงหาความสงบและวิถีชีวิตที่เรียบง่าย พวกเขาเริ่มมองหาแหล่งท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้พวกเขาได้พักผ่อนอย่างเต็มที่ ได้ใช้ชีวิตอย่างช้าๆ (slow life) ไม่ต้องแก่งแย่งและแข่งขันเพื่อใช้ทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีอยู่อย่างจำกัด แต่ต้องการที่จะสัมผัสกับ “ความแท้จริง” หรือ Authenticity ของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น ความต้องการดังกล่าวผลักดันให้เกิดการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism) หรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวิทยา (Nostalgia Tourism)

ด้วยแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นดังกล่าว รัฐบาลไทยจึงได้นำเอาแนวคิดดังกล่าวข้างต้นมาปรับใช้ในการวางนโยบายที่จะพัฒนาและผลักดันให้ปี 2558 เป็นปีแห่งการท่องเที่ยววิถีไทย (Discover Thainess) เพื่อเป็นการเปิดประสบการณ์ใหม่ของชาวต่างชาติและเป็นการเชื่อมโยงความรู้สึกของนักท่องเที่ยวให้เข้าถึงวิถีไทย (Thainess) อันจะเป็นการดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมไทยอย่างยั่งยืน วิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2547) ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “วิถีไทย” เอาไว้ว่าเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตของคนไทยตั้งแต่เกิดจนตาย เป็นแหล่งรวมความรู้เรื่องสังคม วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ ภูมิปัญญาของคนไทย การประพฤติปฏิบัติและการศึกษาอบรม รวมไปถึงการสื่อสารและการสืบทอดวัฒนธรรมจากอดีตจนถึงปัจจุบันในรูปแบบต่างๆ เช่น ขนบธรรมเนียม ประเพณีและพิธีกรรมต่างๆ การละเล่นพื้นบ้าน ละคร ระเบียบ การเล่นของเด็ก ศิลปะ สถาปัตยกรรมและงานฝีมือ นิทาน ตำนาน ประวัติ เพลง ปริศนาคำทาย คติความเชื่อและโชคลาง ภาษาและวรรณกรรม วิชาชีพ และเครื่องมือทำมาหากิน การท่องเที่ยวและพักผ่อนหย่อนใจ รวมไปถึงอาหารและเครื่องดื่ม

สำหรับโครงการวิจัยนี้ได้เลือกศึกษาการท่องเที่ยววิถีไทย โดยมุ่งเน้นไปที่การศึกษาวีถีชีวิตของชาวนาไทยในจังหวัดมหาสารคาม เพื่อให้เข้าใจถึงคติความเชื่อ วัฒนธรรมและประเพณีที่มีความเกี่ยวข้องกับข้าวและการปลูกข้าวที่เชื่อมโยงไปถึงวิถีชีวิตของชาวนาไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

วิถีไทย วิถีข้าว วิถีชีวิต

“ข้าว” เป็นอาหารหลักของโลก โดยเฉพาะสำหรับประเทศไทยซึ่งเรียกกันว่าเป็น “ครัวของโลก” นั้น ข้าวถือว่าเป็นพืชเศรษฐกิจส่งออกที่สร้างรายได้จำนวนมากให้แก่ประเทศไทย นอกจากนี้ “ข้าว” ยังถือเป็นบ่อเกิดของการจัดระเบียบทางสังคม วัฒนธรรมประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ ภาษา วรรณกรรม ศิลปะการขับร้อง การแสดง รวมไปถึงจิตรกรรม กล่าวได้ว่า สำหรับคนไทยแล้ว “ข้าว” ไม่ได้มีความสำคัญเป็นเพียงอาหารหรือสินค้าส่งออกเพียงเท่านั้น แต่ “ข้าว” คือ ชีวิต คือ ศักดิ์ศรี และเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิต คติความเชื่อ วัฒนธรรมและประเพณี อีกทั้งยังเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวนา

ข้าวและพิธีกรรมมีความผูกพันกัน ทั้งนี้จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า พิธีกรรมที่คนไทยยึดถือปฏิบัติส่วนใหญ่จะมีความเกี่ยวข้องกับการทำมาหากิน การทำเกษตรกรรม การเพาะปลูก การทำไร่ทำนาเป็นหลักที่สำคัญ วงจรชีวิตของข้าวเปรียบได้กับพัฒนาการแห่งชีวิตมนุษย์ โดยเฉพาะการปลูกข้าวนาปี ที่จะเริ่มต้นตั้งแต่ในช่วงเดือนมิถุนายน - กรกฎาคม ซึ่งจะเป็นช่วงที่ข้าวปักดำกล้าใหม่ๆ และเริ่มเติบโต ช่วงนี้จะเปรียบได้กับช่วงวัยเด็กที่เริ่มเจริญเติบโต ต่อมาในช่วงเดือนสิงหาคม - กันยายน ข้าวจะเริ่มแตกกล้าต้นให้เห็นชัดเจนเต็มท้องทุ่งนา โดยเฉพาะบริเวณยอดที่จะออกเป็นรวงข้าวหรือที่เรียกกันว่า คอรวง ช่วงนี้ ชาวนาจะเรียกกันว่า “ข้าวเป็นสาว” หรือ “ข้าวถือแหวน” จากนั้นไม่นาน ดอกข้าวจะเริ่มแทงช่อดอกและออกจากยอดของลำต้นที่นูนกลมและเรียวมากขึ้น บริเวณยอดจะเริ่มนูนและอวบอ้วนมากขึ้น ช่วงนี้ ชาวนาจะเรียกว่า “ยิงฟัน” ทั้งนี้ การถอดยอดดอกเป็นสัญญาณบอกว่า เกสรของดอกข้าวพร้อมที่จะได้รับการผสมพันธุ์ให้ติดเป็นเมล็ดในอีกไม่ช้า ในช่วงนี้ ชาวนาผู้เป็นเจ้าของจะเฝ้ามองต้นข้าวในนาด้วยความห่วงใยและเมื่อข้าวเริ่มออกดอกเต็มที่ ลมช่วงปลายฤดูฝนจะช่วยพัดหอบเอาเกสรจากรวงดอกข้าวปลิวไปจับกับอื่นๆ ที่อยู่ใกล้ๆ แผลงต่างๆ ก็จะช่วยผสมเกสรและจะพร้อมตั้งท้องหรือออกรวงในไม่ช้าหลังจากได้รับน้ำฝน ชาวนาเรียกข้าวช่วงนี้ว่า “ข้าวมาน” หรือ “ข้าวตั้งท้อง” ในช่วงเดือนตุลาคม ข้าวจะเริ่มออกรวง ซึ่งจัดเป็นช่วงสำคัญที่สุดของชีวิตต้นข้าว ในช่วงนี้ ชาวนาต้องคอยหมั่นดูแลน้ำในนาให้ขังต้นข้าวให้อยู่ในระดับที่พอเหมาะและหล่อเลี้ยงให้สม่ำเสมอ ต้นข้าวที่กำลังสร้างเมล็ดนี้จะมีน้ำใสพุ่งจากเมล็ดที่ลีบเล็กและค่อยขยายโตขึ้นและมีรสหวานมัน ชาวนาเชื่อว่า แม่โพสพกำลังสร้างน้ามน จึงเรียกข้าวช่วงนี้ว่า “ข้าวน้ามน” จากนั้นต้นข้าวจะค่อยๆ เหลืองแก่และพร้อมจะเก็บเกี่ยวได้ประมาณช่วงปลายเดือนพฤศจิกายนเป็นต้นไป

วิถีข้าว วิถีชีวิต วิถีอีสาน

สำหรับผู้คนในแถบภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสานของประเทศไทยแล้ว “ข้าว” เป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของผู้คนในบริเวณนี้มาตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ดังที่ได้มีการค้นพบหลักฐานต่างๆ ที่แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างคนกับข้าวในบริเวณนี้อย่างชัดเจน เช่น “รอยกลบข้าวในภาชนะดินเผา” ที่พบในแหล่งโบราณคดีโนนนกทาอำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น ภาพเขียนสีที่ผาหมอนน้อย อุทยานแห่งชาติผาแต้ม

บ้านตากุ่ม ตำบลห้วยไผ่ อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี ที่แสดงรูปคนกำลังเลี้ยงธนูไปยังกวางขนาดใหญ่ เบื้องหลังของกวางมีคนและกวางอีก 2 ตัว อยู่ในวงล้อมของภาพลายเส้นเป็นกลุ่มๆ คล้ายต้นข้าว

การทำนา หรือ การปลูกข้าว สำหรับคนอีสานหรือภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือแล้ว มีความหมายมากกว่าการทำเพื่อเป็นอาชีพ แต่ “ข้าว” หมายถึง ชีวิตและจิตวิญญาณ ทั้งนี้ จากการศึกษาพบว่า ข้าวมีบทบาทสำคัญในทุกช่วงชีวิต เช่น เกิดมาก็ต้องทานข้าว และในอดีต ถ้ามารดามีน้ำนมไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงดูบุตรก็จะนำ “น้ำข้าวข้าว” (น้ำห่านข้าว หรือน้ำที่ได้จากการหุงข้าว) มาให้บุตรของตนทานแทนน้ำนม และเมื่อโตขึ้นมาก็ต้องทานข้าวเพื่อการดำรงชีวิต รวมไปถึงมีการทำนาขายข้าวเพื่อเป็นอาชีพในการหาเลี้ยงตนเอง สุดท้ายในเวลาที่ย่ำแย่จนอดตาย ญาติจะนำข้าวและอาหารมาไว้ข้างโลงศพ เนื่องจากมีความเชื่อว่าผู้เสียชีวิตจะได้ทานข้าวและกับเหมือนเมื่อตอนมีชีวิตอยู่ เมื่อเสร็จสิ้นจากพิธีกรรมฌาปนกิจญาติจะทำบุญเลี้ยงพระไปให้ เพราะมีความเชื่อว่ายังมีอีกโลกหนึ่งอยู่และผู้ที่ล่วงลับไปแล้วก็จะไปรอรับข้าวปลาอาหารอยู่ที่โลกนั้น

นอกจากนี้ จากการศึกษาพบว่า คนอีสานมีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับข้าวและประเพณีงานบุญต่างๆ อย่างใกล้ชิด และมักแสดงออกในรูปแบบของประเพณีและพิธีกรรมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น งานเลี้ยงพระ งานเลี้ยงผี งานกินตอง รวมไปถึงงานกินเลี้ยงในโอกาสเทศกาลต่างๆ ทั้งนี้ ชาวอีสานมีความเชื่อว่า ด้วยสภาพสังคมความเป็นอยู่ที่เป็นสังคมเกษตรกรรมและด้วยสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่แห้งแล้งกันดารนั้น การที่จะสามารถดำรงชีวิตได้อย่างผาสุกและเจริญรุ่งเรืองแก่ครอบครัวและบ้านเมืองก็ต้องมีการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ต้องมีการเซ่น บวงสรวง บูชา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายร่วมไปกับการทำบุญตามประเพณีทางพุทธศาสนา โดยชาวอีสานมีความเชื่อที่ว่าในทุกๆ รอบเดือนของปีจะต้องมีการจัดงานบุญพื้นบ้าน ประเพณีพื้นเมืองกันเป็นประจำจึงได้ถือเป็นประจำเป็นประเพณี 12 เดือน หรือที่เรียกกันว่า “ฮีตสิบสอง” ซึ่งถือกันว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน

ประเพณีฮีตสิบสอง ประเพณีของดีอีสาน

ภาคอีสานเป็นภาคที่มีขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมคติความเชื่อวิถีปฏิบัติที่หลากหลายแตกต่างกันไปในแต่ละฤดูและแต่ละเดือน ซึ่งเป็นที่รู้จักและเรียกกันว่า “ฮีตสิบสอง” หรือประเพณีสิบสองเดือน ที่ได้ผสมผสานเอาแนวคิดของพระพุทธเจ้า พราหมณ์และผีเข้าด้วยกัน โดยคำว่า “ฮีต” มีรากฐานมาจากคำว่า “จารีต” ซึ่งหมายถึง สิ่งที่มีปฏิบัติสืบต่อกันมาจนกลายเป็นประเพณีที่ดีงาม ดังนั้น “ฮีตสิบสอง” จึงหมายถึง “จารีต 12” นั่นเอง (ฐิตชญา มณีเนตร, 2553)

“ฮีตสิบสอง” หรือ งานบุญ 12 เดือน จัดเป็นภูมิปัญญาและมรดกอันล้ำค่าของปราชญ์อีสาน และยังเป็นสิ่งที่แสดงออกถึงความเชื่อหรือคติเดิมของชาวอีสาน โดยพวกเขามีความเชื่อว่า ถ้าปฏิบัติตาม “ฮีตสิบสอง” ซึ่งเปรียบเหมือนธรรมนุญชีวิตที่พุทธศาสนิกชนชาวอีสานควรยึดถือปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดแล้ว ชีวิตพวกเขาจะมีแต่ความสุขสงบและร่มเย็น พืชพรรณ ธัญญาหารจะอุดมสมบูรณ์ แต่ถ้าไม่ทำตามหรือทำผิดฮีต สังคมทั่วไปก็ตั้งข้อรังเกียจ รวมทั้งจะเกิดภัยแล้งต่างๆ ขึ้นอีกด้วย

งานฮีดสามารถแบ่งออกเป็นงานบุญที่มีความเกี่ยวข้องกับพระภิกษุสงฆ์โดยตรง อันได้แก่ งานบุญเข้ากรรม บุญบ่าวจี บุญเผาส บุญเข้าพรรษา บุญออกพรรษาและบุญกฐิน ในขณะที่เดียวกันก็ยังมีงานบุญที่เกี่ยวข้องกับการทำมาหากิน เกี่ยวกับการขอพรหรือบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ลดบันดาลความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ เช่น ฟ้าฝนและข้าวปลาอาหาร ซึ่งประกอบด้วย บุญคูณลานและบุญบังไฟ และยังมีงานบุญที่เกี่ยวกับขวัญกำลังใจในการดำรงชีพ การอำนวยความสุขจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ได้แก่ บุญสงกรานต์และบุญช่าฮะ และท้ายที่สุดงานบุญที่เกี่ยวกับความกตัญญู คือ บุญข้าวประดับดินและบุญข้าวสาก

ดังจะเห็นได้ว่า “ข้าว” และ “ความเชื่อ” เป็นองค์ประกอบสำคัญของวิถีชีวิตของคนอีสาน งานวิจัยชิ้นนี้จึงมุ่งหวังที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อและข้าวที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของคนอีสานในบริบทของจังหวัดมหาสารคาม

วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งมีวิธีการดำเนินงานวิจัยที่มีความยืดหยุ่นและสามารถดัดแปลงให้เหมาะสมตามสถานการณ์ได้ (Hakim, 1987; Kvale, 1996; Kumar et al., 1999) โดยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลทั้งในเชิงลึกที่มีความน่าเชื่อถือ การเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลจะดำเนินไปพร้อมๆ กันเพื่อให้ทุกประเด็นที่ได้จากการสัมภาษณ์ในแต่ละครั้งมีการยืนยันและบูรณาการได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์รวมถึงมีความน่าเชื่อถือและมีความความเที่ยงตรง ทั้งนี้ ทีมงานผู้วิจัยได้ใช้ทั้งข้อมูลหัตถ์ภูมิและปฐมภูมิซึ่งรวบรวมจากการศึกษาจากเอกสารการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์เชิงลึก

งานวิจัยนี้มีขอบเขตด้านพื้นที่ทำการวิจัยอยู่ที่จังหวัดมหาสารคาม โดยเฉพาะพื้นที่ที่มีการยึดถือปฏิบัติตามฮีด 12 อยู่อย่างเคร่งครัดและเป็นพื้นที่ที่ปลูกข้าวเป็นอาชีพหลัก จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเอกสารทำให้ได้พื้นที่ทำการวิจัยดังนี้: อำเภอเมือง อำเภอแกดำ อำเภอนาดูน อำเภอนาเชือก อำเภอเชียงยืน และอำเภอกันทรวิชัย โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งเป็นการเลือกตัวอย่างที่มีการกำหนดจุดมุ่งหมายหรือเจตนาในการเลือกตัวอย่างไว้อย่างเฉพาะเจาะจง (Robson, 1993; Bryman, 2001) ซึ่งในกรณีของงานวิจัยนี้ คือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเรื่องการท่องเที่ยว ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับการเกษตรกรรมและการเพาะปลูกข้าว รวมไปถึงผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับคติความเชื่อ วัฒนธรรมและประเพณีของคนอีสานเป็นอย่างดี หน่วยงานภาครัฐที่ดูแลเกี่ยวกับด้านเกษตร โดยเฉพาะข้าวและการเพาะปลูกข้าว ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ชาวบ้านในชุมชนต่างๆ และประชาชนชาวบ้าน

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) โดยวิธีการถอดรหัสหรือ Coding and Analysis โดย Strauss and Corbin (1990) ซึ่งกระทำโดยการนำข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์เชิงลึกมาจัดให้เป็นระบบเพื่อการวิเคราะห์ โดยแยกแยะประเด็นหรือส่วนย่อยต่างๆ จากนั้นจะพิจารณาหาประเด็นหรือส่วนย่อยที่มีส่วนคล้ายคลึงกันมารวมกันหรือจัดเป็นหมวดหมู่แล้ววิเคราะห์หาความเชื่อมโยงและความสัมพันธ์ของข้อมูลจนได้เป็นแบบแผนเพื่อนำไปเป็นข้อสรุปเพื่อใช้อธิบายปรากฏการณ์หรือเหตุการณ์ที่กำลังศึกษา

ผลการศึกษา

ชาวมหาสารคามมีความเชื่อในเรื่องของผีसांगเทวดาและพญาแถนเหมือนคนในจังหวัดอื่นๆ ของภาคอีสาน พิธีกรรมต่างๆ ที่ถือปฏิบัติจึงยึดถือปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมจารีตประเพณีฮีตสิบสอง ในส่วนนี้ของรายงานการวิจัย ทีมนักวิจัยจะนำเสนอผลการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับ 1) ฮีตสิบสองและพิธีกรรมสำคัญ 2) ข้าว วิถีชีวิต พิธีกรรมและความเชื่อ

1) ฮีตสิบสองและพิธีกรรมสำคัญ

เดือนอ้าย บุญข้าวกรรม

เดือนอ้าย หมายถึง เดือนแรกของปีตามปฏิทินจันทรคติไทยและมักจะเริ่มในเดือนพฤศจิกายนหรือธันวาคม ดังนั้น บุญข้าวกรรมตามปฏิทินไทยเดิมจึงมักจะจัดขึ้นในวันขึ้น 15 ค่ำของเดือนธันวาคม ดังที่ผู้สัมภาษณ์ท่านหนึ่งได้บอกเล่าว่า

“บุญเข้ากรรมก็คือบุญที่อยู่กรรมของพระภิกษุ เพราะว่าภิกษุไม่รู้ว่าจะต้องอาบัติอะไรบ้างในแต่ละคนพระมีศีลทั้งหมด 227 ข้อที่ต้องรักษา เพราะว่าพระวินัยมีความละเอียด เช่น กลัวว่าพระสงฆ์จะไปเหยียบหญ้าหรือว่าไปตัดต้นไม้อะไรพวกนี้ไม่ได้ หรือกระโดดไม่ได้ อันนี้คือบุญเข้ากรรม มันก็คือการอยู่กรรม หรือถ้าภริเวณของพระสงฆ์ของพระ คือการชำระศีลให้บริสุทธิ์....” (IV8, เมษายน)

ดังจะเห็นได้ว่า บุญเข้ากรรมนี้เป็นพิธีทางสงฆ์โดยตรงและมีความเกี่ยวข้องกับข้าวมีเพียงเล็กน้อย นั่นคือ ชาวบ้านในชุมชนและหมู่บ้านจะมีการตระเตรียมอาหารคาวหวาน ซึ่งอาจมีส่วนผสมของ “ข้าว” เพื่อไปถวายพระสงฆ์ที่เข้ากรรม อย่างไรก็ตาม ผลจากการสัมภาษณ์ยังแสดงให้เห็นว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ไม่ได้กล่าวถึงบุญเข้ากรรมเท่าไรนักและมีผู้ให้สัมภาษณ์เพียงส่วนน้อยที่เล่าถึงความเป็นมาและพิธีกรรมของบุญเดือนอ้าย (IV8 และ IV12) ในขณะที่ผู้ให้สัมภาษณ์อีกท่านหนึ่งได้เล่าเพียงแต่ว่า ในเดือนอ้ายนั้น “จะมีการบวงสรวงอะไรเกี่ยวกับหมู่บ้านเรา” (IV12) นอกจากนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านหนึ่งได้เสริมว่าในอำเภอกันทรวิชัยนั้น “ได้มีการรวบบุญข้าวจี่กับบุญเข้ากรรมเข้าด้วยกัน” (IV8) ในขณะที่บางหมู่บ้านยังมีการแยกกันทำอยู่

เดือนยี่ บุญคูณลาน

บุญคูณลานมีความเกี่ยวข้องกับข้าว ความเชื่อและวิถีชีวิตของชาวอีสาน ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ซึ่งอาศัยอยู่ในอำเภอยางชุมน้อยได้เล่าว่า “บุญคูณลานนี้เราเอาข้าวขึ้นมาจากนา ข้าวที่เป็นเมล็ด ที่เรานวดแล้ว คือเอาข้าวมากองรวมกันไว้ จากนั้นก็มานวดฟ่อนข้าวเพื่อให้ได้ข้าวเปลือก แล้วเอาใส่ยุ้งฉางในวันจันทร์ เดือนสิบสองซึ่งเป็นวันฟูในแต่ละเดือน... และพอถึงช่วงบุญคูณลานตามประเพณี เราจะตักข้าวเปลือกจากยุ้งฉางไปกองรวมกันตามหมู่บ้าน หมู่บ้านใครหมู่บ้านมัน... จากนั้น จะทำพิธีสวดให้ข้าว...” (IV12) ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์อีกท่านจากอำเภอนาเชือกได้เล่าว่า “... บุญคูณลานคือ การเอาข้าวมารวมกันหลายๆ หมู่บ้าน เอาข้าวมารวมกันแล้วจากนั้นก็มาสู่ขวัญด้วยกัน” (IV2)

ทั้งนี้ สถานที่สำหรับประกอบพิธีกรรมนั้นก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย โดยปกติจะยึดเอาวันที่ชนชาวขี้นยั้งเสร็จแล้วเป็นวันทำพิธี โดยชาวบ้านจะทำพิธีสู่ขวัญข้าว ณ หน้ายังฉางของคน เสร็จแล้วจะนำข้าวเปลือกมากองรวมกันเพื่อประกอบพิธีทางศาสนาร่วมกัน ณ พื้นที่ส่วนกลางที่จัดไว้ ซึ่งอาจจะเป็น ลานวัด หรือ ศูนย์รวมที่ว่าการอำเภอ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้เล่าว่า สำหรับที่อำเภอนาเชือกแล้ว “ในหมู่บ้าน (บ้านนาเชือก) ได้มีการทำบุญคุณลานหรือบุญกุ่มข้าวใหญ่กลางหมู่บ้าน... แต่ถ้าบางบ้านไม่ได้เอาข้าวมารวมกันก็จะทำบ้านใครบ้านมัน... ก็จะมีหมอพราหมณ์ไปเป็นคนทำพิธีให้อยู่บ้าน ที่ยังข้าว...” (OV2) และในส่วนของอำเภอกันทรวิชัยนั้น “...หมู่บ้านเราจะจัดบุญคุณลานพร้อมกันกับบุญผะส” (IV7) โดยอาศัยพื้นที่ในบริเวณวัดเป็นสถานที่จัดพิธีกรรมดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม ผลจากการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ส่วนใหญ่ในแต่ละอำเภอได้มีความพยายามในการชักจูงให้ชาวบ้านนำข้าวที่เก็บเกี่ยวแล้วมากองรวมกัน ณ ศูนย์รวมที่ว่าการของแต่ละอำเภอเพื่อมาจัดพิธีกรรมนี้ร่วมกันเพื่อเป็นการประหยัดเวลาและงบประมาณ อีกทั้งเพื่อเป็นการดึงดูดผู้คนที่ผ่านมา รวมทั้งนักท่องเที่ยวให้เข้ามาร่วมกิจกรรมนี้ รวมไปถึงเพื่อเป็นการสานต่อขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดึกดำบรรพ์ให้คงอยู่และไม่สูญหายไปดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านหนึ่งจากอำเภอเขียงยืนได้เล่าว่า “วันบุญคุณลานของสารคามนี้ มันจะรวมหมดทุกหมู่บ้านในเขตสารคาม เราจะเอาข้าวไปรวมไว้ที่นั่น รวมแล้วก็มีพิธีสู่ขวัญ... สู่ขวัญอันเชิญเมล็ดข้าวที่ตกหล่นอยู่ใรรู้มาให้บินขึ้นมา...” (IV12)

สำหรับจังหวัดมหาสารคาม บุญคุณลานมักถูกกำหนดให้จัดขึ้นก่อนเพื่อเป็นการรวบรวมข้าวไว้เข้าสู่พิธีบุญเบิกฟ้าในเวลาต่อไป ทั้งนี้ ตามความเชื่อเดิมของชาวมหาสารคามนั้น ประเพณีบุญเบิกฟ้าหรือบุญเบิกบ้านนี้เป็นพิธีกรรมเพื่อขอพรจากเทวดาหรือพญาแถนให้ไขประตูฟ้าทิศที่เป็นมงคล ทั้งนี้ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านหนึ่งได้เล่าถึงพิธีกรรมที่พึงปฏิบัติว่า “เขาจะมีขบวนแห่ มีพิธีบวงสรวงศาลหลักเมือง...” (IV15) อีกทั้งยังมีการทำพิธีสู่ขวัญข้าวอีกด้วย

บุญเดือนสาม บุญข้าวจี

บุญข้าวจีเป็นพิธีกรรมที่ยึดถือปฏิบัติสืบเนื่องกันมาอย่างยาวนาน ซึ่งมักจะทำ “หลังจากเสร็จจากฤดูเก็บเกี่ยวผลผลิต...” (IV11) หรือช่วงที่ชาวบ้านหมดภาระในการทำนาแล้วและข้าวได้ถูกเก็บขึ้นยังฉางเรียบร้อยแล้ว ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ได้เล่าว่า ในช่วงเดือนสามนี้ “...ชาวบ้านก็จะทำข้าวจีไปทำบุญที่วัด...” (IV14) เพราะ “มันเป็นความเชื่อที่มีมาแต่ดั้งแต่เดิม...” (IV18) ทั้งนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านหนึ่งได้เล่าว่า

“เดิมทีประเพณีบุญข้าวจีคือ การที่ชาวบ้านเอาข้าวเหนียวทาเกลือปั้นเป็นก้อนแล้วมา่างไฟ บางทีก็มีการทาไข่แล้วนำไปตักบาตรให้พระสงฆ์ จากนั้นพระท่านจะเทศน์ให้ฟัง ... บุญข้าวจีเกี่ยวข้องกับศรัทธาความเชื่อของคนในชุมชน...” (IV2)

นอกจากนี้ บุญข้าวจียังมีความเกี่ยวพันกับข้าวและศาสนาเป็นอันมาก ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์อีกท่านจากอำเภอนาเชือกที่ได้เล่าว่า “บุญข้าวจี เราทำข้าวพันก้อน แห่ข้าวพันก้อน เสียบไสไม้แล้วก็เอาไปปักตุงอยู่วัดที่ศาลาการเปรียญ โปสธ แต่ก่อนจะไปเสียบก็ต้องเอาไปถวายพระก่อน ทุกอย่างต้องผ่านกระบวนการทางด้านศาสนา...” (IV3) สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์ท่านหนึ่งซึ่งเป็นผู้เฒ่าผู้แก่ของอำเภอแกลงได้เล่าว่า

“ตามประเพณีของเรา เดือนสาม บุญข้าวจี มีการทำข้าวเกรียบ... ตามประเพณีของโบราณกาลนั้น... ทางไทยมีชื่อเรียกว่า การทำข้าวเปรต โดยมีการให้หม่หัดดีรักหมู่บ้านถวายให้พระฉันท์... โดยแต่ละบ้านจะพร้อมใจกันทำอย่างนี้เพื่อถวายหม่หัดดี ปู่ย่าประจำบ้าน โดยมีการเรียกเบี้ย บ้านนั้น บ้านนี้มาทำประเพณี ต้มโสมบุญข้าวจีกัน...” (IV11)

ชาวมหาสารคามส่วนใหญ่ยังคงรักษาขนบธรรมเนียมดั้งเดิมในเรื่องของการ “จีข้าวเพื่อไปทำบุญที่วัด” (IV15) อย่างเหนียวแน่น และในหลายๆ หมู่บ้าน ตำบล อำเภอก็ยังยึดถือและจัดให้มีพิธีบุญข้าวจีมาจนถึงปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นอำเภอนาเชือก อำเภอเชียงยืน อำเภอแกดำ และในอำเภอเมืองมหาสารคามเอง ถึงแม้ว่า ในบางหมู่บ้านจะได้มีการจัดพิธีกรรมนี้ร่วมกับประเพณีอื่นๆ เพื่อความกระชับในเรื่องของเวลา ยกตัวอย่างเช่น ที่อำเภอกันทรวิชัยได้จัด “บุญข้าวจีกับบุญเผลวรวมกัน... คือการบูรณาการรวมกันไว้เลย เพื่อไม่ให้เป็นการเสียเวลา” (IV8)

บุญเดือนสี่ บุญเผลว

บุญเผลวเป็นประเพณีตามฮีต 12 ของชาวอีสาน ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์ได้เล่าว่า “บุญเผลว หรือ บุญมหาชาติ เป็นงานบุญที่อยู่ในฮีต 12... คนภาคอีสานนิยมบุญนี้... เราจัดทุกปี...” (IV8) อีกทั้งบุญเผลวยังเป็นงานบุญที่ “อยู่ในใบลานที่พระท่านจะเทศนาให้ฟังเวลาเราไปทำบุญที่วัดในวันพระ หรือที่เขาเรียกกันว่า เผลวสังคร นี้แหละ...” (IV9) ทั้งนี้ ประเพณีบุญเผลวนี้มีกิจกรรมที่สำคัญคือ การตระเตรียมเครื่องสักการะ ดอกไม้ธูปเทียน และที่จะขาดไม่ได้คือข้าวพันก้อน ดอกบัวหลวงพันทองและเครื่องคาวหวานต่างๆ นอกจากนี้ จะมีการตกแต่งศาลา หรือสถานที่ที่จะทำบุญ มีการเชิญ “พระเผลว (พระเผลวสังคร) กัณฑ์ ชาลี แล้วก็ต้องมีการเชิญพระอุปคุต... พอเราจะจัดงานบุญเผลว เราก็ไปเชิญชวนท่านขึ้นมาจากน้ำ... เชิญขึ้นมาเพื่อรักษาความสงบ ในด้านของน้ำ ไฟ ลม ความแห้งแล้งไม่ให้เกิด ในวันที่จัดงานบุญเผลว เราจะทำเหมือนกันทุกวัดคือ ต้องไปเชิญท่านขึ้นมาจากน้ำ...” (IV12) รวมถึงการจัดให้มี “...การทำบุญตักบาตร ฟังเทศน์มหาชาติเผลวสังครชาดกจำนวน 13 กัณฑ์...” (IV16) ทั้งนี้ ชาวอีสานเชื่อกันว่า “ถ้าขาดสิ่งเหล่านี้ บุญเผลวก็จะไม่ครบ” (IV12)

บุญเผลวมีความเกี่ยวข้องกับข้าวพันก้อนข้างมาก ดังจะเห็นได้ว่า สิ่งที่สำคัญในการทำบุญเผลวคือการปั้นข้าวพันก้อนเพื่อนำไปถวายพระสงฆ์ ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านหนึ่งจากอำเภอนาเชือกได้กล่าวว่า

“บุญพระเผลวสังครคือ บุญมหาชาติ ชาตีสุดท้ายของพระพุทธเจ้า คือ การเฉลิมฉลอง ได้แก่ การอัญเชิญพระเผลวสังคร กัณฑ์ ชาลี เข้าเมือง โดยมีข้าวเป็นสัญลักษณ์ที่จะทำให้คนในชุมชนนั้นมารวมตัวกันทำบุญ โดยประเพณีพระเผลวสังครจะมีข้าวพันก้อนเพราะเวลาที่แห่พระอุปคุตจะมีการเก็บข้าวจากแต่ละบ้านเพื่อเป็นสัญลักษณ์ว่า บ้านนี้ได้รับทราบแล้วว่ามียานบุญ สมัยก่อนจะมีเพียงข้าว 1 ก้อนต่อบ้าน 1 หลังเท่านั้น เมื่อนำมารวมกันหลายบ้านมีข้าวจำนวนมากจึงเรียกว่า ข้าวพันก้อน...” (IV21)

นอกเหนือไปจากการปั้นข้าวเหนียวพันก้อนแล้ว ยังมีการทำขนมจีนหรือที่ชาวอีสานเรียกว่า “ข้าวปุ้น” ซึ่งทำจากแป้งข้าวเจ้าและมีการห่อข้าวต้มมัดเพื่อนำไปแจกจ่ายให้ญาติมิตรและผู้คนที่แวะมาเยี่ยมเยียนรวมทั้งนำไปทำบุญที่วัดอีกด้วย ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านหนึ่งได้เล่าว่า

“บุญข้าวปั้น... บุญเดือนสี่ หรือ บุญแมวเนีย เขาเรียกกันว่า มันเป็นวันรวมญาติ... ไม่ว่าจะไปทำงานที่ไหน ไกลบ้านหรือไม่ไกลก็ต้องกลับมา คือไปเยี่ยมไปกินข้าวปั้นกันนี้แหละ...” (IV9)

ผลจากการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ในจังหวัดมหาสารคามยังคงมีการยึดถือและจัดให้มีประเพณี บุญแมวกันอยู่ในแทบทุกพื้นที่แต่จะมีบ้างในบางอำเภอที่มีการบูรณาการบุญข้าวจี้ร่วมกับงานบุญอื่นๆ เช่น อำเภอกันทรวิชัย

บุญเดือนห้า บุญสงกรานต์

งานบุญสงกรานต์เป็นประเพณีงานบุญที่ยึดถือปฏิบัติมาอย่างยาวนาน ในส่วนของพิธีกรรมในช่วงงานบุญสงกรานต์นั้น ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เล่าว่าจะมีความคล้ายคลึงกันแทบทุกๆ พื้นที่ของประเทศไทย นั่นคือ มีการ “ตักบาตรข้าวสารอาหารแห้ง... มีการบวงสรวง...” (IV5 และ IV6) รวมไปถึงการ “ขนทรายเข้าวัด รดน้ำดำหัวผู้ใหญ่” (IV16 และ IV17) ทั้งนี้ก็จะทำเป็น “...กองทรายเล็กๆ ... ก็ไม่เชิงว่าใหญ่มาก ก็จัดเล็กๆ ตามประสาหมู่บ้าน เราก็จะเอาพระลงเพื่อทำพิธีเจริญพระพุทธมนต์ แล้วก็ขอโชคลาภและก็ได้คนในหมู่บ้านมาสร้างน้ำเพื่อเป็นสิริมงคล...” (IV8)

ในจังหวัดมหาสารคามได้มีการจัดงานบุญสงกรานต์ต่ออยู่เป็นประจำในแทบทุกหมู่บ้านและทุกอำเภอ อย่างไรก็ตาม ประเพณีสงกรานต์นี้ไม่ได้มีความเกี่ยวข้องกับความเชื่อเกี่ยวข้าวเท่าใดนักนอกเหนือไปจากการเตรียมข้าวสารอาหารแห้งเพื่อนำไปตักบาตรหรือถวายพระและเป็นการเฉลิมฉลองเทศกาลปีใหม่ไทยเพียงเท่านั้น

บุญเดือนหก บุญบั้งไฟ

บุญบั้งไฟเป็นงานบุญที่มีความสำคัญต่อชาวอีสานเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เนื่องจากว่า ชาวอีสานมีความเชื่อในเรื่องของพญาแถนซึ่งเป็นเทพดาที่บันดาลให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ของฟ้าฝนและข้าวปลาอาหาร ดังนั้น การทำบุญบูชาพญาแถนก็จะทำให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ แต่ถ้าไม่ทำก็จะทำให้ฝนไม่ตกตามฤดูกาลและอาจทำให้เกิดโรคระบาดต่างๆ ได้ ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านหนึ่งจากอำเภอนาเชือกได้กล่าวว่า “...เดือนหก บุญบั้งไฟ... ขอฟ้าขอฝนให้ได้ทำนา ขอพญาแถน...” (IV2) และในบางครั้งก็เป็นการจัดงานบุญบั้งไฟเพื่อบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คนในหมู่บ้านให้ความเคารพ ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์อีกท่านจากอำเภอแกลงได้กล่าวว่า “...หลวงปู่จ้อย... แกชอบบั้งไฟเลยจัด คือถ้าจัด ฝนก็จะตกถูกต้องตามฤดูกาล...” (IV10)

ผลจากการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ในแทบทุกหมู่บ้าน ทุกตำบลและทุกอำเภอในจังหวัดมหาสารคาม ยังคงมีการจัดงานบุญบั้งไฟอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี ไม่ว่าจะเป็นอำเภอกันทรวิชัย อำเภอนาดูน อำเภอนาเชือก หรืออำเภอเชียงยืน ผู้สัมภาษณ์จากอำเภอนาดูนได้กล่าวว่า ประเพณีบุญบั้งไฟเป็นงานบุญที่ “...ทำทุกปี เป็นการเสี่ยงทายลงนา... ตอนที่เราลงนา เขาก็จะมีประเพณีบุญบั้งไฟเสี่ยงบั้งไฟ จะทำทุกปี...” (IV4) อย่างไรก็ตาม เป็นที่ทราบกันว่า การจุดบั้งไฟเป็นกิจกรรมที่ค่อนข้างอันตราย ทั้งนี้ บั้งไฟที่ถูกจุดขึ้นไปอาจจะระเบิดหรือไปตกที่อาคารบ้านเรือนที่มีผู้อยู่อาศัยได้ ดังนั้น ในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคามซึ่งมีผู้คนอาศัยอยู่ค่อนข้างหนาแน่นจึงมีความพยายามที่จะหลีกเลี่ยงกิจกรรมดังกล่าว ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ในเมืองต่างเล่าว่า ในชุมชนของเขาเลือกที่จะหลีกเลี่ยงการจัดประเพณีนี้ ยกตัวอย่างเช่น

ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านหนึ่งได้กล่าวว่า “ชุมชนนี้ไม่มีบุญบังไฟ มันอันตราย...” (IV17) และ “ไม่ได้จัด (บุญบังไฟ) เพราะอยู่ในเมือง มันอันตราย จุกบังไฟไม่ได้...” (IV19)

บุญเดือนเจ็ด บุญข้าชะ

ผลการศึกษาทำให้ทราบว่า “บุญข้าชะ เป็นงานบุญที่สร้างขึ้นเพื่อปิดเป่าสิ่งชั่วร้ายออกจากบ้าน...” (IV9) และ “เดือน 7 บุญข้าชะบ้าน ตามประเพณีจะล้างสิ่งชั่วร้ายออกไปเพื่อให้อยู่เย็นเป็นสุข...” (IV11) อีกทั้งยังเป็น “การทำบุญสะเดาะเคราะห์...” (V8) ทั้งนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านหนึ่งกล่าวว่า ในบางพื้นที่จะเรียกบุญข้าชะว่า “บุญเบิกบ้าน” (IV9 และ IV10) เป็นงานบุญที่แต่ละหมู่บ้านจะทำไม่ขาด เป็นงานบุญที่เกี่ยวกับภูติผีปีศาจ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ประจำหมู่บ้าน ผีปู่ตา ผีตาแฮก มเหศักดิ์หลักเมือง ที่คอยคุ้มครองหมู่บ้าน ทั้งนี้ พิธีกรรมก็จะคล้ายๆ กันในทุกๆ หมู่บ้าน นั่นคือ “ชาวบ้านก็จะนิมนต์พระไปสวดมนต์ทำพิธี ... ให้พระญาติโยมที่มาทำพิธี ที่หลักกลางบ้าน ชาวบ้านจะทำกระทงแบบสามเหลี่ยมหรือสี่เหลี่ยม กระทงนั้นก็จะเป็นช่องๆ ใส่อาหารหลายอย่างเลย แล้วแต่ว่าบ้านไหนจะใส่อะไรลงไปบ้าง ก็จะนำเอาไปให้พระรดน้ำให้...” (IV7) นอกจากนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์จากอำเภอแกลงได้เล่าเพิ่มเติมว่า ที่อำเภอแกลงนั้น “...จะมีการให้พระไปสวดเป็นเวลา 7 วัน จะมีสายสิญจน์ มีอะไรมามัด มัดเสร็จ ทำพิธีเสร็จ ชาวบ้านก็จะไปรวมกันเอาสายสิญจน์มาจึงรอบบ้าน เขาเชื่อกันว่า พายุจะไม่เข้า...” (IV9)

จะเห็นได้ว่า บุญข้าชะเป็นงานบุญที่เกี่ยวกับความเชื่อ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำหมู่บ้าน ผีปู่ตา ผีตาแฮก มเหศักดิ์หลักเมือง ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับข้าวพอสสมควร นั่นคือ เป็นพิธีกรรมที่ชาวไร่ชาวนามักกระทำก่อนเริ่มประกอบอาชีพเกษตรกรรมเพื่อเป็นการเชนสรวงและเพื่อความเป็นสิริมงคลให้กับข้าวกล้าในนาในห้วงกาม (จิรฐญา มณีนตร, 2553) และถึงแม้ว่าประเพณีนี้จะสูญหายไปบ้างในบางพื้นที่ ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านหนึ่งกล่าวว่า “...จริงๆ มันไม่ค่อยได้จัดแล้วนะสำหรับบุญนี้...” (IV8) แต่ในจังหวัดมหาสารคามได้ให้ความสำคัญกับงานบุญข้าชะพอสสมควร ดังจะเห็นได้ว่าทางจังหวัดได้มีนโยบายในการจัดให้งานบุญนี้ “เป็นวาระของจังหวัด” (IV9) โดยจัดให้มีพิธีการบวงสรวงศาลหลักเมือง การตรวจดวงชะตาเมืองและการสะเดาะเคราะห์ เจริญพระพุทธรณ์ รวมไปถึงการปฏิบัติธรรมในช่วงเย็น

บุญเดือนแปด บุญเข้าพรรษา

บุญเข้าพรรษาจัดเป็นงานบุญที่มีความเกี่ยวข้องกับข้าวพอสสมควร ทั้งนี้จากการศึกษาและทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้ทราบว่า ในช่วงสามเดือนของการจำพรรษาของพระสงฆ์เป็นช่วงที่ต้นกล้าข้าวไร่ชาวนาได้ไถหว่านไว้กำลังเริ่มเจริญเติบโต ดังนั้น จึงเป็นที่มาของกุศโลบายของพระพุทธเจ้าที่ต้องการที่จะป้องกันไม่ให้พระสงฆ์ไปเหยียบย่ำต้นกล้าทำให้เกิดความเสียหายจากการออกไปบิณฑบาตนั่นเอง

ในส่วนของทางจังหวัดมหาสารคามนั้น ผลจากการศึกษาทำให้ทราบว่า ในแทบทุกหมู่บ้าน ตำบลและอำเภอของทางจังหวัดยังคงมีการยึดถือปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีเดิมอย่างเหนียวแน่น นั่นคือ เมื่อถึงฤดูกาลเข้าพรรษา พวกเขาจะตระเตรียมหล่อเทียนเพื่อนำไปถวายวัดเป็นพุทธบูชา อีกทั้งยังมีการ “ทำบุญตักบาตร” (IV18) และถวายภัตตาหาร ปัจจัยไทยทานให้กับพระสงฆ์อีกด้วย

บุญเดือนเก้า ข้าวประดับดิน

บุญข้าวประดับดินเป็นการทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้กับเปรตหรือญาติมิตรที่ล่วงลับไปแล้ว ผู้ให้สัมภาษณ์จากอำเภอกันทรวิชัยท่านหนึ่งได้เล่าว่า “บุญข้าวประดับดิน... หมู่บ้านเรามีความเชื่อเรื่องของวิญญาณ ป่วยาย ญาติพี่น้องที่เสียชีวิตไปแล้ว...” (IV8) สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์จากอำเภอแกลงที่ได้กล่าวว่า “บุญข้าวประดับดิน... เป็นประเพณีเกี่ยวกับการเลี้ยงผี...” (IV10) เป็นการทำบุญตักบาตร (IV16) และ “...อุทิศส่วนบุญให้กับญาติที่ล่วงลับไปแล้ว...” (IV15) ในส่วนของพิธีกรรมนั้น ผู้ให้สัมภาษณ์ได้เล่าว่า “บุญนี้ไม่จัดใหญ่นะ” (IV8) เป็นพิธีเล็กๆ ที่จัดตามหมู่บ้าน โดยพอถึง “เดือนเก้าดับ...” (IV12) ชาวบ้านจะ “เอาข้าวอาหาร หมากพลูใส่กระทงไปแขวน” (IV15) บ้างก็ “เอามาวางที่วัด ตามรั้ว ตามซุ้ม” (IV13) หรือในบางพื้นที่ก็จะ “เอาไปฝังไว้ที่ใต้ต้นไม้โพธิ์ แล้วก็เรียกผีมากินข้าวที่ฝังไว้...” (IV8)

จะเห็นได้ว่า บุญข้าวประดับดินเป็นงานบุญที่เกี่ยวกับความเชื่อในการเลี้ยงผีและอุทิศส่วนบุญกุศลให้กับญาติที่ล่วงลับไปแล้วซะส่วนใหญ่ ดังที่ ผู้ให้สัมภาษณ์จากอำเภอกันทรวิชัยเชื่อว่า “มันก็เป็นเรื่องของความเชื่อ เรื่องของจิตใจ...” (IV8) นอกจากนี้ ผลจากการสัมภาษณ์ทำให้ทราบว่า บุญข้าวประดับดินและบุญข้าวสาก (บุญเดือนสิบ) มีความคล้ายคลึงกันค่อนข้างมาก ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านหนึ่งได้กล่าวว่า

“เดือนเก้า บุญข้าวประดับดิน รู้จักบุญข้าวประดับดินไหม เอ่อ ข้าวประดับดินนี่ก็คล้ายๆ กับบุญข้าวสาก บุญข้าวสากรู้จักอยู่ใช่ไหม ... เดือนเก้าดับ เราก็คงทำบุญข้าวประดับดิน หลังจากนั้น เดือนสิบเพ็ญ เป็นบุญข้าวสาก บุญอันเดียวกัน ทำเหมือนกัน สองเดือนนี้...” (IV12)

อย่างไรก็ตาม อาจเป็นเพราะความคล้ายคลึงกันระหว่างบุญข้าวประดับดินและบุญข้าวสากทำให้บางชุมชนและบางพื้นที่เลือกที่จะไม่จัดงานบุญข้าวประดับดินแต่จะจัดเฉพาะงานบุญข้าวสากแทน ดังที่ตัวแทนจากชุมชนที่อยู่ในเขตอำเภอเมืองมหาสารคามท่านหนึ่งได้เล่าว่า “ชุมชนนี้ไม่ได้จัดบุญข้าวประดับดิน แต่จะไปทำข้าวสากเลย มันไม่ได้แตกต่างกัน ก็คล้ายๆ กัน ทำไปต้องเหมือนกันเลยไม่นิยมจัดบุญข้าวประดับดิน...” (IV19)

บุญเดือนสิบ บุญข้าวสาก

ในขณะที่บางพื้นที่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับพิธีบุญข้าวประดับดินมากนัก แต่สำหรับบุญข้าวสากหรือ บุญเดือนสิบแล้วนับได้ว่าเป็นพิธีกรรมที่สำคัญยิ่ง ยกตัวอย่างเช่น ในอำเภอกันทรวิชัยนั้น “บุญข้าวสาก บุญนี้จะจัดอย่างยิ่งใหญ่...” (IV8) ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์จากอำเภอเมืองมหาสารคามที่ได้กล่าวว่า “...บุญข้าวสากเป็นบุญใหญ่...” (IV14)

ในส่วนของพิธีกรรมนั้น จากการศึกษาพบว่า มีความคล้ายคลึงกัน โดยหลักๆ จะมีการ “บั้งสุกุลธาตุ” ชาวบ้านก็จะตั้งตั้งแต่เช้าเลยนะ เพื่อมาทำบุญนี้ เพื่อมาทำบุญให้กับญาติตัวเอง พอสายๆ มาเราก็จะขึ้นศาลามาทำพิธีสวดมนต์หาญาติๆ ... สายๆ เราจะต้องกล้วยเพื่อใส่ข้าวสาก ทำคล้ายๆ กระทง หลังจากนั้น หลวงพ่อก็จะสวดมนต์ให้พร ให้น้ำมนต์ หลังจากนั้นก็จะเอาไปวาง ซึ่งมันก็คือความเชื่อว่า อย่างที่เราพูดกันจะเอาไปแขวนไว้ตามต้นไม้ เพื่อให้ผีมากิน...” (IV8)

นอกจากนี้ บุญข้าวสากยังมีความเกี่ยวข้องกับข้าวและการเพาะปลูกค่อนข้างมาก ดังจะเห็นได้ว่าหลังจากพิธีกรรมทางพุทธศาสนาเสร็จสิ้นแล้ว ชาวบ้านมักจะนำข้าวสากไปไว้ที่นา “เพื่อไปเลี้ยงผีที่ทุ่งไร่ทุ่งนา...” (IV10) หรืออีกนัยหนึ่ง “เพื่อให้ตาแฮก ก็คือเจ้าของนา ... คล้ายๆ เจ้าที่เจ้าทาง เหมือนว่า เลี้ยงตาแฮกไปในตัวเลย...” (IV8) โดยชาวบ้านจะนำ “ห่อข้าวกระติบไปนาเพื่อให้ผีตาแฮกทั้งหมด 15 ห่อ โดยแต่ละห่อไปหา พระพุทธ พระเวรุ พระเวรุชคะ พระสงฆ์ พระธรรม ญาติมิตรสหาย บุตรบุตรตา บิดามารดา พระยารักถารัด แม่นางน้อยธรรณีทั้งหลายให้จงมารับเอาผลบุญแห่งนี้แล้วก็ผูกไว้กับต้นไม้แล้วนำไปใส่...” (IV11) ทั้งนี้ ชาวอีสานมีความเชื่อว่า เมื่อทำเช่นนี้แล้วจะทำให้ “ข้าวในนาอุดมสมบูรณ์...” (IV19) นั่นเอง

บุญเดือนสิบเอ็ด บุญออกพรรษา

บุญออกพรรษาเป็นงานบุญที่ยึดถือปฏิบัติโดยทั่วไป ชาวไทยพุทธมีความเชื่อว่า พระสงฆ์ที่อยู่จำพรรษาเป็นครบ 3 เดือนจะมีความบริสุทธิ์และการได้ทำบุญกับพระที่อยู่จำพรรษาจนครบจะได้บุญและอานิสงส์มาก ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ได้เล่าถึงกิจกรรมในช่วงงานบุญออกพรรษามีความคล้ายคลึงกันในหลายๆ พื้นที่ ยกตัวอย่างเช่นที่อำเภอนาเชือกจะมีการจุด “ประทีปวันออกพรรษา.. ปลอยโคม” (IV4) รวมไปถึงการ “ทำบุญเวียนเทียน” (IV16) และการ “ตักบาตรเทโว...” (IV20) เป็นต้น

เห็นได้ว่า งานบุญออกพรรษานี้จะเป็นบุญที่มีความเกี่ยวข้องกับความเชื่อทางศาสนาที่มีความเกี่ยวพันกับข้าวและการเพาะปลูกเพียงเล็กน้อยแต่ก็จัดได้ว่าเป็นงานบุญที่มีสีสันพอสมควร กิจกรรมบางอย่างเช่น การจุดประทีปหรือการปลอยโคมก็ล้วนเป็นกิจกรรมที่มีความสวยงามและมีเสน่ห์

บุญเดือนสิบสอง บุญกฐิน

ฮิตบุญกฐินเป็นงานบุญที่ยึดถือปฏิบัติหลังจากบุญออกพรรษาและเป็นบุญฮิตสุดท้ายของฮิตสิบสองของชาวอีสาน ที่สำคัญ บุญกฐินนี้เป็นงานบุญที่เกี่ยวข้องกับพระสงฆ์โดยตรงและพิธีกรรมส่วนใหญ่ที่ปฏิบัติในงานบุญกฐินนี้จะมีความเกี่ยวข้องกับทางพระพุทธศาสนา ดังจะเห็นได้ว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ได้เล่าว่างานบุญกฐินเป็นการ “มารวมกันที่วัด” ของชาวบ้าน (IV12) เพื่อทำบุญ ซึ่งพิธีกรรมต่างๆ จะรวมไปถึงการถวายอัฐบริขารพร้อมทั้งปัจจัยไทยทานให้กับพระสงฆ์ ทั้งนี้ ชาวอีสานมีความเชื่อว่า การได้ถวายจีวรให้พระสงฆ์ที่อยู่จำพรรษาครบ 3 เดือนนั้นถือเป็นอานิสงส์อย่างสูง

ในจังหวัดมหาสารคามจะมีการจัดงานบุญกฐินเป็นประจำทุกปี โดยจะมีการแยกกันจัดตามวัด หมู่บ้าน ตำบลหรืออำเภอ โดยขนาดของกองกฐินที่จะมอบให้กับวัดนั้นก็ขึ้นอยู่กับกำลังทรัพย์ของญาติโยม ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านหนึ่งได้กล่าวว่า

“บุญกฐินใช้ไหม อันนี้เราจะจัดทุกปี แต่บางหมู่บ้าน... บุญกฐินมันไปเกี่ยวข้องกับทรัพย์ ถ้าไม่มีทรัพย์ บางหมู่บ้านก็รวมเงินกันเพื่อทำบุญกฐิน แต่ถ้าบ้านใครที่มีทรัพย์มากก็สามารถทำกฐินส่วนตัวได้ ... บุญกฐินคือ การนำเงินเข้าวัด เพื่อนำเงินไปบูรณะวัด...” (IV8)

ผลจากการสัมภาษณ์แสดงให้เห็นได้ว่า ชาวจังหวัดมหาสารคามยังคงมีความเชื่อและยึดถือปฏิบัติตามฮีตสิบสองและได้มีการจัดพิธีกรรมกันอย่างต่อเนื่องตลอดมาโดยได้รับการสนับสนุนจากทางภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ ดังปรากฏในตารางที่ 5 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5 ปฏิทินฮีตสิบสองและงานบุญประเพณีในจังหวัดมหาสารคาม

เดือน	ฮีตสิบสองและงานบุญต่างๆ*	งานบุญประเพณีประจำปีของแต่ละพื้นที่
มกราคม	บุญคุณลาน	บุญคุณลาน อำเภอเชียงยืน บุญเบิกฟ้าและงานกาชาด อำเภอเมืองมหาสารคาม
กุมภาพันธ์	บุญข้าวจี	บุญข้าวจี วัดดาวดิ่งส์แกดำ อำเภอแกดำ
มีนาคม	บุญเฒาส	บุญเฒาส วัดดาวดิ่งส์แกดำ อำเภอแกดำ และวัดกลางเชียงยืน อำเภอเชียงยืน
เมษายน	บุญสงกรานต์	บุญสงกรานต์ วัดบ้านสระ อำเภอกันทรวิชัย และถนนข้าวเม่า อำเภอเมืองมหาสารคาม
พฤษภาคม	บุญบั้งไฟ**	บุญบั้งไฟภูปใหญ่แกดำ อำเภอแกดำ
มิถุนายน	บุญข้าชะ	บุญข้าชะ วัดดาวดิ่งส์แกดำ อำเภอแกดำ และอำเภอเมือง มหาสารคาม
กรกฎาคม	บุญวันเข้าพรรษา	เทศกาลวันเข้าพรรษา พระธาตุนาดูน
สิงหาคม	บุญข้าวประดับดิน	วัดในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม
กันยายน	บุญข้าวสาก	บุญข้าวประดับดิน วัดดาวดิ่งส์แกดำ
ตุลาคม	บุญออกพรรษา ทุกพื้นที่ในอำเภอ	บุญข้าวสาก วัดดาวดิ่งส์แกดำ
พฤศจิกายน	บุญกฐิน	บุญออกพรรษา วัดป่านาเชือก
ธันวาคม	บุญข้าวกรรม ***	งานวันพระสุนทรพิพิธ บุญคุณลานแข่งขันหุ่นฟางลิง ของดีอำเภอ โกสุมพิสัย

*ส่วนใหญ่จะจัดในทุกพื้นที่

**ยังคงมีการจัดประเพณีบุญบั้งไฟอยู่ในแทบทุกพื้นที่ของจังหวัดมหาสารคามยกเว้นในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองมหาสารคาม

***จะมีเฉพาะวัดหรือบางพื้นที่ที่ยังคงจัดให้มีพิธีกรรมนี้อยู่เท่านั้น

2) ข้าว วิถีชีวิต พิธีกรรมและความเชื่อ

“ข้าว” มีความเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของชาวอีสานและชาวไทยโดยทั่วไป ดังผู้ให้สัมภาษณ์ท่านหนึ่งได้กล่าวว่า “...คนก็ใช้ข้าวไปทำบุญตักบาตรให้พระได้นั่ง ให้ญาติผู้ล่วงลับได้มารับเอาข้าวที่อุทิศไปให้... มกราก็มีบุญปีใหม่ เอาข้าวใหม่ไปทำบุญใส่บาตร...” (IV16) นอกจากนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านหนึ่งได้กล่าวเสริมว่า “ข้าวก็มาจากบรรพบุรุษเรา ตั้งแต่สมัยพุทธกาลแล้วก็มีการนำข้าวไปถวายพระพุทธเจ้า ส่วนใหญ่ก็จะมีส่วนประกอบมาจากข้าวทั้งนั้น เช่น ข้าวมธุปายาส ก็เริ่มมาจากนั้นเลย” (IV3) และ “ข้าวก็มีแต่สมัยบรรพบุรุษเราพาปลูกพาทำ เพื่อให้เรากิน...” (IV16) อีกทั้ง “ข้าวมันก็สิ่งจำเป็นที่เราต้องนำมาบริโภค เป็นอาหารของชุมชน เป็นพืชเศรษฐกิจชุมชนที่ทำรายได้ให้กับชุมชน นอกจากจะเก็บไว้กินก็ยังเป็นพืชเศรษฐกิจ” (IV3)

โดยเฉพาะสำหรับชาวอีสานที่มีอาชีพหลักคือการทำเกษตรกรรมแล้ว “ข้าว” หมายถึง ชีวิตและจิตวิญญาณ ดังจะเห็นได้ว่า คนอีสานมีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับข้าวเป็นอย่างมากและมักแสดงออกในรูปแบบของประเพณีและพิธีกรรมต่างๆ ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านหนึ่งได้กล่าวว่า “บุญเดือนสิบ หรือบุญอะไรต่างๆ นี่เขาทำขึ้นมาเพื่อการทำนาทั้งนั้น...” (IV10) และ “ประเพณีที่เกี่ยวกับข้าวมันจึงมีความสำคัญ... มันเกี่ยวพันกับข้าวหมดเลย” (IV3) ดังผู้ให้สัมภาษณ์จากอำเภอแกดำที่ได้เล่าว่า ที่อำเภอแกดำเองก็มีความเชื่อเกี่ยวกับการจุดบั้งไฟเพื่อบวงสรวงเทวดาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อดลบันดาลให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล พืชพรรณอุดมสมบูรณ์และไม่มีโรคระบาด และถ้าปีใดไม่ได้มีการจัดประเพณีขึ้น ก็จะทำมาซึ่งโรคภัยไข้เจ็บและความแห้งแล้ง

“...มีความเชื่อว่า หลวงปู่ชอบบั้งไฟ... ถ้าพูดถึงนะครับ มันก็น่าแปลกอยู่ เวลาที่นี้จัดบุญบั้งไฟเนี่ยจะมีฝนตกแทบทุกปีเลย ช่วงเดือนพฤษภาคมเนี่ย พวกหมอลำเรียกได้ว่าหนักใจเลยละ.... แต่ที่แน่ๆ ที่นี้ไม่เคยแล้งเลยนะ...” (IV10)

นอกจากนี้ จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ชาวนาไทยมีความเชื่อว่า ข้าวมีวิญญาณของ “แม่โพสพ” สิงสถิตอยู่ ดังนั้น ถ้าหากชาวนาดูแลเอาใจใส่แม่โพสพให้สุขสบายตลอดฤดูกาลทำนา แม่โพสพก็จะคุ้มครองให้ท้องนาและต้นข้าวเจริญงอกงามและสามารถเก็บเกี่ยวผลิตผลได้เต็มยั้งฉาง (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, ม.ป.ป.) ซึ่งสอดคล้องกับความเชื่อของชาวนาอีสานส่วนใหญ่ ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านหนึ่งได้เล่าว่า

“การที่คนอีสานให้ความสำคัญในทุกๆ ประเพณีที่เกี่ยวกับข้าวเนื่องจาก มันทำให้คนเห็นถึงความสำคัญของพระแม่โพสพในการดูแลรักษาข้าวให้คนได้อยู่ได้กิน เวลาจะทำอะไรก็ต้องนึกถึงพระแม่โพสพเพราะท่านเป็นคนดูแลเรื่องข้าวมาตลอด...” (IV2)

ความเชื่อเกี่ยวกับข้าวของชาวนาอีสานยังผูกพันไปถึงกรรมพิธีสู่ขวัญข้าวพิธีลาข้าวจากนาหรืองานบุญคุณลันดังที่ได้กล่าวถึงมาแล้วก่อนหน้านี้ ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์ท่านหนึ่งจากอำเภอแกดำได้กล่าว “บุญคุณลัน... มันจะเกี่ยวกับการทำไร่ทำนาให้อยู่เย็นเป็นสุข ให้ได้ผลผลิตดี... เป็นความเชื่อโบราณ...” (IV6)

นอกจากบุญคุณลานแล้ว ผู้ให้สัมภาษณ์จากอำเภอแกดำได้เล่าเสริมถึงประเพณีงานบุญเดือนสิบ หรือ บุญข้าวสากว่ามีความเกี่ยวข้องกับข้าว วิถีชีวิตและความเชื่อของชาวนาอีสานเป็นอันมาก ดังคำบอกเล่าที่ว่า “มันเกี่ยวกับความสัมพันธ์ ความสามัคคี... เขาจัดขึ้นมาคือลูกหลานต้องมา ไปไกลก็ต้องมาเอาบุญข้าวสาก... มันประมาณนั้นแหละ เราต้องมา คือต้องมาหากัน คือถ้าไม่มาแล้วกลัวข้าวไม่งาม...ทำบุญหากคนตายไปแล้ว ตลอดแหละ...” (IV10) สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์อีกท่านจากอำเภอเชียงยืนที่กล่าวว่า บุญข้าวสากคือ “บุญสายสัมพันธ์ก็ว่าได้... เพราะว่าเชื่อมโยงไม่ละทิ้งญาติพี่น้อง บุญข้าวสากนี้ถึงแม้บางครั้งหมู่บ้านจะอยู่ไกลกันแต่ก็ยังไปหาไปเยี่ยม เจ้าบ้านก็ให้ของกลับมาเช่นกัน สมมติว่า บ้านนี้เอามะพร้าวไปฝาก บ้านที่เราไปหาที่อาจจะเอาข้าวสากให้กลับคืนมา เหมือนแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน... ฉะนั้น ทุกคนจะรู้ว่าเรามีญาติพี่น้อง อยู่แห่งหนตำบลใดบ้างก็จะไปหาหรือไปเยี่ยมซึ่งจะรู้ได้จากบุญนี้...” (IV8) อีกทั้งยังเป็นงานบุญเปิดโอกาสให้ “ลูกหลานที่ไปทำงานอยู่ไกลๆ ก็จะกลับมา...” (IV14) เยี่ยมเยียนผู้เฒ่าผู้แก่อีกด้วย

นอกจากนี้ ชาวนาอีสานยังมีความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมในการเปิดปิดประตูยั้งฉางของชาวนาอีสานซึ่งจะต้องมีการกำหนดวันเวลาที่เหมาะสม ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านหนึ่งได้กล่าวว่า

“การจะเอาข้าวเปลือกใส่ยั้งฉาง ต้องดูวันเวลา มันจะมีวันจมนวันฟู... เราจะเอาข้าวเปลือกใส่ยั้งฉาง วันฟู... โบราณว่า วันนี้เป็นวันดี หรือ กบบมีปาก นาคบมีฮูซี่... กบบมีปากคือแบบว่า กบจำศีล กบไม่มีปาก แล้วกินเหยื่อไม่ได้ ... นาคบมีฮูซี่ มันตรงกับวันจมน คือจมนลงไป วันฟูก็เพิ่มพูนขึ้นไป กบบมีปาก นาคบมีฮูซี่ ก็คือ พญานาคไม่สามารถขับถ่ายออกมาได้ กบก็ไม่สามารถกินเหยื่อได้ มันตรงกับวันเต็ม โบราณเขาถือ... และวันจมนคือวันที่เราไม่ควรจะกระทำการอะไรทั้งสิ้น ตามความเชื่อโบราณของชาวนาอีสาน... ถ้าเอาข้าวเปลือก ใส่ยั้งฉางวันจมน ข้าวจะหายไปเรื่อยๆ แต่ถ้าเอาข้าวเปลือกใส่ยั้งฉางวันฟู ข้าวจะเพิ่มพูนขึ้นเรื่อยๆ ตามความเชื่อคนอีสาน...” (IV12)

อีกทั้งชาวนาอีสานส่วนใหญ่มีความเชื่อในการบวงสรวงเลี้ยงตาแฮกและยายแฮกซึ่งชาวนาอีสานเชื่อว่าเป็นเจ้าที่เจ้าทางผู้ดูแลที่นาของพวกเขา “...ในสมัยโบราณ เวลาขึ้นลงนา เราต้องก็ต้องกล่าวคำปักตาแฮก เวลาเกี่ยวข้าว เราก็ต้องเรียกขวัญแม่โพสพ...” (IV19) และ “เราจะไปก่อไฟใกล้กองข้าวไม่ได้ ก่อนก่อกองไฟ ก็ต้องพูด ต้องบอกเจ้าที่เจ้าทางก่อนว่าให้ขยับออกจากที่ตรงนี้นะ จะก่อกองไฟ เผาไฟ เดี่ยวจะร้อน ท่านมีศาลอยู่...” (IV13)

สรุปผลการศึกษา

ผลจากการศึกษาพบว่า สำหรับชาวไทย โดยเฉพาะชาวนาอีสานแล้ว ข้าวไม่ได้มีความสำคัญเพียงแค่อาหารที่เรารับประทานทุกมื้อหรือเป็นสินค้าทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ “ข้าว” เป็นรากฐานของวิถีชีวิต คติความเชื่อ วัฒนธรรมและประเพณีของกลุ่มชนชาวไทยมาตั้งแต่อดีต นอกจากนี้ “ข้าว” ยังเป็นสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวนาไทย ชาวนาทุกคนจะถูกปลูกฝังให้เคารพข้าวและห้ามเหยียบย่ำข้าวแต่จะต้องแสดงความกตัญญูต่อข้าวว่าเปรียบเสมือนผู้ให้ชีวิต โดยเฉพาะสำหรับชาวนาอีสานที่จัดได้ว่าเป็นสังคมเกษตรกรรมและมีการทำนาเป็นอาชีพหลัก (ภาคอีสานมีพื้นที่ทำนามากที่สุดในประเทศไทย นั่นคือ ร้อยละ 40

จากพื้นที่เพาะปลูกข้าว ซึ่งจะมีทั้งการเพาะปลูกข้าวนาปีและข้าวนาปรัง) ซึ่งชาวอีสานในอดีตนั้นจะทำนาปีละ 1 ครั้ง หรือที่เรียกว่า การทำนาปี อีกทั้งในการผลิตข้าวจะเป็นการผลิตเพื่อการบริโภคเป็นหลัก ถ้าในปีใดที่ฝน พายุตกตามฤดูกาลก็จะสามารถให้ผลผลิตมากพอที่ชาวบ้านจะบริโภคได้ตลอดทั้งปี แต่ถ้าหากปีใดเกิดฝนแล้ง ชาวอีสานก็จะประสบปัญหาการขาดข้าวและทำให้พวกเขา ต้องหา เผือก มัน หรือกลอยมาบริโภคแทนข้าว ดังนั้น ด้วยความต้องการที่จะอยู่รอดและสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขและเจริญรุ่งเรือง ผวนวกกับความต้องการที่อยากให้มีน้ำเพียงพอที่จะทำการเกษตรเพื่อที่จะให้พืชพรรณธัญญาหารอุดมสมบูรณ์สะท้อนให้เห็นในรูปแบบของความเชื่อเกี่ยวกับเทวดา ภูติผีปีศาจและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ อีกนัยหนึ่ง ชาวอีสานมีความเชื่อว่าจะต้องมีการเซ่นสรวงบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายรวมไปกับการทำบุญตามประเพณีทางพุทธศาสนา ยกตัวอย่างเช่น การทำบุญเลี้ยงผีตาแฮกซึ่งเป็นเจ้าที่เจ้าทางที่อยู่ที่นาก่อนเริ่มฤดูกาลปลูกข้าว ตาแฮกหรือ ผีปู่ตาที่อยู่ที่นี่ก็ช่วยแลข้าวที่ปลูกให้สวยงามและอุดมสมบูรณ์ หรือแม้กระทั่งการจุดบั้งไฟเพื่อบูชาพญาแถน ซึ่งเป็นเทวดาที่ดูแลเรื่องฝนและน้ำก็จะช่วยให้ฝนตกตามฤดูกาลและชาวนาก็จะมีน้ำเพียงพอที่จะทำนารุ่นเอง

References

- Promotion Destination Department.Tourism Authority of Thailand (n.d.). **Rice and Buffalo**. Bangkok: Tourism Authority of Thailand.
- Maneenetr, T. (2010). **Thai studies for Tourism**. Bangkok: Odeon store publishing. (In Thai)
- Leesuwan, V. (2547). **Thai Wisdom: Thainess**. Bangkok. Thailife. (In Thai)
- Hakim, C. (1987) **Research Design: Strategies and Choices in the Design of Social Research**. London: Routledge.
- Kvale, S. (1996) **Interviews: An Introduction to Qualitative Research Interviewing**. London: SAGE.
- Kumar, V., Aaker, D.A. and Day, G.S. (1999). **Essentials of Marketing Research**. New York: Wiley.
- Robson, C. (1993). **Real World Research: A Resource for Social Scientists and Practitioner-Researchers**. Oxford: Blackwell.
- Bryman, A. (2001). **Social Research Methods**. Oxford: Oxford University Press.
- Strauss, A. and Corbin (1990). **Basic of Qualitative Research: Grounded Theory Procedures and Techniques**. London: SAGE.

กระแสเงินสด ผลตอบแทนของหลักทรัพย์ และผลการดำเนินงานของบริษัท จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ Cash Flow, Stock Returns and the Performance of the Listed Companies on the Market for Alternative Investment (MAI)

เพ็ญนิภา พรหมโคตร¹ นงศ์นิตย์ จันทร์จรัส²

Phennipa Prommakhot Nongnit Chancharat

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดกับผลตอบแทนหลักทรัพย์ และผลการดำเนินงานในอนาคต ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ในช่วงปี พ.ศ. 2554 – 2559 โดยตัวแปรที่ศึกษาประกอบด้วย กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน กระแสเงินสดจากกิจกรรมลงทุน กระแสเงินสดจากกิจกรรมจัดหาเงิน กระแสเงินสดสุทธิ ผลตอบแทนหลักทรัพย์ในอนาคต และผลการดำเนินงานในอนาคต โดยใช้วิธีวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ

ผลการศึกษาพบว่า กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับผลการดำเนินงานในอนาคตอย่างมีนัยสำคัญ แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนหลักทรัพย์ในอนาคต ในขณะที่กระแสเงินสดจากกิจกรรมลงทุนมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับผลตอบแทนหลักทรัพย์ในอนาคตอย่างมีนัยสำคัญ แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานในอนาคต และกระแสเงินสดจากกิจกรรมจัดหาเงินมีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับผลตอบแทนหลักทรัพย์ในอนาคตอย่างมีนัยสำคัญ แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานในอนาคต ส่วนกระแสเงินสดสุทธินั้น พบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการดำเนินงานในอนาคตอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน กิจกรรมลงทุน กิจกรรมจัดหาเงิน และกระแสเงินสดสุทธิ เป็นข้อมูลทางบัญชีที่เป็นประโยชน์ต่อนักลงทุนในการตัดสินใจลงทุนในหลักทรัพย์ ซึ่งผู้ใช้งบการเงินสามารถนำผลการศึกษาที่ได้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์งบการเงินเพื่อประกอบการตัดสินใจต่อไป นอกจากนี้ยังเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารในการวางแผนกระแสเงินสดซึ่งสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานขององค์กรอีกด้วย

คำสำคัญ: กระแสเงินสด ผลตอบแทนของหลักทรัพย์ ผลการดำเนินงาน

¹หลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยขอนแก่น

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กลุ่มวิชาการเงิน คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยขอนแก่น

*Corresponding Author email: mnongn@kku.ac.th

Abstract

The objective of this research is to study the relationship between cash flow and stock returns and performances of the listed companies on Market for Alternative Investment (MAI), Thailand. Variables used in the study are cash flow from operating, investing and financing activities, net cash flow, future stock returns and future performance during 2011 – 2016. The relationship between cash flow and stock returns and performances of the listed companies are explored using descriptive statistics and multiple regression analysis.

The results found that cash flow from operating activities is positively significant relates to the future performances but is not significant relates to the stock returns. In addition, cash flow from investing activities is positively significant relates to the stock returns but is not significant relates to the future performances. Cash flow from financing activities is negatively significant relates to the stock returns but is not significant relates to the future performances. Furthermore, net cash flow is positively significant relates to the future performances. It can be concluded that information on cash flow (operating activities, investing activities, financing activities and net cash flow) are important to investors for securities investing decision making. The users of the financial statements can be use the results drawn from this study as a guide to analyze financial statements for decision making.

Keywords: Cash Flow Stock Returns Performance

บทนำ

รูปแบบการลงทุนในปัจจุบันมีหลากหลายวิธีท่ามกลางการพัฒนาของเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคม การลงทุนในหลักทรัพย์ถือเป็นทางเลือกหนึ่งที่มีความนิยมในปัจจุบัน ซึ่งการลงทุนในหลักทรัพย์นั้น นักลงทุนจำเป็นต้องใช้ข้อมูลในการวิเคราะห์ถึงความเสี่ยงและผลตอบแทนจากการลงทุน โดยผลตอบแทนจากการลงทุนในหลักทรัพย์โดยทั่วไปมี 2 รูปแบบคือ กำไรจากการซื้อขายหลักทรัพย์ (Capital Gain) และเงินปันผล (Dividend) และความเสี่ยงที่นักลงทุนต้องเผชิญซึ่งกระทบจาก 3 ปัจจัย คือ ภาวะทางเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม และผลการดำเนินงานของบริษัท (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2559) ซึ่งแหล่งข้อมูลที่แสดงให้เห็นผลการดำเนินงานของบริษัท ที่นักลงทุน นักวิเคราะห์ และสถาบันการเงินใช้ประกอบการตัดสินใจทั้งในด้านการลงทุน การพิจารณาให้กู้ยืม คือ งบการเงิน (ปราชญ์ดา สถาปนรัตน์กุล และ ประยูร โตสงวน, 2558) นักลงทุนจำเป็นต้องใช้ข้อมูลในคาดการณ์แนวโน้มของกิจการในอนาคต รวมถึงโครงสร้างทางการเงิน จากงบการเงินของบริษัท ซึ่งข้อมูลที่แสดงในงบการเงินสะท้อนให้เห็นถึงเหตุการณ์ทางธุรกิจที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงาน ฐานะทางการเงิน และกระแสเงินสดของกิจการในรอบระยะเวลาที่ผ่านมา โดยผลการดำเนินงานของบริษัทจะแสดงอยู่ในงบกำไรขาดทุน ซึ่งสะท้อนให้เห็นความสามารถของกิจการในการทำกำไรในรอบระยะเวลาที่ผ่านมา ว่ากิจการมีผลการดำเนินงานกำไรหรือขาดทุน ทั้งนี้ การจัดทำงบกำไรขาดทุนได้ถูกจัดทำตามเกณฑ์คงค้าง (Accrual Basis) โดยจะแสดงรายได้ ค่าใช้จ่ายของกิจการ

ทั้งหมด ทั้งที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสด ดังนั้น การรับรู้รายได้และการประมาณการค่าใช้จ่ายของกิจการที่อาจมีแนวโน้มเอนเอียงตามนโยบายทางบัญชีของฝ่ายบริหาร ทำให้ไม่สะท้อนกระแสเงินสดและสภาพคล่องที่แท้จริงของกิจการได้

ข้อมูลของงบการเงินเป็นข้อมูลที่สะท้อนถึงฐานะการเงินและเป็นข้อมูลที่ช่วยในการวิเคราะห์ตัดสินใจการลงทุน งบการเงินที่สำคัญได้แก่ งบแสดงฐานะทางการเงิน งบกำไรขาดทุน และงบกระแสเงินสด ซึ่งนักลงทุนพยายามใช้ข้อมูลเหล่านี้ประกอบในการตัดสินใจ ทั้งนี้ งบแสดงฐานะทางการเงินและงบกำไรขาดทุนจัดทำตามเกณฑ์คงค้าง (Accrual Basis) ในขณะที่งบกระแสเงินสดจัดทำตามเกณฑ์เงินสด (Cash Basis) โดยงบกระแสเงินสดจะแบ่งเงินสดออกเป็น 3 กิจกรรมหลักที่ใช้ในการดำเนินกิจการ ประกอบด้วย กิจกรรมการดำเนินงาน กิจกรรมการจัดหาเงิน และกิจกรรมการลงทุน ซึ่งทั้ง 3 กิจกรรมส่งผลกระทบต่อการทำงานของ บริษัท และแสดงให้เห็นถึงสภาพคล่องและความสามารถในการบริหารกิจการ ทำให้นักลงทุนมองเห็นสถานะทางการเงิน สภาพคล่องและโครงสร้างทางการเงินของกิจการได้อย่างชัดเจน ผู้ลงทุนสามารถใช้ข้อมูลงบกระแสเงินสดในการประเมินสภาพคล่องของกิจการว่ามีสภาพคล่องมากน้อยเพียงใด รวมถึงความยืดหยุ่นทางการเงินที่จะบอกถึงความสามารถของกิจการในการตอบสนองและปรับตัวให้เข้ากับโอกาสและอุปสรรคต่างๆ (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2559) รวมถึงคาดคะเนเหตุการณ์ทางเศรษฐกิจและผลการดำเนินงานในอนาคต

การศึกษานี้เป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดกับผลตอบแทนหลักทรัพย์ และกระแสเงินสดกับผลการดำเนินงานในอนาคต จากข้างต้นจะเห็นว่าข้อมูลกระแสเงินสดเป็นอีกข้อมูลที่นักลงทุนใช้ในการประกอบการตัดสินใจลงทุนในหลักทรัพย์ อภิเดช แวสุวรรณ (2550) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดจากกิจกรรมจัดหาเงินกับผลตอบแทนหลักทรัพย์ในอนาคตและผลการดำเนินงานในอนาคตของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และ อุษณีย์ วรพันธ์พิทักษ์ (2549) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดและกำไรที่มีต่อราคาและผลตอบแทนหลักทรัพย์ ของกลุ่มบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยซึ่งพบว่ากระแสเงินสดสามารถอธิบายผลตอบแทนหลักทรัพย์ได้ดีกว่าผลกำไร (อุษณีย์ วรพันธ์พิทักษ์, 2549) ทั้งนี้ การศึกษาในงานก่อนหน้าเป็นการศึกษาจากกลุ่มข้อมูลตัวอย่างในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นกลุ่มกิจการขนาดใหญ่ แต่การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ดังกล่าวกับบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ (Market Alternative Investment: MAI) ซึ่งเป็นตลาดหลักทรัพย์อีกหนึ่งแห่งของประเทศไทยโดยทำหน้าที่เป็นตลาดรองและแหล่งระดมเงินทุนสำหรับธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก (SMEs) และเปิดโอกาสให้บริษัทในระดับ SMEs มีช่องทางในการระดมเงินทุนที่เทียบเท่ากับกิจการขนาดใหญ่ รวมถึงเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับบริษัทเหล่านี้ที่จะเข้าจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในอนาคต ปัจจุบันบริษัทขนาดกลางและขนาดเล็กมีบทบาทในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศเช่นเดียวกับบริษัทขนาดใหญ่และถือเป็นรากฐานทางเศรษฐกิจที่สำคัญอีกกลุ่มหนึ่ง ซึ่งบริษัทเหล่านี้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ทั้งนี้บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ดังกล่าวเป็นกลุ่มบริษัทขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีศักยภาพ มีแนวโน้มเติบโต ซึ่งมีความต้องการระดมเงินทุนจากผู้ลงทุนเช่นเดียวกับบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET)

การศึกษารังนี้ใช้ข้อมูลจากบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ซึ่งเป็นแหล่งระดมเงินทุนระยะยาวสำหรับธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก (SMEs) โดยเน้นบริษัทที่มีการเติบโตสูงและมีแนวโน้มการเติบโตไปในทิศทางที่ดีในอนาคต และมีการซื้อขายหลักทรัพย์ โดย ปราณญาตา สถาปนรัตน์กุล และ ประยูร โดสงวน (2558) ได้มีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดและความสามารถในการทำกำไรที่มีต่อราคาหลักทรัพย์ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ซึ่งเป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดกับราคาหลักทรัพย์ แตกต่างจากการศึกษารังนี้ที่มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดกับผลตอบแทนของหลักทรัพย์ และผลการดำเนินงานในอนาคต โดยตัวแปรที่ใช้ในศึกษารังนี้ประกอบด้วย กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน กิจกรรมจัดหาเงิน กิจกรรมลงทุน และกระแสเงินสดสุทธิ เพื่อหาความสัมพันธ์กับผลตอบแทนของหลักทรัพย์และผลการดำเนินงานในอนาคต ทั้งนี้เพื่อให้ได้หลักฐานเชิงประจักษ์ว่ากระแสเงินสดมีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนของหลักทรัพย์และผลการดำเนินงานในอนาคตของบริษัทหรือไม่ ในรูปแบบใด

การทบทวนวรรณกรรม

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่า มีผู้สนใจศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของกระแสเงินสดกับผลตอบแทนหลักทรัพย์ ตลอดจนความสัมพันธ์ของกระแสเงินสดกับความสามารถในการดำเนินงานของกิจการ ซึ่งมีทั้งข้อค้นพบที่โต้แย้งและสนับสนุนความสัมพันธ์ดังกล่าว ดังจะเห็นได้จากการศึกษาของ อภิเดช แวสุวรรณ (2550) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดจากกิจกรรมจัดหาเงินกับผลตอบแทนหลักทรัพย์และผลการดำเนินงานในอนาคตโดยศึกษาบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยใช้ตัวชี้วัด ของ Bradshaw Richardson and Sloan (2006) ซึ่งประกอบด้วย 1) กระแสเงินสดจากกิจกรรมจัดหาเงิน 2) กระแสเงินสดสุทธิจากการออกหุ้นทุน และ 3) กระแสเงินสดสุทธิจากการกู้ยืมหารด้วยสินทรัพย์รวมเฉลี่ย ซึ่งผลการศึกษาพบว่ากระแสเงินสดจากกิจกรรมจัดหาเงินมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางตรงกันข้ามกับผลตอบแทนหลักทรัพย์และผลการดำเนินงานในอนาคต เช่นเดียวกับ Cohen and Lys (2006) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมจัดหาเงินกับผลการดำเนินงานและผลตอบแทนหลักทรัพย์ในอนาคต โดยใช้ตัวชี้วัด ของ Bradshaw Richardson and Sloan (2006) ซึ่งผลการศึกษาพบว่ากระแสเงินสดจากกิจกรรมจัดหาเงินกับผลตอบแทนหลักทรัพย์มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับผลตอบแทนหลักทรัพย์และผลการดำเนินงานในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ จิราพัชร นิ่มนวล (2553) ที่พบว่ากระแสเงินสดจากกิจกรรมจัดหาเงินมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับผลการดำเนินงานในอนาคต

นอกจากนี้ จินตนา โลหิตหาญ (2550) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดจากกิจกรรมจัดหาเงินกับผลการดำเนินงาน ความสามารถในการทำกำไรและมูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาดในอนาคตโดยศึกษาในบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยแบ่งกิจกรรมจัดหาเงินออกเป็น 2 ประเภท คือ กระแสเงินสดสุทธิจากการกู้ยืมและกระแสเงินสดจากการออกหุ้นทุน ซึ่งผลการศึกษาพบว่ากระแสเงินสดจากการออกหุ้นทุนมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการทำกำไรและมูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาดในอนาคตในทิศทางตรงกันข้าม ส่วนกระแสเงินสดจากการกู้ยืมมีความสัมพันธ์ในทิศทาง

เดียวกัน กับผลการดำเนินงานและมูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาดในอนาคต ซึ่งไม่สอดคล้องกับ ผลการศึกษาของ จตุพร ภาณุจนบุตร (2550) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดสุทธิจากกิจกรรมดำเนินงาน กิจกรรมลงทุน และกิจกรรมจัดหาเงิน กับกำไร (ขาดทุน) สุทธิ ซึ่งพบว่ากระแสเงินสดสุทธิจากกิจกรรมดำเนินงาน กับผลการดำเนินงานมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันกับกำไร (ขาดทุน) สุทธิของกิจการ และกระแสเงินสดสุทธิจากกิจกรรมลงทุน และกิจกรรมจัดหาเงินนั้นมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางตรงกันข้ามกับกำไร (ขาดทุน) สุทธิของกิจการ ซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ปราณญาตา สถาปนรัตน์กุล และ ประยูร โตสวน (2558) ซึ่งได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดและความสามารถในการทำกำไรที่มีต่อราคาตลาดของหลักทรัพย์ โดยศึกษาบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ จากการศึกษาพบว่ารายการกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานมีความสัมพันธ์กับราคาหลักทรัพย์อย่างมีนัยสำคัญ

การศึกษาแนวโน้มของรายการคงค้างและกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานในการอธิบายหลักทรัพย์พบว่ากระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานสามารถอธิบายราคาหลักทรัพย์ได้ดีกว่ารายการคงค้าง (นลินรัตน์ วรรตน์โกคา, 2549) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พชรสุดา ปัญญาชั้นสกุลสุข (2551) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อรายการคงค้างและกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานในการอธิบายราคาหลักทรัพย์ ผลการศึกษาพบว่ากระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานมีความสามารถในการอธิบายราคาหลักทรัพย์ได้ดีกว่ารายการคงค้าง และผลของการศึกษาปัจจัยที่กระทบต่อความสามารถในการอธิบายราคาหลักทรัพย์พบว่ากิจการที่มีกำไรหรือขาดทุนจากการดำเนินงานหลักมาก กิจการที่มีสินทรัพย์สูง กิจการที่มีอัตราการเติบโตของกำไรสูง มีความผันผวนของกำไรสูง ซึ่งกิจการเหล่านี้จะมีความสามารถส่วนเพิ่มของกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานมากกว่ารายการคงค้าง

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาของ มณฑา สุทธิพงศ์ (2553) ซึ่งได้ศึกษาความสามารถในการพยากรณ์กระแสเงินสดจากการดำเนินงานในอนาคตของกำไรสุทธิ กระแสเงินสดจากการดำเนินงานและรายการคงค้างทางบัญชี ซึ่งพบผลการศึกษาแตกต่างจากผลการศึกษาที่กล่าวข้างต้น โดยพบว่ากระแสเงินสดจากการดำเนินงานไม่สามารถนำมาใช้ในการพยากรณ์การเปลี่ยนแปลงของกระแสเงินสดจากการดำเนินงานในอนาคตได้

ทั้งนี้ มีการศึกษาเกี่ยวกับกระแสเงินสดในต่างประเทศ โดย Kim and Kross (2005) ได้มีการศึกษาความสามารถของกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานในการพยากรณ์กำไรสุทธิในอนาคต ซึ่งได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกำไรสุทธิในปัจจุบันและกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานในอนาคตเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากผลการศึกษาพบว่ากระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานแสดงให้เห็นถึงความแม่นยำในการพยากรณ์ในอนาคตมากขึ้น สอดคล้องกับ Finger (1994) ได้ศึกษาความสามารถในการพยากรณ์กำไรในอนาคตของกำไรสุทธิและกระแสเงินสดโดยแบ่งกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน เป็น 2 ระยะเวลา คือ ระยะสั้น (1 ปี) และ ระยะยาว 4 ปี ถึง 8 ปี ซึ่งพบว่ากระแสเงินสดจากการดำเนินงานระยะสั้นมีความสามารถในการพยากรณ์ได้ดีกว่ากำไรสุทธิ แต่ในระยะยาวพบว่ากำไรสุทธิและกระแสเงินสดมีความสามารถในการพยากรณ์ไม่แตกต่างกัน

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลตอบแทนหลักทรัพย์และตัวแปรผลการดำเนินงาน ของ Ali (1994) ซึ่งแบ่งตัวแปรออกเป็น 3 ตัวแปร คือ กำไร เงินทุนหมุนเวียนจากการดำเนินงาน และ กระแสเงินสด ผลจากการศึกษาพบว่า ราคาหุ้นตอบสนองต่อกำไรที่ไม่คาดหวัง เงินทุนหมุนเวียนจากการดำเนินงานที่ไม่คาดหวัง และกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานที่ไม่คาดหวัง นอกจากนี้ อุษณีย์ วรพันธ์พิทักษ์ (2549) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดและกำไรที่มีต่อราคาและผลตอบแทนหลักทรัพย์ ของกลุ่มบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยผลการวิจัยพบว่า กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน กิจกรรมลงทุน กิจกรรมจัดหาเงิน กระแสเงินสดตลอดการะ สามารถอธิบายผลตอบแทนหลักทรัพย์ได้ดีกว่า ผลการดำเนินงานกำไร รวมทั้งงานของ วริญญา เจริญจิตต์ (2553) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสินทรัพย์ดำเนินงานสุทธิ รายการคงค้างและรายการกระแสเงินสดกับอัตราผลตอบแทนในอนาคตจากการลงทุนในหุ้น ซึ่งจากการศึกษาพบว่าความสามารถในการคาดการณ์กำไรสุทธิในอนาคตของกิจการรายการกระแสเงินสดมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลตอบแทนในอนาคต

จากการทบทวนวรรณกรรมงานของ ปราณญาดา สถาปนรัตนกุล และ ประยูร โตสงวน (2558) ที่ได้มีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดและความสามารถในการทำกำไรที่มีต่อราคาหลักทรัพย์ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ซึ่งเป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดกับราคาหลักทรัพย์ แตกต่างจากการศึกษาครั้งนี้ที่มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดกับผลตอบแทนของหลักทรัพย์ และผลการดำเนินงานในอนาคต ทั้งนี้ เพื่อให้ได้หลักฐานเชิงประจักษ์ว่ากระแสเงินสดมีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนของหลักทรัพย์และผลการดำเนินงานในอนาคตของบริษัทหรือไม่ในรูปแบบใด

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ มีจำนวนประชากรรวมทั้งสิ้น 139 บริษัท จาก 8 กลุ่มอุตสาหกรรม คือ 1. กลุ่มเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร 2. กลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค 3. กลุ่มธุรกิจการเงิน 4. กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม 5. กลุ่มอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง 6. กลุ่มทรัพยากร 7. กลุ่มบริการ และ 8. กลุ่มเทคโนโลยี

ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีเจาะจงเฉพาะ โดยมีเงื่อนไข คือ เป็นบริษัทที่มีข้อมูลงบการเงินรวมทั้งหมายเหตุประกอบงบการเงินสำหรับรอบระยะเวลาบัญชี 2554 – 2559 เป็นบริษัทที่มีรอบระยะเวลาบัญชี สิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม ทั้งนี้ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีการดำเนินงานในช่วงเวลาเดียวกัน และไม่เป็นบริษัทที่เข้าข่ายอาจถูกเพิกถอนออกจากตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ในช่วงปีที่ศึกษา

จากการคัดเลือกข้อมูลตามเงื่อนไขที่กำหนดข้างต้นทำให้ได้ตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาทั้งสิ้น 49 บริษัท ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา

กลุ่มอุตสาหกรรม	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
1. กลุ่มเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร	2
2. กลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค	5
3. กลุ่มธุรกิจการเงิน	3
4. กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม	15
5. กลุ่มอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง	6
6. กลุ่มทรัพยากร	3
7. กลุ่มบริการ	11
8. กลุ่มเทคโนโลยี	4
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาทั้งสิ้น	49

ที่มา : ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (2560)

1.1 ข้อมูล ตัวแปร และการกำหนดสมมติฐาน

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดตัวแปรตาม ตัวแปรอิสระและตัวแปรควบคุม รวมทั้งสมมติฐานของการศึกษาดังต่อไปนี้

1.1.1 ตัวแปรตาม

คือ ตัวแปรที่ได้รับผลกระทบจากตัวแปรอิสระ ซึ่งตัวแปรตามที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ ประกอบด้วย 2 ตัวแปร คือ ผลตอบแทนหลักทรัพย์ในอนาคตและผลการดำเนินงานในอนาคต โดยมีรายละเอียดของแต่ละตัวแปร ดังนี้

1) ผลตอบแทนหลักทรัพย์ในอนาคต (RET_{t+1})

เป็นตัวบ่งชี้ผลประโยชน์ที่นักลงทุนได้รับ ซึ่งอาจจะได้รับในหนึ่งงวดของการลงทุนแต่ละประเภท ผู้ลงทุนสามารถใช้ผลตอบแทนหลักทรัพย์ซึ่งอยู่ในรูปของเงินปันผล กำไรจากการเปลี่ยนแปลงราคาหลักทรัพย์ นี้เพื่อเปรียบเทียบกับความเสี่ยงหรือเปรียบเทียบกับการลงทุนประเภทต่างๆ ก่อนตัดสินใจลงทุน โดยคำนวณจากผลตอบแทนของหลักทรัพย์ระหว่างงวด กับการเปลี่ยนแปลงของราคาหลักทรัพย์ เป็นการเก็บข้อมูลราคาหลักทรัพย์ ณ วันที่ประกาศผลการดำเนินงาน ทั้งนี้ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนราคาหลักทรัพย์อย่างถูกต้องตรงเวลา (อภิเดช แวสุวรรณ, 2550) โดยไม่รวมเงินปันผล เนื่องจากเงินปันผลเป็นส่วนแบ่งที่บริษัทแบ่งจากผลกำไรให้กับผู้ถือหุ้น ซึ่งบริษัทจะพิจารณาจ่ายปันผลเป็น เงินปันผล หรือหุ้นปันผลก็ได้ รวมถึงอาจจะจ่ายมากจ่ายน้อยหรือไม่จ่ายปันผลก็ได้ ขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย เช่น นโยบายการจ่ายปันผลของบริษัท ผลการดำเนินงานในแต่ละปีของบริษัท หากบริษัทมีผลการดำเนินงานขาดทุนก็ไม่สามารถจ่ายเงินปันผลได้ (ธนยพันธ์ นิมิตรชัยวงศ์, 2554)

2) ผลการดำเนินงานในอนาคต (INCOME_{t+1})

เป็นตัวบ่งชี้ให้เห็นถึงความสามารถในการดำเนินงานของกิจการว่ามีผลการดำเนินงานเป็นกำไรหรือขาดทุน นักลงทุนมักลงทุนในบริษัทที่มีผลการดำเนินงานกำไร หรือมีแนวโน้มผลการดำเนินงานที่มีกำไร ซึ่งผลการดำเนินงานเป็นส่วนหนึ่งที่นักลงทุนใช้ประกอบการตัดสินใจลงทุน โดยเก็บข้อมูลผลกำไร (ขาดทุน) ก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้ของปีถัดไปของกลุ่มบริษัท โดยหารสินทรัพย์รวมเฉลี่ย (Average Total Asset) ทั้งนี้เพื่อลดความแตกต่างของขนาดกิจการ (อภิเดช แวสุวรรณ, 2550)

1.2.1 ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย 4 ตัวแปร คือ

1) กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน (CFO)

กระแสเงินสดที่ได้มา/ใช้ไปจากกิจกรรมหลักที่ก่อให้เกิดรายได้และค่าใช้จ่ายจากการดำเนินงานของกิจการ โดยคำนวณจากกระแสเงินสดสุทธิจากกิจกรรมดำเนินงานหารด้วยสินทรัพย์รวมเฉลี่ย เพื่อลดความแตกต่างของขนาดกิจการ (อภิเดช แวสุวรรณ, 2550)

2) กระแสเงินสดจากกิจกรรมจัดหาเงิน (CFF)

กระแสเงินสดที่เกิดจากการก่อหนี้สินทั้งระยะสั้นและระยะยาวและกระแสเงินสดที่ได้รับจากการลงทุนโดยเจ้าของและส่วนของการกู้ยืมของกิจการ โดยคำนวณจากกระแสเงินสดสุทธิจากกิจกรรมจัดหาเงินหารด้วยสินทรัพย์รวมเฉลี่ย เพื่อลดความแตกต่างของขนาดกิจการ (อภิเดช แวสุวรรณ, 2550)

3) กระแสเงินสดจากกิจกรรมลงทุน (CFI)

กระแสเงินสดที่เกิดจากการซื้อและจำหน่ายสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนและเงินลงทุนอื่นของกิจการซึ่งไม่รวมอยู่ในรายการเทียบเท่าเงินสด กระแสเงินสดดังกล่าวแสดงถึงรายจ่ายที่กิจการได้จ่ายไปเพื่อให้ได้มาซึ่งสินทรัพย์ต่างๆ ที่จะก่อให้เกิดรายได้และกระแสเงินสดรับในอนาคต โดยคำนวณจากกระแสเงินสดสุทธิจากกิจกรรมลงทุนหารด้วยสินทรัพย์รวมเฉลี่ย เพื่อลดความแตกต่างของขนาดกิจการ (อภิเดช แวสุวรรณ, 2550)

4) กระแสเงินสดสุทธิ (NCF)

กระแสเงินสดที่ได้รับจริงจากกิจกรรมดำเนินงาน กิจกรรมลงทุน กิจกรรมจัดหาเงิน โดยคำนวณจากกระแสเงินสดสุทธิหารด้วยสินทรัพย์รวมเฉลี่ยเพื่อลดความแตกต่างของขนาดกิจการ (อภิเดช แวสุวรรณ, 2550)

1.2.2 ตัวแปรควบคุม

การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดและผลตอบแทนหลักทรัพย์ มีการควบคุมตัวแปรที่อาจมีความสัมพันธ์กับกระแสเงินสด ทั้งนี้เพื่อควบคุมผลกระทบที่เกิดจากปัจจัยอื่นที่ส่งผลกระทบต่อผลตอบแทนหลักทรัพย์ นอกจากตัวแปรที่ศึกษา โดยตัวแปรควบคุมในการศึกษาคั้งนี้ คือ อัตราส่วนมูลค่าทางบัญชีต่อมูลค่าตลาดของหุ้นสามัญ และขนาดของกิจการ

1) มูลค่าทางบัญชีต่อมูลค่าตลาดของหุ้นสามัญ (Book to Market: B/M)

มูลค่าทางบัญชีหารด้วยมูลค่าตลาดของหุ้นสามัญโดยใช้ข้อมูล ณ วันสิ้นสุดบัญชี อัตราส่วนมูลค่าทางบัญชีต่อมูลค่าตลาดของหุ้นสามัญ เป็นตัวแปรในแบบจำลอง Fama French Three factor Model ซึ่ง Fama and French (1992) ได้ศึกษาความคาดหวังของผลตอบแทนหลักทรัพย์

โดยมูลค่าทางบัญชีต่อมูลค่าตลาดของส่วนของหุ้นสามัญ แสดงถึงการคาดการณ์ความเสี่ยงของการลงทุน ถ้ามูลค่าตลาดมากกว่ามูลค่าตามบัญชี หรือ B/M ต่ำ แสดงให้เห็นว่านักลงทุนคาดการณ์แนวโน้มของหลักทรัพย์นั้นไปในทิศทางที่ดี นักลงทุนจึงคาดการณ์ความเสี่ยงที่น้อยและอัตราผลตอบแทนที่ต่ำ ในทางตรงกันข้าม ถ้ามูลค่าบัญชีมากกว่ามูลค่าตลาด หรือ B/M มาก แสดงให้เห็นว่านักลงทุนคาดการณ์แนวโน้มของหลักทรัพย์นั้นไปในทิศทางที่ไม่ดี นักลงทุนจึงคาดการณ์ความเสี่ยงที่สูงจึงคาดหวังผลตอบแทนที่สูง เพื่อให้สอดคล้องกับความเสี่ยงของหลักทรัพย์นั้นๆ (สรายุทธ หินยศ, 2554)

มูลค่าทางบัญชีต่อมูลค่าตลาดของส่วนของหุ้นสามัญเป็นตัวแปรที่แสดงให้เห็นว่าบริษัทมีค่าความนิยม (Goodwill) สำหรับนักลงทุนมากน้อยเพียงใด (อภิเดช แวสุวรรณ, 2550) ในอดีตมีงานวิจัยที่ได้ศึกษาโดยใช้ตัวแปรดังกล่าวในการพยากรณ์และวิเคราะห์ผลตอบแทนหลักทรัพย์ได้อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า นักลงทุนควรคำนึงถึงความเสี่ยงจากมูลค่าตามบัญชีเพื่อเพิ่มความแม่นยำในการพยากรณ์ผลตอบแทนหลักทรัพย์ (ทัตพงศ์ อวิโรธนานนท์ และ วรวิระพงศ์ อุทธารัตน์, 2558) โดย มนัสนันท์ ศรีหมากสุก (2550) ได้ทดสอบแบบจำลอง Fama – French Three Factor Model ผลการทดสอบพบว่าอัตราส่วนมูลค่าทางบัญชีต่อมูลค่าตลาด สามารถอธิบายความผันผวนของความเสี่ยงและผลตอบแทนหลักทรัพย์ได้อย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น อัตราส่วนมูลค่าทางบัญชีต่อมูลค่าตลาดของหุ้นสามัญจึงเป็นตัวแปรควบคุมที่เหมาะสมในการทดสอบความสัมพันธ์ดังกล่าว รายละเอียดของตัวแปรสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 สรุปรายละเอียดของตัวแปร

ตัวแปร	สัญลักษณ์	การวัดค่า
ตัวแปรอิสระ		
1. กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน	CFO	กระแสเงินสดสุทธิจากกิจกรรมดำเนินงานหารด้วยสินทรัพย์รวมเฉลี่ยของปีที่ t
2. กระแสเงินสดจากกิจกรรมลงทุน	CFI	กระแสเงินสดสุทธิจากกิจกรรมลงทุนหารด้วยสินทรัพย์รวมเฉลี่ยของปีที่ t
3. กระแสเงินสดจากกิจกรรมจัดหาเงิน	CFF	กระแสเงินสดสุทธิจากกิจกรรมจัดหาเงินหารด้วยสินทรัพย์รวมเฉลี่ยของปีที่ t
4. กระแสเงินสดสุทธิ	NCF	กระแสเงินสดสุทธิหารด้วยสินทรัพย์รวมเฉลี่ยของปีที่ t
ตัวแปรตาม		
1. ผลตอบแทนหลักทรัพย์ในอนาคต	RET_{t+1}	ผลตอบแทนหลักทรัพย์ในช่วงปีที่ t+1
2. ผลการดำเนินงานในอนาคต	$INCOME_{t+1}$	ผลการดำเนินงานในช่วงปีที่ t+1
ตัวแปรควบคุม		
อัตราส่วนมูลค่าทางบัญชีต่อมูลค่าตลาดของหุ้นสามัญ	BM	มูลค่าทางบัญชีหารด้วยมูลค่าตลาดของหุ้นสามัญ โดยใช้ข้อมูล ณ วันสิ้นสุดบัญชี

โดยกำหนดสมมติฐานและตัวแบบในการศึกษา ดังนี้

สมมติฐานเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดกับผลตอบแทนหลักทรัพย์ในอนาคต

H₁: กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับผลตอบแทนหลักทรัพย์

H₂: กระแสเงินสดจากกิจกรรมลงทุนมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับผลตอบแทนหลักทรัพย์

H₃: กระแสเงินสดจากกิจกรรมจัดหาเงินมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับผลตอบแทนหลักทรัพย์

สมมติฐานเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดกับผลการดำเนินงานในอนาคต

H₄: กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับผลการดำเนินงาน

H₅: กระแสเงินสดจากกิจกรรมลงทุนมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับผลการดำเนินงาน

H₆: กระแสเงินสดจากกิจกรรมจัดหาเงินมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับผลการดำเนินงาน

สมมติฐานเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดสุทธิกับผลตอบแทนหลักทรัพย์และผลการดำเนินงานในอนาคต

H₇: กระแสเงินสดสุทธิมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับผลตอบแทนหลักทรัพย์

H₈: กระแสเงินสดสุทธิมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับผลการดำเนินงาน

ตัวแบบที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานการศึกษาความสัมพันธ์ของกระแสเงินสดกับผลตอบแทนหลักทรัพย์และผลการดำเนินงานในอนาคต โดยแทนค่าตามสมการทั่วไปของการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ตัวแบบ คือ

ตัวแบบที่ 1 ตัวแบบทดสอบกระแสเงินสดมีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนหลักทรัพย์

ตัวแบบที่ 1.1 ใช้ทดสอบสมมติฐาน H₁, H₂ และ H₃

$$RET_{t+1} = \beta_0 + \beta_1 CFO_t + \beta_2 CFI_t + \beta_3 CFF_t + \beta_4 BM_t + \varepsilon_{t+1}$$

ตัวแบบที่ 1.2 ใช้ทดสอบสมมติฐาน H₇

$$RET_{t+1} = \beta_0 + \beta_1 NCF_t + \beta_2 BM_t + \varepsilon_{t+1}$$

ตัวแบบที่ 2 ตัวแบบทดสอบกระแสเงินสดมีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงาน

ตัวแบบที่ 2.1 ใช้ทดสอบสมมติฐาน H₄, H₅ และ H₆

$$INCOME_{t+1} = \beta_0 + \beta_1 CFO_t + \beta_2 CFI_t + \beta_3 CFF_t + \beta_4 BM_t + \varepsilon_{t+1}$$

ตัวแบบที่ 2.2 ใช้ทดสอบสมมติฐาน H₈

$$INCOME_{t+1} = \beta_0 + \beta_1 NCF_t + \beta_2 BM_t + \varepsilon_{t+1}$$

1.2 วิธีการวิเคราะห์

การศึกษานี้ใช้วิธีการทางสถิติทำการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย 1. สถิติเชิงพรรณนา ซึ่งประกอบด้วย ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าต่ำสุด (Minimum) ค่าสูงสุด (Maximum) ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และ 2. การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) ในการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดกับผลตอบแทนหลักทรัพ์และผลการดำเนินงาน

ผลการศึกษา

จากการวิเคราะห์พบผลดังนี้

ค่าสถิติเชิงพรรณนา แสดงได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ค่าสถิติเชิงพรรณนาของตัวแปร

ตัวแปร	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
CFO	196	-0.6171	0.8281	0.0617	0.1716
CFI	196	-0.9206	0.2095	-0.0885	0.1758
CFF	196	-0.3221	1.0296	0.0462	0.2496
NCF	196	0.0014	1.5649	0.1433	0.2639
BM	196	0.0502	1.4844	0.5791	0.3295
RET	196	-0.7200	2.5637	0.2148	0.6585
INCOME	196	-0.8686	0.9964	0.0603	0.2349

จากตารางสรุปได้ว่า กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน (CFO) ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ โดยเฉลี่ยแล้วอยู่ที่ 0.062 บริษัทมีกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่ำที่สุดอยู่ที่ -0.617 และบริษัทมีกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานสูงสุดอยู่ที่ 0.828 ส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมลงทุน (CFI) ของบริษัทนั้น โดยเฉลี่ยแล้วอยู่ที่ -0.089 และกระแสเงินสดจากกิจกรรมจัดหาเงิน (CFF) ของบริษัท โดยเฉลี่ยแล้วอยู่ที่ 0.046 บริษัทมีกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่ำที่สุดอยู่ที่ -0.322 และบริษัทมีกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานสูงสุดอยู่ที่ 0.046

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ Pearson แสดงได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ Pearson ของตัวแปร

	CFO	CFI	CFF	NCF	RET	INCOME	BM
CFO	1						
CFI	-0.104	1					
CFF	-0.548**	-0.441**	1				
NCF	0.297**	-0.065	0.261**	1			
RET	-0.008	-0.212**	0.079	0.027	1		
INCOME	0.653**	0.085	-0.423**	0.306**	-0.012	1	
BM	-0.111	0.151*	-0.061	-0.122	-0.113	-0.116	1

*มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

**มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

จากตารางจะเห็นว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระทุกคู่มีค่าสูงสุดอยู่ที่ -0.548 ซึ่งสรุปได้ว่าตัวแปรอิสระแต่ละตัวมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับไม่สูงมากนัก โดยกระแสเงินสดสุทธิกับกระแสเงินสดจากกิจกรรมจัดหาเงินมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุด

นอกจากนี้ การทดสอบการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดกับผลตอบแทนหลักทรัพย์ในอนาคตซึ่งผลการทดสอบความสัมพันธ์แสดงรายละเอียดในตารางที่ 5 และ 6 ต่อไปนี้

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุระหว่างกระแสเงินสดกับผลตอบแทนหลักทรัพย์

Model	b	Std. Error	t	p-value	R Square
(Constant)	0.249	0.107	2.331	0.021	0.06
CFO	-0.618	0.476	-1.297	0.196	
CFI	1.051	0.365	2.883	0.004**	
CFF	-0.425	0.359	-1.184	0.038*	
NCF	0.220	0.239	0.923	0.357	
BM	-0.174	0.143	-1.212	0.227	

*มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

**มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

จากตารางแสดงผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดกับผลตอบแทนหลักทรัพย์
ในอนาคต ค่าที่ได้จากการวิเคราะห์จะพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวแปรอิสระ (B) รวมถึง
ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R Square) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05 จากตาราง พบว่า
กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน (CFO) และกระแสเงินสดสุทธิ (NCF) ไม่มีความสัมพันธ์กับผลตอบแทน
หลักทรัพย์ในอนาคตอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐาน H_1 และ H_7

กระแสเงินสดจากกิจกรรมลงทุน (CFI) มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับผลตอบแทนหลักทรัพย์ในอนาคต
อย่างมีนัยสำคัญพิจารณาได้จากค่า p-value มีค่าเท่ากับ 0.004 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญที่กำหนด โดยมี
ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ 1.051 นั่นคือ กระแสเงินสดจากกิจกรรมลงทุนมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน
กับผลตอบแทนหลักทรัพย์ในอนาคต ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐาน H_2

กระแสเงินสดจากกิจกรรมจัดหาเงิน (CFF) มีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับผลตอบแทนหลักทรัพย์
ในอนาคตอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งพิจารณาได้จากค่า p-value มีค่าเท่ากับ 0.038 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ
ที่กำหนด โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ -0.425 นั่นคือ กระแสเงินสดจากกิจกรรมจัดหาเงิน
มีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนหลักทรัพย์ในอนาคต ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐาน H_3

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุระหว่างกระแสเงินสดกับผลการดำเนินงาน

Model	b	Std. Error	t	p-value	R Square
(Constant)	0.034	0.028	1.195	0.234	0.475
CFO	0.704	0.127	5.541	0.000**	
CFI	0.122	0.097	1.254	0.211	
CFF	-0.146	0.096	-1.522	0.130	
NCF	0.171	0.064	2.689	0.008**	
BM	-0.042	0.038	-1.088	0.278	

** มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

จากตารางแสดงผลการความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดกับผลการดำเนินงานในอนาคต โดยกำหนด
ระดับความสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05 จากตารางพบว่า

กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน (CFO) มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับผลการดำเนินงานในอนาคต
อย่างมีนัยสำคัญพิจารณาได้จากค่า p-value มีค่าเท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญที่กำหนด โดยมี
ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ 0.704 นั่นคือ กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานมีความสัมพันธ์ในทิศทาง
เดียวกันกับผลการดำเนินงานในอนาคต ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐาน H_4

กระแสเงินสดจากกิจกรรมลงทุน (CFI) และกระแสเงินสดจากกิจกรรมจัดหาเงิน (CFF) ไม่มีความ
สัมพันธ์กับผลการดำเนินงานในอนาคตอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐาน H_5 และ H_6

กระแสเงินสดสุทธิ (NCF) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการดำเนินงานในอนาคตอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งพิจารณาได้จากค่า p-value มีค่าเท่ากับ 0.008 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญที่กำหนด โดยมีความสัมพันธ์ที่ถดถอยเท่ากับ 0.171 นั่นคือ กระแสเงินสดสุทธิมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันกับผลการดำเนินงานในอนาคต ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐาน H_8

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดกับผลตอบแทนหลักทรัยพ์และผลการดำเนินงานในอนาคต ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ในช่วงปีพ.ศ. 2554 – 2559 ผลการศึกษาพบว่า กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน (CFO) มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับผลการดำเนินงานในอนาคตอย่างมีนัยสำคัญ ในขณะที่ไม่มีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนหลักทรัยพ์ในอนาคต นอกจากนี้ยังพบว่า กระแสเงินสดจากกิจกรรมลงทุน (CFI) มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับผลตอบแทนหลักทรัยพ์ในอนาคตอย่างมีนัยสำคัญ แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานในอนาคต และกระแสเงินสดจากกิจกรรมจัดหาเงิน (CFF) มีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับผลตอบแทนหลักทรัยพ์ในอนาคตอย่างมีนัยสำคัญ แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานในอนาคต ส่วนกระแสเงินสดสุทธิ (NCF) นั้น พบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการดำเนินงานในอนาคตอย่างมีนัยสำคัญ

สามารถอธิบายได้ดังนี้ ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดกับผลตอบแทนหลักทรัยพ์ในอนาคต พบว่ากระแสเงินสดจากกิจกรรมลงทุน มีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนหลักทรัยพ์ในอนาคตในทิศทางเดียวกันซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ อุษณีย์ วรพันธ์พิทักษ์ (2549) ที่พบว่ากระแสเงินสดจากการลงทุนมีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนหลักทรัยพ์อย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้นกระแสเงินสดจากกิจกรรมลงทุนสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของผลตอบแทนหลักทรัยพ์ในอนาคต หากกระแสเงินสดจากกิจกรรมลงทุนเพิ่มขึ้นผลตอบแทนหลักทรัยพ์ในอนาคตจะเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน

ทั้งนี้ ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดกับผลการดำเนินงานในอนาคตพบว่ากระแสเงินสดเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานและกระแสเงินสดสุทธิมีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานในอนาคตในทิศทางเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ จตุรพร กาญจนบุตร (2550) ที่พบว่ากระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานมีความสัมพันธ์กับผลกำไร (ขาดทุน) ในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้งานวิจัยของ Finger (1994) ก็พบว่ากระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานสามารถพยากรณ์กำไรสุทธิได้ดี

ส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมจัดหาเงินมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับผลตอบแทนหลักทรัยพ์ในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Bradshaw Richardson and Sloan (2006) และ Cohen and Lys (2006) ที่พบว่ากระแสเงินสดจากกิจกรรมจัดหาเงินมีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนหลักทรัยพ์ในอนาคตในทิศทางตรงกันข้าม

เอกสารอ้างอิง

- Ali, A. (1994). The Incremental Information Content of Earnings, Working Capital from Operations, and Cash Flows. **Journal of Accounting Research**, 32, 61 – 73.
- Awirothananon, T. and Auttarat, W. (2015). A Comparison between CAPM and the Three Factor Models in Analysing Stock Returns. **Journal of Management Sciences**, 32(1), 1-17. (In Thai)
- Bradshaw, M., Richardson, S.A., Sloan, R.G. (2006). The Relation between Corporate Financing Activities, Analysts' Forecasts and Stock Returns. **Journal of Accounting and Economics**, 42, 53-85.
- Chareonchit, W. (2010). **The Relationship between Net Operating Assets, Accruals and Cash Flows and Future Stock Returns**. Independent Study of Master of Accountancy, Thammasat University. (In Thai)
- Cohen, D. A. and Lys, T. Z. (2006). Weighting the Evidence on the Relation between External Corporate Financing Activities, Accruals and Stock Return. **Journal of Accounting and Economics**, 42, 87 – 105.
- Fama, E. F. and French, K. R. (1992). The Cross-Section of Expected Stock Returns. **Journal of Finance**, 47(2), 427 – 465.
- Finger, C. (1994). The Ability of Earning to Predict Future Earnings and Cash Flows. **Journal of Accounting Research**, 32(2), 210– 233.
- Hinyot, S. (2011). **A Study on Using the Four-Factor Pricing Model to Measure Performance of Portfolio Constructed by Characteristics of Stocks in The Stock Exchange of Thailand**. Independent Study of Master of Business Administration, Chiang Mai University. (In Thai)
- Kanchanabut, C. (2007). **The Relationships between Operating Cash Flow, Investing Cash Flow and Financing Cash Flow and the Net Income (Loss) of Wireless Communication Companies**. Faculty of Accounting, Sripatum University. (In Thai)
- Kim, M., and Kross, W. (2005). **The Ability of Earnings Predict Future Operating Cash Flows has been Increasing-not Decreasing**. Working Paper, University of Missouri Columbia.
- Lohithan, J. (2012). **The Relationships between Financing Cash Flow and Performance Profitability and Stock Market Price of Listed Companies in the Stock Exchange of Thailand**. Faculty of Accounting, Sripatum University. (In Thai)
- Nimitchaiwong, T. (2011). **The Analysis of Rate of Return and Risk of Security Investment in Banking Sector**. Independent Study of Master of Business Administration, Major in Finance, University of the Thai Chamber Of Commerce. (In Thai)

- Nimnoun, J. (2010). **The Relationship between Cash flow from Corporate Financing Activities and Future Performance of Listed Companies in the Stock Exchange of Thailand (SET 100 INDEX)**. Independent Study of Master of Accountancy, Major in Accounting, Department of Accounting. Kasetsart University. (In Thai)
- Panyachuinsakulsook, P. (2008). **Factors Affecting Accrual Items and Cash Flows from Operating Activities in Explaining Stock Price: A Case of Listed Companies in the Stock Exchange of Thailand**. Thesis of Master of Accountancy, Chulalongkorn University. (In Thai)
- Satapanaratkul, P. and Torsanguan, P. (2015). The Relationship between Cash Flow and Profitability on the Stock Market Price of the Listed Companies on Thailand Market for Alternative Investment Group. **The National Conference & Research Presentation 2015 “Create and Development to Approach ASEAN Community II”**, 479 – 486. (In Thai)
- Srimaksuk, M. (2007). **Testing Fama–French Three Factor Model for the Listed Companies in the Stock Exchange of Thailand**. Master of Business Administration, University of the Thai Chamber Of Commerce. (In Thai)
- Sutthipong, M. (2010). **Net Income, Operating Cash Flow and Accruals in Predicting the Future Operating Cash Flow**. Master of Business Administration, Kasetsart University. (In Thai)
- The Stock Exchange of Thailand. (2016). **Fundamental Analysis**. Retrieved 25th September 2016, from https://www.set.or.th/education/th/being/stock_content04.pdf. (In Thai)
- The Stock Exchange of Thailand. (2017). **Market for Alternative Investment**. Retrieved 5th February 2017, from https://www.set.or.th/mai/th/company/industry_group_p1.html. (In Thai)
- Vawsuwan, A. (2007). **The Relationships between Financing Cash Flow and Securities Returns and Future Performance of the Listed Companies in the Stock Exchange of Thailand**. Thesis of Master of Accountancy, Chulalongkorn University. (In Thai)
- Vorapanpitak, U. (2006). **The Relationship between Cash Flow and Earnings on Prices and Stock Returns of Companies Listed in the Stock Exchange of Thailand**. Thesis of Master of Accountancy, Chulalongkorn University. (In Thai)
- Wararatpoka, N. (2006). **Trend of Accrual Items and Cash Flows from Operating Activities in Explaining Stock Price: An Empirical Study of Listed Companies in the Stock Exchange of Thailand**. Thesis of Master of Accountancy, Chulalongkorn University. (In Thai)

คุณภาพรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในมุมมองของ
เจ้าหน้าที่ตรวจสอบ สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินส่วนภูมิภาค
Audit Officers' Perspective on Quality of the Local Government
Financial Reports in Regional Office of the Auditor
General of Thailand

กฤชชากรณ์ อุนพันธุ์¹ ขวัญฤดี ตันตรบัณฑิต²

Kritchaporn Anupan Khwanruedee Tuntranundit

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจคุณภาพรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยวัดจากลักษณะเชิงคุณภาพของงบการเงิน ลักษณะเชิงคุณภาพของงบการเงินสำหรับหน่วยงานในภาครัฐ และงานวิจัยในอดีตที่เกี่ยวข้อง ประกอบไปด้วย 7 ด้านได้แก่ ความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ความครบถ้วน การปราศจากข้อผิดพลาด ความสามารถเปรียบเทียบกันได้ ความสามารถพิสูจน์ยืนยันยอด ความทันเวลา และความสามารถเข้าใจได้ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ตรวจสอบกลุ่มการเงินและบัญชี สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินส่วนภูมิภาค จำนวน 60 คน

ผลการศึกษาพบว่ารายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยรวมและรายด้านมีคุณภาพระดับปานกลางในมุมมองของเจ้าหน้าที่ตรวจสอบ โดยเรียงตามลำดับ ได้แก่ ความสามารถเข้าใจได้ ความสามารถพิสูจน์ยืนยันได้ ความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ความครบถ้วน การปราศจากข้อผิดพลาด ความสามารถเปรียบเทียบกันได้ และความทันเวลา

ผลการศึกษครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรพัฒนาคุณภาพรายงานการเงินให้มีคุณภาพในระดับที่สูงขึ้น เพื่อให้รายงานการเงินเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้งบการเงินทุกประเภท เช่น ผู้บริหารท้องถิ่น หน่วยงานกำกับดูแล กระทรวงการคลัง รวมถึงผู้ใช้งบการเงินอื่น เป็นต้น เพื่อนำไปสู่การพัฒนาและส่งเสริมให้เกิดคุณภาพในการจัดทำรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และรายงานการเงินแสดงให้เห็นถึงฐานะการเงินการคลัง และผลการดำเนินงานอย่างน่าเชื่อถือ นอกจากนี้บทความนี้ยังได้เสนอแนะประเด็นที่เป็นประโยชน์สำหรับการศึกษาวิจัยในอนาคต

คำสำคัญ: คุณภาพรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินส่วนภูมิภาค

¹หลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยขอนแก่น

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยขอนแก่น

*Corresponding Author email: khwtun@kku.ac.th

Abstract

The objective of this research is to survey the quality of the local government financial reports. The financial reports are measured by adopting the qualitative of financial reporting of new conceptual framework for financial reporting, qualitative of financial statement of government agencies and relevance literature. The quality of financial statement has 7 dimensions including relevance, completeness, free from error, comparability, verifiability, timeliness, and understandability. The research participant is collected from 60 audit officer's of regional office of the auditor general of Thailand by questionnaire.

The results of survey the quality of the local government financial reports showed that the quality of the government financial report in each item, the most level of quality were understandability, verifiability, relevance, completeness, free from error, comparability, and timeliness.

The results reveal that local government should develop quality of the local government financial report to building high level quality of financial report and effective decision making of financial statement user. Overall, the results of this research contribute to local government administration, department of local administration, and financial report user on develop and support generating quality of financial report. For this research, suggestions and directions for future research are also presented.

Keywords: Quality of financial Statement The Local Government The Regional Office of the Auditor General of Thailand

บทนำ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นองค์กรภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 โดยมี อิสระในการบริหารงาน การกำหนดนโยบายการปกครอง การบริหาร การบริหารงานบุคคล การเงินและการคลัง ตามมาตรา 284 โดยอยู่ในการกำกับดูแลของกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นกระทรวงมหาดไทย และเมื่อสิ้นปีงบประมาณองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องจัดทำรายงานการเงินตามแบบที่กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด เพื่อนำเสนอต่อผู้บริหารและเปิดเผยต่อประชาชนทราบ และจัดส่งให้สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินในฐานะผู้ตรวจสอบ รายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะแสดงให้เห็นถึงฐานะการเงินการคลัง ผลการดำเนินงานการบริหารงานภายใต้เงินงบประมาณที่ได้รับจัดสรรจากรัฐบาลและรายได้ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดเก็บเอง ปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องจัดทำบัญชีโดยระบบคอมพิวเตอร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Electronic Local Administrative Accounting System : e-LAAS) ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยกำหนด ระบบบัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประกอบด้วย การจัดทำบัญชีและทะเบียนต่างๆ รวมทั้งจัดทำรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

งานวิจัยในอดีตเกี่ยวกับคุณภาพรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอดีตไม่พบว่ามีมีการวิจัยมาก่อน โดยส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพงบการเงินของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่องบการเงินของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพงบการเงิน ประกอบด้วย ความเข้าใจได้ ความเชื่อถือได้ ความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ การเปรียบเทียบกันได้ ความทันเวลา และด้านอื่นๆ คือ ความรับผิดชอบของกรรมการบริษัท ความเป็นมืออาชีพของพนักงานบัญชี และการจัดท่างบการเงิน (กลัยธีรา สุทธิญาณวิมล, 2552; จำนงค์จันทโชโต และนิตยา วงศ์ภินันท์วัฒนา, 2558 ; ญัฐวุฒิ ตันติเศรษฐ, 2558; วรชมน ทองรักษ์, 2554 ; พรพิศ จันทรวงศ์ทรัพย์, 2548) ปัจจัยเหล่านี้ล้วนแต่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพงบการเงิน และสภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์ได้กำหนดลักษณะเชิงคุณภาพของงบการเงินตามแม่บทการบัญชี (ปรับปรุง 2552) แนวคิดคุณภาพของข้อมูลทางการเงินตามกรอบแนวคิดของสภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์ (สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2558) นอกจากนี้หน่วยงานภาครัฐได้กำหนดลักษณะเชิงคุณภาพของงบการเงิน (สำนักมาตรฐานด้านการบัญชีภาครัฐ, 2546) ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ความเข้าใจได้ ความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ความเชื่อถือได้ และการเปรียบเทียบกันได้

ในส่วนของการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นองค์กรที่ได้รับจัดสรรงบประมาณจากรัฐบาลเพื่ออุดหนุนการดำเนินงาน มีหน้าที่ในการจัดทำรายงานการเงินเพื่อแสดงผลการดำเนินงานและฐานะการเงินตามแบบที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นกำหนด ในปี 2559 และกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งจัดทำบัญชีโดยระบบคอมพิวเตอร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Electronic Local Administrative Accounting System : e-LAAS) จากการเปลี่ยนแปลงวิธีการบันทึกบัญชีดังกล่าว ผู้วิจัยจึงศึกษาและเรียกการวิจัยครั้งนี้ว่าการศึกษาคุณภาพรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอดีตไม่พบว่ามีการศึกษาข้อมูลกับประชากรที่เป็นสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน ดังนั้นการวิจัยจึงกำหนดแ่งมุมการวัดคุณภาพรายงานการเงินจากคุณลักษณะของรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ใช้รายงานการเงิน ประกอบด้วย 7 ด้าน ได้แก่ ความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ความครบถ้วน การปราศจากข้อผิดพลาด ความสามารถเปรียบเทียบกันได้ ความสามารถพิสูจน์ยืนยันได้ ความทันเวลา และความสามารถเข้าใจได้ รวมทั้งกำหนดประชากรเป็นเจ้าหน้าที่ตรวจสอบ กลุ่มการเงินและบัญชีของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินส่วนภูมิภาค

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

เพื่อศึกษาคุณภาพรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในมุมมองของเจ้าหน้าที่ตรวจสอบสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินส่วนภูมิภาค ในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบของสำนักตรวจสอบพิเศษภาค 5 กลุ่มการเงินและบัญชี

แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาคุณภาพรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในมุมมองของเจ้าหน้าที่ตรวจสอบผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

ลักษณะเชิงคุณภาพของงบการเงินของสภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์

ตามที่แม่บทการบัญชี (ปรับปรุง 2552) (สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2553) และตามกรอบแนวคิดสำหรับการรายงานทางการเงิน (ปรับปรุง 2557) (สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2558) ให้คำนิยามของลักษณะเชิงคุณภาพของงบการเงิน หมายถึง คุณสมบัติหรือลักษณะของข้อมูลในงบการเงินที่ทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้ใช้งบการเงิน ประกอบด้วย

1. ความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ (Relevance) คือ ข้อมูลที่สามารถมาช่วยพยากรณ์หรือประเมินสถานการณ์ในอดีต ปัจจุบัน และอนาคตได้
2. ความเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรม (Faithful Representation) คือ ข้อมูลที่แสดงเนื้อหาได้อย่างครบถ้วน โดยปราศจากอคติและความลำเอียง
3. การปราศจากข้อผิดพลาด (Free from Error) คือ ข้อมูลที่ไม่มีข้อผิดพลาดหรือละเว้นการให้ข้อมูล
4. ความสามารถเปรียบเทียบกันได้ (Comparability) คือ ข้อมูลที่สามารถนำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลทางการเงินของกิจการที่คล้ายคลึงกันหรือกิจการเดียวกันสำหรับรอบระยะเวลาที่ต่างกัน
5. ความสามารถพิสูจน์ยืนยันได้ (Verifiability) คือ แม้ผู้ที่มีความรอบรู้ต่างกันหรือมีอิสระจากกันสามารถพิสูจน์ยืนยันข้อมูลที่ได้ตรงกัน
6. ความทันเวลา (Timeliness) คือ ข้อมูลทางการเงินพร้อมต่อการนำไปใช้อยู่เสมอ
7. ความสามารถเข้าใจได้ (Understandability) คือ ข้อมูลทางการเงินสามารถเข้าใจได้ทันทีแม้ว่าข้อมูลจะมีความซับซ้อน

ลักษณะเชิงคุณภาพของงบการเงินสำหรับหน่วยงานภาครัฐ

ลักษณะเชิงคุณภาพงบการเงินสำหรับหน่วยงานภาครัฐ ตามแนวทางสำนักมาตรฐานด้านการบัญชี ภาครัฐ (2546) หมายถึง คุณสมบัติที่ทำให้ข้อมูลในงบการเงินมีประโยชน์ต่อผู้ใช้งบการเงิน ประกอบด้วย ความเข้าใจได้ ความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ความเชื่อถือได้ และการเปรียบเทียบกันได้ มีรายละเอียดดังนี้

1. ความเข้าใจได้คือ ข้อมูลในงบการเงินต้องสามารถเข้าใจได้ทันทีที่ผู้ใช้งบการเงินใช้ข้อมูล
2. ความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ คือ ข้อมูลที่มีประโยชน์ต้องเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของผู้ใช้งบการเงิน ช่วยให้ผู้ใช้งบการเงินสามารถประเมินเหตุการณ์ในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต รวมทั้งยืนยันข้อผิดพลาดของการประเมินผลที่ผ่านมาของผู้ใช้งบการเงินได้
3. ความเชื่อถือได้คือ ข้อมูลที่ไม่มีข้อผิดพลาดที่มีนัยสำคัญ เป็นข้อมูลที่เป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรม ซึ่งเป็นข้อมูลที่ไม่มีความลำเอียงและกำหนดค่าได้อย่างน่าเชื่อถือ การแสดงรายการหรือเหตุการณ์ทางบัญชีต้องแสดงเนื้อหาและความเป็นจริงเชิงเศรษฐกิจ
4. การเปรียบเทียบกันได้ คือ ผู้ใช้สามารถเปรียบเทียบงบการเงินของหน่วยงานในรอบระยะเวลาต่างกันได้ เพื่อคาดคะเนแนวโน้มของฐานะการเงินและผลการดำเนินงานของหน่วยงานนั้น และต้องสามารถเปรียบเทียบงบการเงินระหว่างหน่วยงานเพื่อประเมินฐานะการเงิน ผลการดำเนินงาน และการเปลี่ยนแปลงฐานะการเงิน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนงานวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพงบการเงิน พบว่าส่วนใหญ่ประชากรเป็นองค์กรภาคธุรกิจ เอกชน ตลาดหลักทรัพย์ มีดังนี้

กัลย์ธีรา สุทธิญาณวิมล (2552) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพงบการเงินของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในมุมมองของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในเขตภาคเหนือผลจากการศึกษาพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพงบการเงิน ได้แก่ คุณภาพด้านความเข้าใจได้ หากผู้ประกอบการมีระดับความรู้ที่แตกต่างกันจะทำให้เข้าใจในงบการเงินต่างกัน รองลงมาเป็นคุณภาพด้านความเชื่อถือได้ เมื่อผู้ประกอบการมีพฤติกรรมปิดบังข้อมูลที่สำคัญยอมทำให้ข้อมูลในงบการเงินขาดความน่าเชื่อถือ และหากกิจการมีการควบคุมภายในที่ดีก็สามารถป้องกันการทุจริต ข้อผิดพลาดในการปฏิบัติงานได้ ส่งผลให้การจัดทำงบการเงินมีความน่าเชื่อถือหากมีการนำระบบสารสนเทศมาช่วยในการปฏิบัติงานบัญชีจะทำให้การทำงานสะดวก รวดเร็ว ข้อมูลทันเวลาต่อการใช้

จำนง จันทโชโต และนิศยา วงศ์ภินันท์วัฒนา (2558) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพของรายงานการเงินบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยผลจากการวิจัยพบว่า (1) ปัจจัยจริยธรรมบุคคลตามหลักอุดมคตินิยม (2) ปัจจัยวัฒนธรรมองค์กร (3) ปัจจัยความรับผิดชอบของคณะกรรมการบริษัท และ (4) ปัจจัยคุณภาพการสอบบัญชี ส่งผลทางบวกต่อคุณภาพรายงานการเงิน

ณัฐวุฒิ ดันติเศรฐ์ (2558) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของงบการเงินและประสิทธิภาพในการตัดสินใจของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยผลจากการศึกษาพบว่าคุณภาพงบการเงินรายด้าน ได้แก่ ความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ความทันต่อเวลา และการเปรียบเทียบกันได้มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อประสิทธิภาพในการตัดสินใจ และพบว่าการพัฒนาศักยภาพความเป็นมืออาชีพของพนักงานบัญชี และการพัฒนาระบบสารสนเทศทางบัญชีส่งผลดีต่อการจัดทำงบการเงินให้มีคุณภาพ

วรชมน ทองรักษ์ (2554) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความน่าเชื่อถือของงบการเงินของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในมุมมองนักวิเคราะห์สินเชื่อผลการวิจัยพบว่าปัจจัยด้านจรรยาบรรณและบทบาทขององค์กรทางวิชาชีพบัญชี และปัจจัยด้านการจัดทำงบการเงิน มีความสัมพันธ์กับความน่าเชื่อถือของงบการเงินของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในมุมมองนักวิเคราะห์สินเชื่อ และมีระดับความเห็นต่อความน่าเชื่อถือของงบการเงินของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) อยู่ในระดับน้อยหากให้ความร่วมมือและปฏิบัติตามข้อกำหนดขององค์กรทางวิชาชีพหรือหน่วยงานในกำกับดูแล และใช้บริการสำนักงานบัญชีภายนอกจัดทำงบการเงิน อาจส่งผลให้งบการเงินมีระดับความน่าเชื่อถือเพิ่มขึ้น

พรพิศ จันทจรุภัทร (2548) ได้ศึกษาการกำกับดูแลกิจการและคุณภาพรายงานทางการเงินของธุรกิจ SMEs ในเขตภาคเหนือ เก็บข้อมูลจากผู้ทำบัญชีของผู้ทำบัญชีธุรกิจ SMEs ในเขตภาคเหนือผลวิจัยพบว่าผู้ทำบัญชีมีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพรายงานทางการเงินของธุรกิจ SMEs โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ได้แก่ ด้านความเข้าใจได้ ด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ด้านความเชื่อถือได้ และด้านความสามารถเปรียบเทียบกันได้

จากงานวิจัยในอดีตและแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะเชิงคุณภาพของข้อมูลทางการเงินที่มีประโยชน์ดังกล่าวข้างต้น สะท้อนให้เห็นถึงการศึกษาความสัมพันธ์ในด้านต่างๆต่อคุณภาพรายงานการเงิน แม้ว่ากลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาแตกต่างกัน แต่ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าปัจจัยลักษณะเชิงคุณภาพรายงานทางการเงินสอดคล้องกับลักษณะเชิงคุณภาพของข้อมูลทางการเงินที่มีประโยชน์ของสภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสำรวจลักษณะของรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามกรอบที่ได้จากการทบทวนแนวคิดและงานวิจัยในอดีต เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเครื่องมือการวัดคุณภาพรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อไป

วิธีดำเนินงานวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยศึกษาคุณภาพรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในมุมมองของเจ้าหน้าที่ตรวจสอบ สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินส่วนภูมิภาค ในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบของสำนักตรวจสอบพิเศษภาค 5 จำนวน 6 จังหวัด ซึ่งประชากรทั้งหมดคือเจ้าหน้าที่ตรวจสอบ กลุ่มการเงินและบัญชี จำนวน 60 ราย (ข้อมูล ณ 1 กุมภาพันธ์ 2560) ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการตรวจสอบคุณภาพรายงานการเงิน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 4 ส่วน โดยดำเนินการแจกแบบสอบถามให้กับประชากรระหว่างวันที่ 12 – 20 เมษายน 2560 ซึ่งผู้วิจัยแจกแบบสอบถามและรับแบบสอบถามกลับคืนมาด้วยตนเองโดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 ข้อคำถาม
2. คุณภาพรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในมุมมองของเจ้าหน้าที่ตรวจสอบ จำแนกเป็น 7 ด้าน ได้แก่ ความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ความครบถ้วน การปราศจากข้อผิดพลาด ความสามารถเปรียบเทียบกันได้ ความสามารถพิสูจน์ยืนยันยอด ความทันเวลา ความสามารถเข้าใจได้ จำนวน 31 ข้อคำถาม โดยข้อคำถามพัฒนาจากแนวคิด 4 แหล่งการเงิน เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดขอบเขตเนื้อหาของแบบสอบถาม ได้แก่ แม่บทการบัญชี (ปรับปรุง 2552) กรอบแนวคิดสำหรับการรายงานทางการเงิน (ปรับปรุง 2557) ลักษณะเชิงคุณภาพของงบการเงินสำหรับหน่วยงานภาครัฐ คู่มือการจัดทำบัญชีและรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพรายงาน
3. ข้อคิดเห็นอื่นๆ เป็นแบบสอบถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบัน
4. ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณภาพรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ใช้กับการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และ ตำแหน่งงานในปัจจุบัน

2. สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ใช้กับการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพรายงานการเงิน เพื่อนำเสนอในการวิเคราะห์ผลรวม การวิเคราะห์รายด้าน การวิเคราะห์แต่ละข้อแบบสอบถาม

การแปลความหมายค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพรายงานการเงิน ประยุกต์จากการแปลความหมายค่าเฉลี่ยของมาตราประมาณค่า 5 ระดับของ บุญชม ศรีสะอาด (2553) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	4.21-5.00	หมายถึงมีคุณภาพมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	3.41-4.20	หมายถึงมีคุณภาพมาก
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	2.61-3.40	หมายถึงมีคุณภาพปานกลาง
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	1.81-2.60	หมายถึงมีคุณภาพน้อย
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	1.00-1.80	หมายถึงมีคุณภาพน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 60 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย เป็นเพศหญิง จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 86.67 และเพศชาย จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 13.33

อายุ ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 31 – 40 ปี จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 46.67 รองลงมาอยู่ในช่วงอายุมากกว่า 50 ปี จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 23.33 อยู่ในช่วงอายุ 41 – 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 20.00 และอยู่ในช่วงอายุต่ำกว่า 31 ปี คิดเป็นร้อยละ 10.00 ตามลำดับ

ระดับการศึกษา ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 68.33 และอยู่ในระดับปริญญาโท จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 31.67 ตามลำดับ ประสบการณ์ในการทำงาน ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงระยะเวลาต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 31.67 และช่วงระยะเวลา มากกว่า 15 ปี จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 31.67 รองลงมาอยู่ในช่วงระยะเวลา 5 – 10 ปี จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 26.67 และช่วงระยะเวลาในการทำงาน 11 – 15 ปี จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 10 ตามลำดับ

ตำแหน่งงาน ส่วนใหญ่ตำแหน่งนักวิชาการตรวจเงินแผ่นดิน ระดับชำนาญการ จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 46.67 รองลงมาตำแหน่งนักวิชาการตรวจเงินแผ่นดิน ระดับปฏิบัติการ จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 31.67 ตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินจังหวัด จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 8.33 ตำแหน่งพนักงานสมทบตรวจเงินแผ่นดิน ชั้น 3 (ลูกจ้างสมทบ) จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 8.33 และตำแหน่งนักวิชาการตรวจเงินแผ่นดิน ระดับชำนาญการพิเศษ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 5.00 ตามลำดับ ตำแหน่งงานแต่ละระดับมีประสบการณ์ในการตรวจสอบแตกต่างกัน แต่ใช้ข้อมูลในรายงานการเงินเพื่อประกอบการตรวจสอบไม่แตกต่างกัน โดยลูกจ้างสมทบ ตำแหน่งพนักงานสมทบตรวจเงินแผ่นดิน ชั้น 3 มีประสบการณ์ในการตรวจสอบช่วงระยะเวลา 0 – 5 ปี ตำแหน่งนักวิชาการตรวจเงินแผ่นดิน ระดับปฏิบัติการ มีประสบการณ์ในการตรวจสอบช่วงระยะเวลา 0 – 6 ปี ตำแหน่งนักวิชาการตรวจเงินแผ่นดิน ระดับชำนาญการ มีประสบการณ์ในการตรวจสอบรายงานการเงินอยู่ระหว่าง 3 – 37 ปี ตำแหน่งนักวิชาการตรวจเงินแผ่นดิน ระดับชำนาญการพิเศษ มีประสบการณ์ในการตรวจสอบช่วงระยะเวลา 15 – 37 ปี และตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินจังหวัด มีประสบการณ์ในการตรวจสอบช่วงระยะเวลาตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (n=60)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	8	13.33
หญิง	52	86.67
รวม	60	100.00
2. อายุ		
ต่ำกว่า 31 ปี	6	10.00
31 – 40 ปี	28	46.67
41 – 50 ปี	12	20.00
มากกว่า 50 ปี	14	23.33
รวม	60	100.00
3. การศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	0	00.00
ปริญญาตรี	41	68.33
ปริญญาโท	19	31.67
อื่นๆ	0	0.00
รวม	60	100.00
4. ประสบการณ์ในการทำงาน		
น้อยกว่า 5 ปี	19	31.67
5 – 10 ปี	16	26.67
11 – 15 ปี	6	10.00
มากกว่า 15 ปี	19	31.67
รวม	60	100.00
5. ตำแหน่งงานในปัจจุบัน		
พนักงานสหบทตรวจเงินแผ่นดินชั้น 3 (ลูกจ้างสมทบ)	5	8.33
นักวิชาการตรวจเงินแผ่นดิน ระดับปฏิบัติการ	19	31.67
นักวิชาการตรวจเงินแผ่นดิน ระดับชำนาญการ	28	46.67
นักวิชาการตรวจเงินแผ่นดิน ระดับชำนาญการพิเศษ	3	5.00
ผู้อำนวยการสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินจังหวัด	5	8.33
รวม	60	100.00

2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในมุมมองของเจ้าหน้าที่ตรวจสอบ

ตารางที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยรวม และเป็นรายด้านของเจ้าหน้าที่ตรวจสอบ

คุณภาพรายงานการเงินของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ	3.14	0.56	มีคุณภาพปานกลาง
2. ความครบถ้วน	3.06	0.62	มีคุณภาพปานกลาง
3. การปราศจากข้อผิดพลาด	2.95	0.60	มีคุณภาพปานกลาง
4. ความสามารถเปรียบเทียบกันได้	2.88	0.70	มีคุณภาพปานกลาง
5. ความสามารถพิสูจน์ยืนยันได้	3.21	0.63	มีคุณภาพปานกลาง
6. ความทันเวลา	2.82	0.71	มีคุณภาพปานกลาง
7. ความสามารถเข้าใจได้	3.26	0.64	มีคุณภาพปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม	3.05	0.64	มีคุณภาพปานกลาง

จากตารางที่ 2 แสดงผลให้เห็นว่าความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.05$) และหากพิจารณาเป็นรายด้านเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ความสามารถเข้าใจได้ ($\bar{X} = 3.26$) ความสามารถพิสูจน์ยืนยันได้ ($\bar{X} = 3.21$) ความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ($\bar{X} = 3.14$) ความครบถ้วน ($\bar{X} = 3.06$) การปราศจากข้อผิดพลาด ($\bar{X} = 2.95$) ความสามารถเปรียบเทียบกันได้ ($\bar{X} = 2.88$) ความทันเวลา ($\bar{X} = 2.82$)

ในมุมมองของเจ้าหน้าที่ตรวจสอบมีความคิดเห็นว่ารายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีคุณภาพด้านความสามารถเข้าใจได้มากที่สุด เนื่องกระทรวงมหาดไทยได้กำหนด หลักเกณฑ์และวิธีปฏิบัติการบันทึกบัญชี การจัดทำทะเบียน และรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไว้แล้ว และรายการบัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มีความซับซ้อน สามารถเข้าใจได้โดยง่าย ทำให้ผู้ใช้รายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าใจได้ง่ายเช่นเดียวกัน

ด้านความทันเวลามีระดับคุณภาพน้อยที่สุดแม้ว่ากรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้ประกาศให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งเปลี่ยนแปลงระบบการบันทึกบัญชีจากระบบมือมาเป็นระบบคอมพิวเตอร์ (e-LAAS) ในปี พ.ศ. 2559 เพื่อให้ระบบการรายงานการเงินมีประสิทธิภาพและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น แต่จากผลการวิจัยพบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางแห่งยังไม่เปลี่ยนวิธีการบันทึกบัญชีมาใช้วิธีการบันทึกบัญชีด้วยระบบคอมพิวเตอร์และบางแห่งเปลี่ยนวิธีการบันทึกบัญชีมาใช้ระบบคอมพิวเตอร์แล้วแต่บันทึกผลการบัญชีไม่ครบถ้วน และไม่เป็นปัจจุบัน จึงส่งผลให้รายงานการเงินแสดงผลรายการอย่างไม่ทันกาลต่อการใช้งานของผู้ใช้รายงานการเงิน และเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความรู้ ความเข้าใจในหลักการบัญชีและขั้นตอนการบันทึกบัญชีในระบบคอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอ จึงพบข้อผิดพลาดจากการบันทึกบัญชีบ่อยครั้ง และหากไม่สามารถตรวจพบสาเหตุของข้อผิดพลาดจากการบันทึกบัญชีได้ก็ทำการ

ปรับปรุงรายการเข้าบัญชีเงินสะสมโดยไม่ตรวจสอบหาสาเหตุข้อผิดพลาดก่อนการปรับปรุงรายการบัญชี ดังนั้นรายงานการเงินจึงเกิดข้อผิดพลาดได้โดยง่าย

3. ข้อคิดเห็นอื่นๆ เกี่ยวกับคุณภาพรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ตรวจสอบมีความคิดเห็นว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มี 2 กลุ่ม ดังนี้

ปัจจัยกลุ่มที่ 1 ระเบียบ หนังสือสั่งการ และหลักเกณฑ์ วิธีการบันทึกรายการบัญชีประกอบด้วย ข้อคิดเห็นดังนี้

- 1) การจัดทำรายงานการเงินไม่เป็นไปตามข้อกำหนดหรือระเบียบ หนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้อง
- 2) ไม่เข้าใจในรายละเอียดของบัญชีอย่างเพียงพอ บันทึกรายการบัญชีไม่ถูกต้อง ทำให้ไม่สามารถใช้รายละเอียดต่างๆ ของรายงานการเงินเพื่อประโยชน์อื่นใดได้
- 3) ไม่เข้าใจในกระบวนการแสดงข้อมูล เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องขาดความชำนาญ ไม่ตรวจสอบข้อผิดพลาดของรายการก่อนการปรับปรุงรายการบัญชี
- 4) รายงานการเงินยังขาดคุณภาพ
- 5) ระเบียบ รูปแบบรายงานที่เปลี่ยนแปลงใหม่ ทำให้ผู้จัดทำและผู้ตรวจสอบเข้าใจไม่ตรงกัน
- 6) หลักเกณฑ์และวิธีการรายงานการเงิน มีการเปลี่ยนแปลงบ่อย ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจนในการปฏิบัติ ผู้บริหารจึงไม่นำรายงานการเงินมาใช้ในการตัดสินใจ

ปัจจัยกลุ่มที่ 2 การให้ความสำคัญกับรายงานการเงินประกอบด้วยข้อคิดเห็นต่างๆ ดังนี้

- 1) ควรนำเสนอรายงานการเงินต่อสาธารณะ เพื่อเป็นการป้องปรามการเบิกจ่ายของหน่วยงาน
- 2) ผู้บริหารให้ความสนใจเพียงเงินสะสมที่สามารถนำมาใช้จ่ายได้เท่านั้น
- 3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ให้ความสำคัญกับรายงานการเงิน
- 4) คุณภาพรายงานการเงินขึ้นอยู่กับผู้จัดทำ ผู้ควบคุมการจัดทำ และผู้บริหารที่มีความสนใจและใส่ใจในการกำกับดูแล
- 5) ผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญกับรายงานการเงิน ไม่มีการตรวจสอบ ไม่มีการสอบทาน และเร่งรัดให้จัดทำอย่างถูกต้อง
- 6) การจัดทำรายงานการเงินล่าช้า ทำให้ผู้ใช้งบการเงินไม่สามารถนำไปใช้ได้อย่างทันเวลา
- 7) บุคลากรที่เกี่ยวข้องไม่ให้ความสำคัญในการนำรายงานการเงินไปใช้ประโยชน์

นอกจากนี้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่ให้ความสำคัญกับรายงานการเงิน ไม่มีการสอบทาน ไม่มีการตรวจสอบความถูกต้อง ความครบถ้วนของรายงานการเงิน และผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บางแห่งไม่ให้ความสำคัญต่อรายงานการเงิน ซึ่งให้ความสำคัญเฉพาะบางรายการบัญชีเท่านั้น จึงส่งผลต่อคุณภาพรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสัมพันธ์กับผลการวิจัยในอดีตของจำนง จันทโชติ และนิตยา วงศ์ภินันท์วัฒนา (2558) กล่าวว่าปัจจัยความรับผิดชอบของคณะกรรมการบริษัทส่งผลทางบวกต่อคุณภาพรายงานการเงิน หากคณะกรรมการบริษัทมีความรับผิดชอบต่อรายงานการเงิน จะส่งผลให้รายงานการเงินมีคุณภาพ ดังนั้น เมื่อผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ให้ความสำคัญกับรายงานการเงิน จึงส่งผลให้คุณภาพรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีระดับน้อย

4. ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณภาพรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
เจ้าหน้าที่ตรวจสอบคิดเห็นว่ามีแนวทางการพัฒนา แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 ด้านผู้บริหารท้องถิ่น หน่วยงานกำกับดูแล และหน่วยงานที่ตรวจสอบ ประกอบด้วยข้อคิดเห็นต่างๆ ดังนี้

- 1) นำรายงานการเงินเสนอต่อสาธารณะและมีการนำเสนอรายงานการเงินอย่างทันเวลา
- 2) ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญต่อรายงานการเงิน
- 3) การพัฒนาคุณภาพของรายงานการเงินขึ้นอยู่กับหน่วยงานกำกับดูแล ผู้บริหารท้องถิ่น หน่วยงานที่ตรวจสอบ เช่น หน่วยงานของจังหวัด สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน เป็นต้น
- 4) ครม.ผู้ตรวจสอบภายในที่ทำหน้าที่ตรวจสอบ สอบทานรายงาน เพื่อให้มีความถูกต้อง เนื่องจากสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินไม่สามารถตรวจสอบได้ครบทุกหน่วย

จากข้อคิดเห็นดังกล่าว สรุปได้ว่ามีแนวทางพัฒนาหน่วยงานและตัวบุคคล ดังนี้

ผู้บริหารท้องถิ่น ประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด นายกเทศมนตรี นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นผู้บริหารหน่วยงาน หากผู้บริหารขององค์กรให้ความสำคัญในการกำกับดูแลและการปฏิบัติงานของบุคลากร เป็นการส่งผลให้รายงานการเงินของท้องถิ่นมีระดับคุณภาพที่สูงขึ้น

หน่วยงานกำกับดูแล คือหน่วยงานของจังหวัดเป็นหน่วยงานที่เข้ามาตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างสม่ำเสมอ จึงทำให้พบข้อผิดพลาดในการทำงาน พร้อมทั้งให้คำแนะนำที่ถูกต้องแก่ผู้ปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้เป็นการส่งผลให้รายงานการเงินของท้องถิ่นมีระดับคุณภาพที่สูงขึ้น

หน่วยงานที่ตรวจสอบ ซึ่งได้แก่สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน เป็นองค์กรอิสระในการตรวจสอบรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นประจำทุกปี แต่มีข้อจำกัดคือไม่สามารถตรวจสอบได้ครบทุกหน่วยในปีงบประมาณ หากได้รับคำแนะนำจากหน่วยงานตรวจสอบก็จะส่งผลให้รายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีคุณภาพสูงขึ้น

กลุ่มที่ 2 ด้านบุคลากร ประกอบด้วยข้อคิดเห็นต่างๆ ดังนี้

- 1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรสำรวจความรู้ ความสามารถของผู้อำนวยการกองคลังของแต่ละแห่ง เพื่อพิจารณาความสามารถในการปฏิบัติงาน

- 2) ควรจัดให้มีการพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่องให้แก่บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการเรียนรู้การจัดทำรายงานการเงินที่ถูกต้อง เนื่องจากบุคลากรบางแห่งไม่มีความรู้พื้นฐานในการนำเสนอรายงานตามระเบียบ หนังสือสั่งการ

- 3) มีการประเมินศักยภาพของเจ้าหน้าที่อย่างต่อเนื่อง และมีการจัดฝึกอบรมการจัดทำรายงานให้แก่เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกหน่วย

- 4) ก่อนการจัดส่งรายงานการเงินให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามระเบียบ ต้องตรวจสอบว่ารายงานการเงินมีการจัดทำอย่างถูกต้อง

- 5) ผู้มีหน้าที่จัดทำรายงานการเงิน ควรศึกษาระเบียบ หนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้องของกระทรวงมหาดไทยให้ชัดเจน เพื่อให้รายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีคุณภาพมากขึ้น

6) ควรสำรวจบุคลากรด้านการเงินและบัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่ง ว่าบุคลากรมีความรู้ด้านการจัดทำบัญชีและการเงินที่เพียงพอหรือไม่ หากบุคลากรขาดความรู้ที่เพียงพอ ให้ดำเนินการแก้ไขและส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจหลักเกณฑ์และวิธีการบันทึกรายการบัญชีที่ถูกต้องชัดเจนยิ่งขึ้น

7) บุคคลที่เกี่ยวข้องกับรายงานการเงินควรให้ความสำคัญกับรายงานการเงิน เพื่อการนำรายงานการเงินไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจในการดำเนินงานขององค์กรบุคลากรผู้จัดทำควรมีความรู้ ความเข้าใจในรายงานการเงิน เพื่อผู้จัดทำและผู้นำไปใช้จะได้ทราบถึงข้อมูลที่ถูกต้อง หรือความบกพร่องต่างๆ

หากเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับการพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่อง โดยการจัดการฝึกอบรม การแลกเปลี่ยนความรู้จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น การเข้ารับการตรวจสอบจากหน่วยงานกำกับดูแล การเข้ารับการตรวจสอบจากสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน จะส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และมีความรู้ความเข้าใจในหลักการบันทึกรายการบัญชีอย่างเพียงพอ จะส่งผลให้คุณภาพรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพัฒนาได้ในระดับสูง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ญัฐวุฒิ ตันติเศรษฐ (2558) ที่เสนอไว้ว่า หากพนักงานบัญชีของบริษัทได้รับการพัฒนาศักยภาพของความเป็นมืออาชีพจะส่งผลดีต่อการจัดทำงบการเงินให้มีคุณภาพ และส่งผลดีต่อประสิทธิภาพในการตัดสินใจของผู้ใช้งบการเงินเช่นกัน

สรุปและอภิปรายผล

คุณภาพรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในมุมมองของเจ้าหน้าที่ตรวจสอบ สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินส่วนภูมิภาคกลุ่มการเงินและบัญชี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยพบว่าคุณภาพรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านความเข้าใจได้มีระดับคุณภาพมาก เนื่องจากรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้จัดทำตามหลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติกรบันทึกบัญชี การจัดทำทะเบียน และรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย และรายการบัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มีความซับซ้อน สามารถเข้าใจได้ง่าย และผู้ใช้รายงานการเงินก็สามารถเข้าใจได้โดยง่ายเช่นเดียวกัน แต่คุณภาพรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านความทันเวลามีระดับคุณภาพต่ำ เนื่องจากการบันทึกบัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางแห่งใช้ระบบการบันทึกบัญชีโดยระบบมือบางแห่งบันทึกบัญชีโดยระบบคอมพิวเตอร์ (e-LAAS) แต่ไม่สามารถประมวลผลข้อมูลได้ อย่างไรก็ตามการบันทึกบัญชีโดยระบบคอมพิวเตอร์ (e-LAAS) ยังพบปัญหาการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต และเนื่องจากเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนการบันทึกบัญชีโดยระบบคอมพิวเตอร์ (e-LAAS) ในระดับน้อย อีกทั้งผู้บริหารท้องถิ่นไม่ให้ความสำคัญต่อรายงานการเงิน และเจ้าหน้าที่ขาดความรู้ความเข้าใจในหลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติในการบันทึกบัญชี การจัดทำทะเบียน และรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามประกาศกระทรวงมหาดไทยอย่างเพียงพอ จึงส่งผลให้ระดับคุณภาพของรายงานการเงินอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้จากงานวิจัยในอดีตพบว่าความเป็นมืออาชีพของพนักงานบัญชีและความสามารถของระบบสารสนเทศทางการบัญชีส่งผลต่อคุณภาพของรายงานการเงิน (ญัฐวุฒิ ตันติเศรษฐ, 2558) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยในครั้งนี้

ประโยชน์ของการวิจัยและข้อเสนอแนะ

ผลของการสำรวจรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นหน่วยงานทางปกครองที่ทำหน้าที่ในการบริการและแก้ไขปัญหาของประชาชนในท้องถิ่น มีคุณภาพรายงานการเงินอยู่ในระดับปานกลาง ทำให้การนำรายงานทางการเงินไปใช้ประโยชน์ได้ค่อนข้างน้อยและไม่ทันเวลา ผลการวิจัยนี้ เป็นข้อมูลให้ผู้บริหารนำไปใช้ในการกำหนดนโยบาย และควบคุมรายงานการเงินให้มีคุณภาพ 7 ด้าน ได้แก่ มีความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ข้อมูลครบถ้วน การปราศจากข้อผิดพลาด ความสามารถเปรียบเทียบกันได้ กับปีที่ผ่านมา มีความทันเวลา ความสามารถพิสูจน์ยืนยัน ความสามารถเข้าใจได้ ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมและพัฒนาให้รายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการแสดงผลการดำเนินงานจากรายงานการเงินได้อย่างน่าเชื่อถือและมีคุณภาพในระดับสูงขึ้น และสามารถนำไปใช้ในการตัดสินใจของผู้บริหารได้ดียิ่งขึ้น โดยผู้บริหารควรมุ่งเน้นในเรื่องต่างๆ ดังนี้

1. ส่งเสริมให้มีการพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่ขององค์กรอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอเกี่ยวกับระเบียบ หนังสือสั่งการ หลักเกณฑ์ วิธีการและขั้นตอนการบันทึกการบัญชี
2. หน่วยงานกำกับดูแล และผู้บริหารควรส่งเสริมให้เปลี่ยนมาใช้วิธีการบันทึกการบัญชีโดยระบบคอมพิวเตอร์ (e-LAAS) และส่งเสริมในการพัฒนาระบบโครงข่ายการเชื่อมต่อข้อมูลเพื่อเพิ่มศักยภาพของระบบการบันทึกการบัญชีโดยระบบคอมพิวเตอร์ (e-LAAS) ให้มีความรวดเร็วและมีเสถียรภาพในการรับ-ส่งข้อมูล
3. ผู้บริหารควรจัดให้มีหน่วยงานตรวจสอบภายในด้านการเงินและบัญชี เพื่อตรวจสอบรายงานการเงินให้มีความถูกต้องก่อนการจัดส่งรายงานการเงินไปยังหน่วยงานต่างๆ

เอกสารอ้างอิง

- กัลย์ธีรา สุทธิญาณวิมล. (2552). ปัจจัยที่มีผลต่อการเงินของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในมุมมองของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ในเขตภาคเหนือ. การค้นคว้าแบบอิสระบัญชีมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- กุลยา จันทะเดช. (2557). กรอบแนวคิดสำหรับการรายงานทางการเงิน. *วารสารวิชาชีพบัญชี*, 10(29), 62-81.
- จำนง จันทโชโต และ นิตยา วงศ์อินันท์วัฒนา. (2558). คุณภาพของรายงานการเงินบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *วารสารวิชาชีพบัญชี*, 11(32), 17-33.
- ณัฐวุฒิ ดันติเศรษฐ. (2558). ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของงบการเงินและประสิทธิภาพในการตัดสินใจของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *วารสารบริหารธุรกิจศรีนครินทรวิโรฒ*, 6(2), 20-33.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- พรพิศ จันทจรตฤภร. (2548). *การกำกับดูแลกิจการและควบคุมคุณภาพรายงานทางการเงินของธุรกิจ SMEs ในเขตภาคเหนือ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- วรรณมน ทองรักษ์. (2554). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความน่าเชื่อถือของงบการเงินของธุรกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม (SMEs) ในมุมมองของนักวิเคราะห์สินเชื่อ. การศึกษาด้วยตนเองปริญญาบัญชี มหาบัณฑิต คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. [ม.ป.ป.]. แม่บทการบัญชีภาครัฐ (ปรับปรุง 2552). ค้นเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2559, จาก <http://www.fap.or.th/Article/Detail/67370>
- สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. [ม.ป.ป.]. คู่มืออธิบายกรอบแนวคิดสำหรับการรายงานทางการเงิน (ปรับปรุง 2557). ค้นเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2559, จาก http://www.fap.or.th/images/column_1450929703/1%20Framework%20up%2010_11_59.pdf.
- สำนักบริหารการคลังท้องถิ่น. (2558). หลักเกณฑ์และวิธีการบันทึกบัญชี การจัดทำทะเบียน และรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. ค้นเมื่อ 15 มกราคม 2560, จาก http://www.dla.go.th/upload/document/type2/2015/9/14915_1_1441867587958.pdf?time=1485804271059
- สำนักมาตรฐานด้านการบัญชีภาครัฐ. (2546). หลักการและนโยบายบัญชี สำหรับหน่วยงานภาครัฐ ฉบับที่ 2. ค้นเมื่อ 30 พฤษภาคม 2560, จาก <http://finance.tu.ac.th/images/informAgency/acc2.pdf>

Book Review

สืบริูปแบบการสร้างนวัตกรรม : หลักการสร้างพัฒนาการที่ยิ่งใหญ่

สุกานดา นาคะปักสิน¹

Sukanda Nakapaksin

หนังสือ “สืบริูปแบบการสร้างนวัตกรรม : หลักการสร้างพัฒนาการที่ยิ่งใหญ่” เล่มนี้ ผู้แต่ง คือ ลาร์รี คีลีย์ (Larry Keeley) ผู้อำนวยการของ Doblin องค์กรที่มีชื่อเสียงระดับโลกในการเป็นที่ปรึกษาด้าน Design Strategy โดยการใช้นวัตกรรมเป็นตัวขับเคลื่อน ซึ่งหนังสือเล่มนี้ ลาร์รี คีลีย์ แต่งร่วมกับทีมงาน ผู้ว่าหวอดในแวดวงการออกแบบและสร้างนวัตกรรม คือ ไรอัน พิกเกิล (Ryan Pikkle) ไบรอัน ควินน์ (Brian Quinn) และ เฮเลน วอลเตอร์ส (Helen Walters) โดยมีผู้แปล คือ คุณจุติพงศ์ ภูสุมาศ และคุณสุวิสา แซ่อึ้ง เป็นหนังสือที่ออกมาในปี พ.ศ.2558 ซึ่งเป็นเวลาที่เหมาะสมมาก เพราะโลกศตวรรษที่ 21 มีการตื่นตัวกับระบบเศรษฐกิจใหม่ หรือเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) และเครื่องมือสำคัญที่ถูกนำมาใช้ในการแข่งขันและพัฒนาประเทศรวมถึงองค์การต่างๆ กันอย่างกว้างขวาง คือ นวัตกรรม (Innovation) ซึ่ง ลาร์รี คีลีย์ ได้นิยามว่า “Innovation Is The Creation Of A Viable New Offering” กล่าวคือ “นวัตกรรม คือ สิ่งใหม่ๆ ที่สร้างสรรค์ขึ้นและสามารถอยู่รอดในตลาดได้” จากนิยามดังกล่าวสะท้อนมุมมองของคาร์รี คีลีย์ ที่มีต่อคุณลักษณะของนวัตกรรมที่ดีว่า จะต้องประกอบด้วย 2 ลักษณะใหญ่ๆ คือ 1.เป็นความคิดใหม่ที่สามารถผลิตออกมาเป็นสินค้าและหรือบริการได้จริง และ 2.จะต้องสามารถแข่งขันและอยู่รอดในตลาดได้ด้วยตนเอง โดยในหนังสือเล่มนี้เป็นการรวบรวมเอาเทคนิควิธีการสร้างนวัตกรรมที่เกิดขึ้นจริงในองค์การชั้นนำต่างๆ ในรอบ 30 ปี วิเคราะห์ สังเคราะห์ จัดหมวดหมู่และกลั่นออกมาเป็นแนวทาง 10 รูปแบบที่เรียบเรียงออกมาด้วยภาษาง่ายๆ ชัดเจน ง่ายต่อการเข้าใจ และสามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้ในการออกแบบและสร้างนวัตกรรมให้เกิดขึ้นได้จริงผ่านการใช้เทคนิคระดับมืออาชีพ เป็นหนึ่งในหนังสือด้าน How To ที่น่าสนใจ ในศตวรรษแห่งนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ยุคนี้

เนื้อหาภายในหนังสือถูกแบ่งเป็น 7 Parts 24 Chapters ที่เรียงลำดับจากการปูพื้นฐานความรู้ทางนวัตกรรม รูปแบบวิธีการสร้างนวัตกรรม การผสมผสานนวัตกรรมเพื่อให้ได้นวัตกรรมที่ดียิ่งขึ้น นำไปสู่การนำนวัตกรรมไปปฏิบัติจริงในองค์การ โดยเนื้อหาเริ่มด้วย Part 1 จะเป็นการปูพื้นฐานตั้งแต่การทบทวนความรู้และสร้างความเข้าใจใหม่ในการสร้างนวัตกรรม เพื่อให้ตระหนักรู้ว่า การสร้างนวัตกรรม คือ การสร้างข้อเสนอใหม่ๆ ที่มีความยั่งยืน ที่จำเป็นต้องระบุปัญหาที่สำคัญและจัดการปัญหาเหล่านั้นอย่างเป็นระบบ เพื่อส่งมอบแนวทางแก้ปัญหาที่เรียบง่าย นำเข้าสู่ Part 2 เป็นเรื่องราวของวิธีการสร้างนวัตกรรมทั้ง 10 รูปแบบ

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ศูนย์นวัตกรรมจัดการและผู้ประกอบการอัจฉริยะ สาขาวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

*Corresponding Author email: sugafo@kku.ac.th

เพื่อช่วยให้ผู้อ่านนำไปประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์ปัญหา และออกแบบสร้างนวัตกรรมที่กำลังพัฒนาอยู่ให้ดียิ่งขึ้น ควบคู่ไปกับการวิเคราะห์สภาพการแข่งขัน เพื่อเกิดความรัดกุมในการวางแผนงานอย่างครบวงจร โดยรูปแบบทั้งสิบ จะถูกจัดหมวดหมู่ออกเป็น 3 กลุ่ม โดยใช้การดำเนินนวัตกรรมกับความใกล้ชิดลูกค้าเป็นเกณฑ์ โดยการนำเสนอทั้ง 3 หมวดหมู่ จะกำกับด้วยสีที่แตกต่างกัน คือ สีฟ้า เป็นหมวดการจัดวางโครงสร้าง (Configuration) สีเหลืองเข้ม เป็นหมวดข้อเสนอที่ ส่งมอบ (Offering) และสีส้มอิฐ เป็นหมวดการสร้างประสบการณ์ให้กับลูกค้า (Experience) โดยจะนำเสนอแนวคิดของแต่ละรูปแบบ พร้อมยกตัวอย่างนวัตกรรมที่นำมาใช้ ตัวอย่างแนวทางการค้นหานวัตกรรมที่มีศักยภาพ และตัวอย่างขององค์การที่ใช้รูปแบบนวัตกรรมดังกล่าวจนประสบความสำเร็จ โดยการใช้งานแนวคิดทั้งสิบรูปแบบนวัตกรรมนั้น ผู้ใช้จะต้องใช้พื้นฐานของแนวคิดสำคัญ คือ 1. ย่อมองภาพกว้างเกินไป และ 2. ตั้งระดับมาตรฐานของสิ่งที่จะเรียกว่านวัตกรรมให้สูง (สามารถสรุปได้ตามตารางที่ 1) และเมื่อเข้าใจรูปแบบนวัตกรรมทั้งสิบแล้ว หนังสือเล่มนี้จะนำผู้อ่านสู่ Part 3 ซึ่งเป็นการผานนวัตกรรมรูปแบบต่างๆ เข้าด้วยกัน เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ยอดเยี่ยม ยิ่งใหญ่ เป็นนวัตกรรมเพื่อสร้างนวัตกรรมที่แข็งแกร่งกว่า โดยใช้แนวทางที่คู่แข่งจะค้นพบหรือลอกเลียนแบบได้ยาก โดยการพัฒนามากกว่าผลิตภัณฑ์ ผ่าน 6 หลักการสำคัญ คือ 1. ทำความเข้าใจกับรูปแบบนวัตกรรมทั้งสิบ 2. ลดการให้ความสำคัญกับการพึ่งพาเฉพาะตัวผลิตภัณฑ์และเทคโนโลยี 3. คำนึงถึงหมวดของนวัตกรรมให้มากพอๆ กับรูปแบบของนวัตกรรม 4. เลือกใช้รูปแบบของนวัตกรรมที่ให้ผลสำคัญสุด 5. ทำความเข้าใจว่าอะไรคือสิ่งที่ลูกค้าต้องการจริงๆ และ 6. ใช้รูปแบบนวัตกรรมให้เพียงพอที่จะทำให้สินค้าและองค์การโด่งดัง ใน Part 3 นี้ มีการยกตัวอย่างการผานนวัตกรรมที่ประสบความสำเร็จ เช่น Ginger Hotel, DELL, FedEx, LEGO และ METHOD เป็นต้น ส่วน Part 4 จะช่วยให้ผู้อ่านเพิ่มความระมัดระวังในการสร้างนวัตกรรมให้มีความรัดกุมขึ้น โดยการเสนอแนวคิดในการวิเคราะห์นวัตกรรมในอุตสาหกรรมการแข่งขัน พิจารณาทิศทางการเปลี่ยนแปลงผ่านการมอง 3 ทิศทาง คือ มองเข้าไปให้ลึกในองค์การ มองไปรอบๆ ในสภาพแวดล้อมและอุตสาหกรรม และมองไปข้างหน้าไกลๆ ถึงทิศทางการเปลี่ยนแปลง กระแสในอนาคต รวมถึงการเรียนรู้จากกรณีศึกษาที่เห็นสัญญาณการเปลี่ยนแปลง และปรับตัวตามทิศทางนั้น ซึ่งองค์การที่เป็นแบบอย่างที่ดีในการจับตามองการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมและอุตสาหกรรม แล้วเลือกใช้นวัตกรรมที่เหมาะสม คือ P&G, American Girl Dolls และ NIKE เป็นต้น ต่อมา Part 5 เป็นการนำเสนอ 3 แนวทางการสร้างนวัตกรรมให้เกิดขึ้นจริง คือ 1. การยกระดับโมเดลธุรกิจ 2. การยกระดับแพลตฟอร์ม และ 3. การยกระดับประสบการณ์ลูกค้า โดยมีเป้าหมาย 3 ระดับในการสร้างนวัตกรรม คือ 1. การเปลี่ยนองค์ความรู้เดิม โดยการนวัตกรรมที่แกนหลัก (Core Innovation) 2. การเปลี่ยนขอบเขตอุตสาหกรรม โดยการสร้างนวัตกรรมข้างเคียง (Adjacent Innovation) และ 3. การเปลี่ยนเกมส์ โดยการสร้างนวัตกรรมปฏิรูป (Transformational Innovation) และมีชุดเครื่องมือที่เปลี่ยนสิบรูปแบบนวัตกรรมให้เป็นทรัพยากรสำคัญในการนำมาผานเป็นรูปแบบนวัตกรรมที่สุดยอดเยี่ยมมากขึ้น และมีการยกตัวอย่างวิธีการผานนวัตกรรมดังกล่าวผ่านกรณีศึกษาของ Glaxosmithkline, P&G, Zipcar, AIRBNB, Linkedin, ZYNGA, Cemex, Aravid Eye Hospital, GE Aviation, Johnson Controls, Harry Potter, Febreze, Kickstarter, Craigslist, Threadless, Wikipedia, Amazon Web Services, Caterpillar, Apple Itunes, Foursquare, Discovery, Cabela's, Alinea, Harley-Davidson,

Weight Watchers, Patagonia, Whole Foods Market, WII และ Mint.com เมื่อได้นวัตกรรมที่เหมาะสมสำหรับองค์การจาก Part 5 แล้ว ใน Part 6 จะเป็นการนำเสนอหลักการสร้างระบบนวัตกรรมสำหรับองค์การที่จะคอยบ่มเพาะ ให้รางวัล และส่งมอบผลลัพธ์ที่ต้องการ โดยการเชื่อมั่นและเห็นความสำคัญของนวัตกรรมไม่หวั่นไหวต่อการเปลี่ยนแปลง สร้างสมดุลระหว่างความคิดสร้างสรรค์กับระเบียบวินัย ปฏิบัตินิยมกับความทะเยอทะยาน การบริหารจากบนลงล่างกับการบริหารจากล่างขึ้นบน รวมถึงการวิเคราะห์กับการสังเคราะห์อย่างกว้างลึกกับวัฒนธรรมองค์การจนเกินไป แต่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาความสามารถอย่างเป็นระบบผ่านการกำหนดทิศทาง การจัดโครงสร้างองค์การ การจัดการทรัพยากรและความสามารถเฉพาะ การวัดประเมินและกระตุ้นการขับเคลื่อนนวัตกรรม และแนวคิดในการสร้างนวัตกรรมต้นแบบโดยละเอียดและตบท้ายด้วย Part 7 ที่มีแค่วลีสั้นๆ ว่า “นำหลักการเหล่านี้ไปปฏิบัติ” เพื่อให้ให้นวัตกรรมเกิดขึ้นจริงไม่ใช่เพียงแค่ภาพฝัน

ตารางที่ 1 สรุปสัณฐานรูปแบบการสร้างนวัตกรรม

รูปแบบนวัตกรรม	ตัวอย่างนวัตกรรม	องค์การที่ใช้ นวัตกรรมรูปแบบนี้
หมวดการจัดวางโครงสร้าง (Configuration) เป็นการสร้างนวัตกรรมที่เน้นการพัฒนานวัตกรรมระบบการทำธุรกิจขององค์การเชิงลึก ไม่ได้ใกล้ชิดกับลูกค้าโดยตรง		
1. โมเดลการสร้างกำไร (Profit Model) คือ การค้นหาแนวทางใหม่ๆ ในการเปลี่ยนสินค้า บริการและหรือสิ่งที่มีคุณค่าอื่นๆ ขององค์การให้กลายเป็นเงิน สร้างรายได้โดยเข้าใจว่าสิ่งที่ลูกค้าให้ความสำคัญคืออะไร และโอกาสในการหา รายได้ใหม่ๆ อยู่ตรงไหน	- การตั้งราคาให้สูงขึ้น (Premium Price) - การขายโดยวิธีการประมูล	- Gillete - Geisinger - HILTI - Next Restaurant - Schibsted Media Group
2. เครือข่าย (Network) คือ การสร้างสิ่งที่มีมูลค่าร่วมกับผู้อื่น โดยการสร้างเครือข่ายกับองค์การ ภายนอก ซึ่งอาจจะเป็นองค์กรพันธมิตร บริษัทในเครือ หุ่นส่วน หรือคู่แข่ง	- การร่วมกันพัฒนานวัตกรรม - การสร้างตลาดรอง - การสร้างแฟรนไชส์	- Target - Glaxosmithkline - Natura - UPS and Toshiba - Howard Johnson

ตารางที่ 1 สรุปสืบริรูปแบบการสร้างนวัตกรรม (ต่อ)

รูปแบบนวัตกรรม	ตัวอย่างนวัตกรรม	องค์กรที่ใช้วัตกรรมรูปแบบนี้
หมวดการจัดวางโครงสร้าง (Configuration) เป็นการสร้างนวัตกรรมที่เน้นการพัฒนาวัตกรรมระบบการทำการธุรกิจขององค์กรเชิงลึก ไม่ได้ใกล้ชิดกับลูกค้าโดยตรง		
3. โครงสร้าง (Structure) คือ วิธีการจัดการกับทรัพยากรที่มีในองค์กรทั้งทรัพยากรมนุษย์ เครื่องมือ เทคโนโลยี รวมถึงทรัพยากรสินทางปัญญาให้เหมาะสม เกิดสุดยอดระบบการบริหารจัดการทรัพยากร	- การสร้างระบบแรงจูงใจ (Incentive) - การสร้างระบบมาตรฐานอุปกรณ์ (Standardizing Asset) - การสร้างระบบร่วมงานกับมหาวิทยาลัย (Corporate University)	- Whole Foods Market - W.L.Gore - South-west Airlines - Trinity Healthy - Fabindia
4. กระบวนการ (Process) คือ วิธีการนำกระบวนการทำงานที่เหนือชั้นมาใช้ในองค์กร แทนกระบวนการทำงานปกติทั่วไป เน้นในเรื่องการพัฒนากิจกรรม และการปฏิบัติงานต่างๆ เพื่อผลิตสินค้าหลักขององค์กร จนสามารถนำไปจดเป็นสิทธิบัตร และให้ผลประโยชน์ต่อองค์กรได้อีกนาน	- ระบบการผลิตแบบลีน (LEAN Production) - ระบบการวางมาตรฐานกระบวนการผลิต (Process Standardization) - การประมาณการล่วงหน้า (Predictive Analysis)	-Zara -Hindustan Unilever -Zipcar -Toyota -IKEA
หมวดข้อเสนอที่ส่งมอบ (Offering) เป็นการสร้างนวัตกรรมที่เน้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ สินค้าและหรือบริการหลักขององค์กร		
5. ประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์ (Product Performance) คือ การพัฒนาคุณค่าคุณลักษณะคุณภาพและฟังก์ชันการใช้งานของผลิตภัณฑ์ที่จะส่งมอบให้ลูกค้า	- การพัฒนาให้เรียบง่าย - การพัฒนาให้ยั่งยืนด้วยการออกแบบให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม - การทำผลิตภัณฑ์ที่ปรับเปลี่ยนตามความต้องการของลูกค้าได้	-OXO Good Grips -Dyson -Mars -Intuit -Corning

ตารางที่ 1 สรุปสืบริบรูปแบบการสร้างนวัตกรรม (ต่อ)

รูปแบบนวัตกรรม	ตัวอย่างนวัตกรรม	องค์กรที่ใช้วัตกรรมรูปแบบนี้
6. ระบบของผลิตภัณฑ์ (Product System) คือ การผสานสินค้าและบริการเข้าด้วยกันอย่างสมบูรณ์แบบ เกิดระบบที่เข้มแข็ง และมีโอกาสเติบโตได้ในอนาคต	- การขายสินค้าเป็นชุด (Product Bundling) - การสร้าง Platform - การต่อเติมตัวสินค้าเดิม - การควบรวมสินค้าเข้ากับบริการ - การนำเสนอสินค้าครบวงจร	- Scion - Microsoft - Mozilla - Oscar Mayer - Elfa
หมวดการสร้างประสบการณ์ให้กับลูกค้า (Experience) เป็นการสร้างนวัตกรรมที่เน้นการพัฒนาองค์ประกอบต่างๆที่มีปฏิสัมพันธ์โดยตรงระหว่างลูกค้า และระบบส่วนต่างๆขององค์กร		
7. การให้บริการ (Service) คือ การมุ่งเน้นวิธีการสนับสนุน เพิ่มมูลค่า และยกระดับสินค้าและบริการขององค์กรให้ดีขึ้น	- การเสริมการใช้งานสินค้า - การบำรุงรักษาสินค้า - การสนับสนุนข้อมูลความรู้เกี่ยวกับสินค้า - การรับประกันสินค้า	- Zappos - Hyundai - Men's Wear house - 7-Eleven - Sysco
หมวดการสร้างประสบการณ์ให้กับลูกค้า (Experience) เป็นการสร้างนวัตกรรมที่เน้นการพัฒนาองค์ประกอบต่างๆที่มีปฏิสัมพันธ์โดยตรงระหว่างลูกค้า และระบบส่วนต่างๆขององค์กร		
8. ช่องทางการสื่อสาร การขายสินค้าและบริการ (Channel) คือ วิธีการส่งมอบสินค้าและหรือบริการไปยังลูกค้าและผู้ใช้งาน ที่หลากหลายและครอบคลุมทุกช่องทาง เพื่อให้ลูกค้าสามารถซื้อสิ่งที่ต้องการได้ทุกที่ทุกเวลาที่ต้องการได้โดยง่ายที่สุด และสร้างความประทับใจได้มากที่สุด	-ร้านค้าเรือธง (Flagship Store) -ร้านป๊อปอัพสโตร์ (Pop-Up Store) -การขายตรง (Selling Directly) -การขายสินค้าทางอ้อม (Indirect Distribution) -การตลาดเครือข่าย (Multi-level Marketing)	-Nespresso -Nike -M-PESA -Amazon -Xiameter

ตารางที่ 1 สรุปสืบริรูปแบบการสร้างนวัตกรรม (ต่อ)

รูปแบบนวัตกรรม	ตัวอย่างนวัตกรรม	องค์การที่ใช้ใช้นวัตกรรมรูปแบบนี้
9. แบนด์ (Brand) คือ การสร้างภาพลักษณ์ของสินค้า บริการ และองค์การ เพื่อให้ผู้บริโภครับรู้ จดจำ ระลึกถึง และประทับใจในสินค้า บริการ และองค์การคุณมากกว่า เหนือกว่าคู่แข่งชั้น มีความเป็นเอกลักษณ์ และนำเสนอสื่อสารไปยังลูกค้าอย่างเหนือชั้น	- การขยายเพิ่มผลิตภัณฑ์หรือบริการใหม่ๆ ภายใต้แบรนด์ที่มีอยู่ - การสร้างแบรนด์ให้กับชิ้นส่วนสินค้า	- Virgin - Trader Joe's - Intel - American Heart Association - Method
10. ความผูกพันกับลูกค้า (Customer Engagement) คือ การทำความเข้าใจความปรารถนาที่อยู่ในใจลึกๆของลูกค้า หรือผู้ใช้สินค้า แล้วใช้ข้อมูลนั้นมาพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างลูกค้ากับองค์การให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น	- การใช้สื่อสังคมออนไลน์ - การสื่อสารผ่านบุคคลที่น่าเชื่อถือ - การใช้เทคโนโลยีมาลดความซับซ้อน - การเป็นพันธมิตรกับลูกค้า	- Blizzard Entertainment - Mint.com - FAB - Foursquare - Apple

ศตวรรษที่ 21 มีหนังสือ How To เกี่ยวกับการสร้างนวัตกรรมออกมามากมาย แต่ “สืบริรูปแบบการสร้างนวัตกรรม : หลักการสร้างพัฒนาการที่ยิ่งใหญ่” ของ ลาร์รี คิลีย์ และคณะ เล่มนี้ เป็นหนังสือที่ควรค่าแก่การอ่าน มีจุดเด่นตรงที่คณะผู้เขียนมีประสบการณ์คร่ำหวอดในฐานะการเป็นที่ปรึกษาให้กับองค์กรชั้นนำมากกว่า 3 ทศวรรษ ข้อได้เปรียบตรงนี้ส่งผลให้หนังสือเล่มนี้อัดแน่นไปด้วยข้อมูลจริงขององค์การจากหลากหลายอุตสาหกรรม ซึ่งต่างเป็นองค์การที่มีชื่อเสียงและประสบความสำเร็จด้านการใช้นวัตกรรม คณะผู้เขียนได้นำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์ แยกองค์ประกอบของนวัตกรรมอย่างละเอียด ลึกซึ้ง แล้วจึงนำมาสังเคราะห์ออกมาเป็นนวัตกรรมสืบริรูปแบบใน 3 หมวดหมู่ได้อย่างเยียบคม แต่ยต่อการเข้าใจได้อย่างน่าอัศจรรย์ เพราะผู้เขียนเลือกใช้เทคนิคการใช้สีและแผนภาพ โดยเฉพาะในส่วนของ การแสดงถึงการเชื่อมโยงและผลงานนวัตกรรมทั้งสืบริรูปแบบสู่นวัตกรรมที่สร้างสรรค์ใหม่นั้น คณะผู้เขียนนำเสนอได้อย่างดีมาก ทำให้เกิดมลกำลังใจมหาศาลต่อการสร้างนวัตกรรมที่เดิมเป็นนามธรรมลอยๆ เกิดภาพชัดขึ้นว่าสามารถสร้างให้เกิดขึ้นจริงได้ในองค์การ เพียงแค่ “ลงมือทำ”

เอกสารอ้างอิง

คิลีย์, ลาร์รี และคณะ. (2558). สืบริรูปแบบการสร้างนวัตกรรม หลักการสร้างพัฒนาการที่ยิ่งใหญ่. แปลจาก Ten types of innovation : the discipline of building breakthroughs. แปลโดย จุติพงศ์ ภูสุมาศ และสุวิสา แซ่อึ้ง. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิประจำฉบับ

ดร.องอาจ ชาญประสิทธิ์ชัย

ดร.อุษณา แจ่มคล้าย

ดร.กุลวดี ลิ้มอุสันโน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรางคณา ถาวรวิริยตระกูล

รองศาสตราจารย์ ดร.นิติพล ภูตะโชติ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นงคัณติย์ จันทร์จรัส

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขวัญฤดี ตันตระกูลบัณฑิตย์

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ดังตัวอย่างดังนี้

ชื่อผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). ชื่อหนังสือ. ครั้งที่พิมพ์. สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

เช่น

Duncan, G.J., & Brooks-Gunn, J. (Eds.). (1997). **Consequences of Growing Up Poor**. New York: Russell Sage Foundation.

Chancharate N. (2556). **Corporate Finance**. Khon Kaen: Khon Kaen Printing. (InThai)

บทความในหนังสือ (หนังสือรวมบทความหลายเรื่องผู้แต่งหลายคน)

ชื่อผู้เขียนประจำบท. (ปีพิมพ์). ชื่อบทความ. ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ). ชื่อหนังสือ. (หน้า -). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

เช่น

O'Neil, J. M., & Egan, J. (1992). Men's and Women's Gender role journeys: metaphor for healing, transition, and transformation. In B. R. Wainrib (Ed.). **Gender issues across the life cycle** (pp.107-123). New York: Springer

ผู้แต่งตั้งแต่ 2-3 คนลงรายการชื่อผู้แต่งทุกคน ดังนี้

ชื่อผู้เขียนบทความคนที่ 1, คนที่ 2, คนที่ 3. (ปีพิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, ปีที่(ฉบับที่), เลขหน้า.

เช่น

Keller, T.E., Cusick, G.R., & Courtney, M.E. (2007). Approaching the transition to adulthood: distinctive profiles of adolescents aging out of the child welfare system. **Social Services Review**, 81(1), 53-67.

ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ลงรายการชื่อผู้แต่ง 3 คนแรก และคนอื่นๆ

เช่น

Tiwasing, S., Kaewrcha, S., ... et al. (2010). The study of audiovisual service development at Central Library, Academic Resources Center, Khon Kaen University in fiscal year 2009. **Information**. 17(1), 8-17. (In Thai)

การอ้างอิงข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์)./ชื่อเรื่อง./ค้นข้อมูลวันเดือนปีทีค้น./จาก/URL

เช่น

Bernstein, M. (2002). **10 tips on writing the living web a list apart: for people who make website**, 149. Retrieved May 2, 2006, from <http://www.alistapart.com/articles>

Derdkhuntod, N. (2010). **E- saan information service**. Retrieved October 8, 2010, from http://www.ibrarianmagazine.com/VOL3/NO4/esaan_kku.htm (In Thai)

สำหรับบทความที่จะลงตีพิมพ์ในวารสารบริหารธุรกิจและการบัญชีจะต้องเป็นบทความที่ไม่เคยได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาลงตีพิมพ์ในวารสารอื่นๆ การละเมิดลิขสิทธิ์ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้ส่งบทความโดยตรง การเผยแพร่ต่อไปต้องได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยลิขสิทธิ์

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น 123 ถ.มิตรภาพ อ.เมือง จ.ขอนแก่น 40002
โทรศัพท์ 0-4320-2100 มือถือ 09-9465-5115 ภายใน 44770
E-mail: kkuprinting@hotmail.com Website: <http://home.kku.ac.th/printingkku/>

Knowledge Excellence

Keep the Unity

Balanced Administration

Social Responsibility

เลิศด้วยความรู้

คู่ความสามัคคี

บริหารแบบมีส่วนร่วม

ร่วมพลังสร้างสรรค์สังคม

Khon Kaen Business School

สถาบันการศึกษาชั้นนำและเป็นเลิศด้านบริหารธุรกิจและการบัญชี ที่ได้มาตรฐานสากล

คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี
Khon Kaen Business School
Faculty of Business Administration and Accountancy

123 ถ.มิตรภาพ ต.ในเมือง อ.เมือง จ.ขอนแก่น 40002

<https://kkbsjournal.kku.ac.th>

e-mail : kkbsj@kku.ac.th

